មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
Cambodian Center for Human Rights

ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៨

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា

ការសង្កេតការណ៍នៅសាលាឧទ្ធរណ៍

អំពីមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា (ម.ស.ម.ក)

របាយការណ៍ស្តីពី "សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា" ជាការបោះពុម្ពផ្សាយរបស់គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ របស់មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ("ម.ស.ម.ក")។ ម.ស.ម.ក គឺជាអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ("អង្គការ") មិនចូលបក្សសម្ពន្ធដែលធ្វើការដើម្បីលើកកម្ពស់ និងការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ជាពិសេសសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("កម្ពុជា")។ ចក្ខុវិស័យរបស់ ម.ស.ម.ក គឺកម្ពុជាគ្មានអំពើហិង្សាដែលប្រជាពលរដ្ឋទទួលបានសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន មានសិទ្ធិស្មើគ្នា និងត្រូវបានផ្តល់អំណាច ដើម្បីចូលរួមក្នុងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងទទួលបានការចែករំលែកផលប្រយោជន៍ពីការអភិវឌ្ឍប្រទេសកម្ពុជា។ ម.ស.ម.ក មានគោលបំណងចង់បាននីតិរដ្ឋ ជាជាងនិទណ្ឌភាព ស្ថាប័នរឹងមាំជាជាងបុគ្គលខ្លាំង និងសង្គមសេរីពហុបក្សដែលភាពចម្រុះត្រូវបានគេស្វែងរក និងអបអរសាទរជាជាងការមិនអើពើ និងការដាក់ទោស។ ស្លាកសញ្ញារបស់ ម.ស.ម.ក មាន រូបសត្វស្លាបពណ៌ស កំពុងហើរបំបែកចេញពីរង្វង់មូលពណ៌ផ្ទៃមេឃ ដែលមានន័យថា គឺជាការទាមទារសេរីភាពនៅកម្ពុជា។ ដើម្បីសម្រេចបានចក្ខុវិស័យនេះ ម.ស.ម.ក ធ្វើការដើម្បីលើកកម្ពស់ និងការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ព្រមទាំងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ជាពិសេសសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយនៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែម សូមចូលទស្សនាគេហទំព័រ www.cchrcambodia.org។

ចម្ងល់ និងមតិចូលរួម

ប្រសិនបើលោកអ្នកមានសំណួរ ឬចង់បានព័ត៌មានបន្ថែមអំពីរបាយការណ៍នេះ ឬប្រសិនបើលោកអ្នកចង់ផ្តល់យោបល់តប សូមផ្ញើអ៊ីម៉ែលមកកាន់ ម.ស.ម.ក តាមរយៈអាសយដ្ឋាន info@cchrcambodia.org។

របាយការណ៍នេះ និងការបោះពុម្ពផ្សាយផ្សេងៗរបស់ ម.ស.ម.ក អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ www.cchrcambodia.org និងក៏អាចស្វែងរកបានផងដែរនៅលើគេហទំព័រសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជាដែលបង្ហោះដោយ ម.ស.ម.ក តាមរយៈ www.sithi.org។

ព័ត៌មានបន្ថែម សូមទាក់ទងមកកាន់ ម.ស.ម.ក តាមរយៈអាសយដ្ឋាន៖

ផ្ទះលេខ ៧៩៨ ផ្លូវ៩៩ សង្កាត់បឹងត្របែក ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ទូរស័ព្ទ៖ +៨៥៥ (០) ២៣ ៧២ ៦៩ ០១

ទូរសារ៖ +៨៥៥ (០) ២៣ ៧២ ៦៩ ០២

BY NC SA

មាតិកា

តារាងតួលេខ...iii
បញ្ជីអក្សរកាត់..iv
ខ្លឹមសារសង្ខេប vi
១. សេចក្តីផ្តើម.. ១
១.១. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌...១
១.១.១. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌តាមច្បាប់អន្តរជាតិ ១
១.១.២. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌តាមច្បាប់ជាតិ... ២
១.២. គោលបំណង វិសាលភាព និង វិធីសាស្ត្រ ៥
២. ទិន្នន័យ និងការវាយតម្លៃ ៩
២.១. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលត្រូវបានគោរព ១១
២.១.១. ការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល... ១១
២.១.២. ការហាមឃាត់ការអនុវត្តអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ....................................១២
២.១.៣. សិទ្ធិយល់ដឹងពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ ១៤
២.១.៤. សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី.................................១៧
២.១.៥. សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ...២០
២.២. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌កំពុងប្រឈមនឹងការរំលោភបំពាន..........................២១
២.២.១. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ...២១
២.២.២. សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ និងមានមេធាវី... ២៣
២.២.៣. ការគោរពចំពោះការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស ២៨
២.២.៤. សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព...៣២
២.២.៥. សិទ្ធិបង្ហាញពីការការពារខ្លួន (សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង) ៣៦

២.២.៦. សិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសម្អាងហេតុ ៣៩

២.២.៧. សវនាការទាក់ទងនឹងអនីតិជន ៤០

៣. ការវិវឌ្ឍនៃការការពារសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ឆ្នាំ ២០១៤ ដល់ ២០១៧...៤៩

៣.១.មានការកើនឡើងគួរជាទីកត់សម្គាល់នូវការគោរពចំពោះសិទ្ធិសំខាន់ៗ....................................៥១

៣.២.ការថយចុះនូវការគោរពចំពោះសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានសំខាន់ៗ...៥៣

៣.៣.សិទ្ធិនៅស្ងៀម និងសិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសម្អាងហេតុបន្តរងការបំពាន.................៥៦

៣.៤.សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីនិន្នាការសំខាន់ៗឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ ដល់ ២០១៦-២០១៧...................៥៦

៤. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងអនុសាសន៍ ៥៨

៤.១. អនុសាសន៍ទូទៅ ៦០

៤.២. អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទទួលបានសវនាការជាសាធារណៈ..៦០

៤.៣. អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ និងមានមេធាវី ៦១

៤.៤. អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស ៦១

៤.៥. អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងការការពារខ្លួនពីការឆ្លើយដាក់បន្ទុកបទល្មើសលើខ្លួនឯង ៦២

៤.៦. អនុសាសន៍ទាក់ទងជាមួយសិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង ៦២

៤.៧. អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសម្អាងហេតុ................................. ៦៣

៤.៨. អនុសាសន៍ដើម្បីការពារអនីតិជនក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ៦៣

៥. ឯកសារគន្ថនិទ្ទេស..៦៥

៦. ឧបសម្ព័ន្ធ ៧១

តារាងតួលេខ

តួលេខទី១(ក)៖ សវនាការឧទ្ធរណ៍ដែលបានសង្កេត-បទឧក្រិដ្ឋ បទមជ្ឈិម និងបទលហុ.............៩

តួលេខទី ១(ខ)៖ ភាគីធ្វើបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍..១០

តួលេខទី ២៖ ការហាមឃាត់ចំពោះការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល.................. ១២

តួលេខទី ៣៖ ការហាមឃាត់ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ...........១៤

តួលេខទី ៤(ក)៖ សិទ្ធិយល់ដឹងពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់៖ ទិដ្ឋភាពទូទៅ........១៦

តួលេខទី ៤(ខ)៖ សិទ្ធិយល់ដឹងពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់៖ ទិដ្ឋភាពលម្អិត.......១៦

តួលេខទី ៥៖ សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការការពារក្ដី................១៩

តួលេខទី ៦៖ សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្ដីសម្រេចជាសាធារណៈ ២០

តួលេខទី ៧៖ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ ២២

តួលេខទី ៨៖ សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ និងមានមេធាវី... ២៦

តួលេខទី ៩៖ ការពន្យល់ប្រាប់សិទ្ធិ ២៧

តួលេខទី ១០៖ សិទ្ធិនៅស្ងៀម.. ២៩

តួលេខទី ១១៖ ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស ៣០

តួលេខទី ១២៖ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព... ៣៤

តួលេខទី ១៣៖ ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃសាលដីការបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ ៤០

តួលេខទី ១៤(ក)៖ ការឃុំខ្លួនអនីតិជនមុនការជំនុំជម្រះ..៤៦

តួលេខទី ១៤(ខ)៖ ការការពារឯកជនភាពរបស់អនីតិជន ៤៧

បញ្ជីអក្សរកាត់

គណៈមេធាវី	គណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
កម្ពុជា	ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ម.ស.ម.ក	មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
ក្រមនីតិវិធិព្រហ្មទណ្ឌ	ក្រមនីតិវិធិព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
តារាងសង្កេតការណ៍	តារាងសង្កេតការណ៍ប្រើដោយអ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក ដើម្បីកត់ត្រាទិន្នន័យសវនាការនៅពេលសង្កេតការណ៍
ការណែនាំអំពីតារាងសង្កេតការណ៍	ឯកសារណែនាំលម្អិតដើម្បីជួយដល់អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក ឱ្យមានការយល់ច្បាស់លាស់ចំពោះសំណួរនីមួយៗនៅក្នុងតារាងសង្កេតការណ៍
ក្រមសីលធម៌	ឯកសារកំណត់អំពីកាតព្វកិច្ចនានានៃការមិនជ្រៀតជ្រែក គោលបំណងមិនលម្អៀង និងការសម្ងាត់ដែលចងជាកាតព្វកិច្ចដល់អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ	រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
សាលាឧទ្ធរណ៍	សាលាឧទ្ធរណ៍រាជធានីភ្នំពេញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
អ.ស.ក	អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ
ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ	ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ ដែលអ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក រក្សាទុកទិន្នន័យសវនាការ ដែលបានកត់ត្រានៅលើតារាងសង្កេតការណ៍
ECHR	តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអ៊ឺរ៉ុប
HRC	គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ
ក.អ.ស.ព.ន	កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ
មិនដឹង	ព័ត៌មានដែលមិនទទួលបាន ឬមិនបានតាមដានបន្ត
ក្រ.ម	ក្រសួងមហាផ្ទៃ
ក្រ.យ	ក្រសួងយុត្តិធម៌
ក្រ.ស.ក	ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា
មិនពាក់ព័ន្ធ	ទិន្នន័យមិនពាក់ព័ន្ធ
អ.ម.រ	អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល
ក.ស.ម.រ.ប	ការិយាល័យទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស និងវិទ្យាស្ថានប្រជាធិបតេយ្យ

ការិយាល័យឧត្តមស្នងការ	ការិយាល័យឧត្តមស្នងការទទួលបន្ទុកផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ
អ.ស.ស.អ	អង្គការសម្រាប់សន្តិសុខ និងសហប្រតិបត្តិការនៅអឺរ៉ុប
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ	ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
គម្រោង	គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ ម.ស.ម.ក
របាយការណ៍	របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា
អំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍	ចាប់ពីថ្ងៃទី ១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៦ ដល់ ថ្ងៃទី ៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៧
រដ្ឋាភិបាល	រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា
យុទ្ធសាស្ត្រ	យុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៃរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា
អ្នកសង្កេតការណ៍	អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក
ស.ស.ស.ម	សេចក្តីប្រកាសជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស
អ.ស.ប	អង្គការសហប្រជាជាតិ
យូនីសេហ្វ	មូលនិធិអង្គការសហប្រជាជាតិដើម្បីកុមារ
អ៊ុនតាក់	អាជ្ញាធរបណ្តោះអាសន្ននៃអង្គការសហប្រជាជាតិនៅប្រទេសកម្ពុជា
ច្បាប់អ៊ុនតាក់	បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីស្តីពីប្រព័ន្ធតុលាការ ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌសម្រាប់អនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងសម័យអន្តរកាលឆ្នាំ ១៩៩២

ខ្លឹមសារសង្ខេប

មុខងារចម្បងរបស់តុលាការដើរតួសំខាន់ក្នុងការការពារ និងអនុវត្តសិទ្ធិមនុស្ស ព្រមទាំងកសាងនូវនីតិរដ្ឋ ដែលជាបញ្ហាព្រួយបារម្ភដ៏សំខាន់មួយនៅកម្ពុជា។ ទោះបីជាមានភាពប្រសើរឡើងខ្លះក្នុងការប្រកាន់ខ្ជាប់នីតិវិធីមួយចំនួនដែលកំណត់អំពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងតុលាការកម្ពុជាយ៉ាងណាក្តី ក៏បញ្ហាគួរឱ្យព្រួយបារម្ភមួយចំនួនទៀតនៅតែកើតមាន។ ក្នុងនោះបញ្ហាចម្បងមួយដែលប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា គឺទាក់ទងនឹងបញ្ញត្តិមួយចំនួននៃច្បាប់គោលទាំងបីស្តីពីតុលាការដែលជះឥទ្ធិពលមិនល្អលើឯករាជ្យភាពរបស់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ និងជាទូទៅដល់ការបែងចែកអំណាចអោយដាច់ពីគ្នា[1] ដែលជាហេតុបង្កឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះ ដោយតុលាការមិនលម្អៀង និងឯករាជ្យ។

ការសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក បានប្រមូលទិន្នន័យមកពីការសង្កេតការណ៍សវនាការព្រហ្មទណ្ឌចំនួន ៣៤០ នៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ចាប់ពីថ្ងៃទី ១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៦ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៧ ("អំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍") ដើម្បីវាយតម្លៃអំពីការអនុវត្តសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់សាលាឧទ្ធរណ៍ ដូចដែលបានកំណត់នៅក្នុងច្បាប់ជាតិ និងច្បាប់អន្តរជាតិ។ របាយការណ៍នេះបង្ហាញ និងវិភាគទៅលើទិន្នន័យដែលប្រមូលបានក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍។

គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ ម.ស.ម.ក ("គម្រោង") បានរកឃើញថាសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌សំខាន់ៗមួយចំនួន ត្រូវបានធានានៅចំពោះមុខសាលាឧទ្ធរណ៍ក្នុងអំឡុងពេលពីខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៦ ដល់ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៧ រួមមានដូចជា សិទ្ធិទទួលបានការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល និងការហាមឃាត់ការអនុវត្តអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ សិទ្ធិយល់ដឹងពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរៀបចំការពារក្តី និងសិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ។ ប៉ុន្តែយ៉ាងណាក៏ដោយ ការសង្កេតការណ៍ក៏បានរកឃើញកង្វះការអនុលោមតាមសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ជាមូលដ្ឋានមួយចំនួនផងដែរ។ ចំណុចគួរឱ្យកត់សម្គាល់បំផុតនោះគឺ ការគោរពចំពោះការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសពុំត្រូវបានគោរពយ៉ាងពេញលេញនោះទេ ហើយពុំមានការយកចិត្តទុកដាក់ឲ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយចំពោះការលើកឡើងថាការសារភាពដែលជារឿយៗតែងយកជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការផ្តន្ទាទោស ត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរយៈការបង្ខិតបង្ខំ ឬអំពើ ហិង្សា។ សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ និងមានមេធាវី ពុំត្រូវបានគោរពឲ្យបានជានិច្ចជាកាល

[1] សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ដោយសាស្ត្រាចារ្យ សូរិយា ប្រាសាទ ស៊ូប៊ែឌី នៅថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៤, https://bit.ly/2HVnO6R, ដែលសំដៅដល់ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការ ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម និងច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈនៃចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា។

នោះឡើយ ហើយសិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង ជារឿយៗត្រូវបានអនុវត្តក្នុងលក្ខណៈរឹតត្បិតយ៉ាងខ្លាំង។ បន្ថែមលើសពីនេះទៀត ក្នុងករណីភាគច្រើនលើសលុបពុំមានការផ្តល់សម្អាងហេតុសម្រាប់សេចក្តីសម្រេចរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ឡើយ ដោយតុលាការគ្រាន់តែបញ្ជាក់ថា សេចក្តីសម្រេចរបស់សាលាដំបូង ត្រូវបានរក្សាទុកដដែល ឬត្រូវបានច្រានចោលដោយពុំមានពន្យល់ប្រាប់មូលហេតុឲ្យបានច្បាស់លាស់។ ជាចុងក្រោយសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទជាអនីតិជនដែលត្រូវបានការពារ ជាពិសេសនៅក្រោមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងច្បាប់កម្ពុជា ជារឿយៗពុំបានយកចិត្តទុកដាក់ឲ្យ គ្រប់គ្រាន់នៅឡើយទេ។ ហេតុនេះ ការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅតែត្រូវការការកែលម្អជាចាំបាច់។

របាយការណ៍នេះ មានរចនាសម្ព័ន្ធដូចតទៅ៖

១. សេចក្តីផ្តើម៖ ផ្តល់នូវទិដ្ឋភាពសង្ខេបអំពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលពាក់ព័ន្ធមុននឹងឈានដល់ការកំណត់វិសាលភាព វិធីសាស្ត្រ និងគោលបំណងនៃរបាយការណ៍នេះ។

២. ទិន្នន័យ និងការវាយតម្លៃ៖ កំណត់ថាតើសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ណាខ្លះដែលត្រូវបានគោរព និងសិទ្ធិណាខ្លះដែលមិនទទួលបានការគោរពគ្រប់គ្រាន់នៅសាលាឧទ្ធរណ៍ តាមរយៈការវិភាគលើទិន្នន័យដែលប្រមូលបានក្នុងអំឡុងពេលការសង្កេតការណ៍របស់ ម.ស.ម.ក។

៣. ការវិវឌ្ឍនៃការការពារសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅចន្លោះឆ្នាំ ២០១៤ ដល់ ២០១៧៖ ផ្នែកនេះគូសបញ្ជាក់អំពីនិន្នាការសំខាន់ៗទាក់ទងជាមួយការគោរពបទដ្ឋានអន្តរជាតិនូវសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់សាលាឧទ្ធរណ៍។ ផ្នែកនេះ បង្ហាញការប្រៀបធៀបនៃទិន្នន័យប្រមូលបានក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ (ថ្ងៃទី ១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៦ ដល់ ថ្ងៃទី ៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៧ និងចាប់ពីពេលនេះទៅហៅថា "២០១៦ -២០១៧") ជាមួយទិន្នន័យប្រមូលបានតាមរយៈការសង្កេតការណ៍សវនាការប្រចាំថ្ងៃរបស់ ម.ស.ម.ក ដែលធ្វើឡើងនៅក្នុងសាលាឧទ្ធរណ៍ចន្លោះពីថ្ងៃទី ១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៤ ដល់ថ្ងៃទី ៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១៥ ("២០១៤-២០១៥")។

៤. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងអនុសាសន៍៖ រួមមានអនុសាសន៍ដាក់ជូនចំពោះអង្គភាព និងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗក្នុងវិស័យយុត្តិធម៌ រួមទាំងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ("រដ្ឋាភិបាល") ក្រសួងយុត្តិធម៌ ("ក.យ") អាជ្ញាធរអនុវត្តច្បាប់ អាជ្ញាធរពន្ធនាគារ ក៏ដូចជាអង្គភាពមិនមែនរដ្ឋាភិបាលដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងលទ្ធផលដែលបានរកឃើញនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ។

ម.ស.ម.ក សង្ឃឹមថា ទិន្នន័យ ការវិភាគ និងអនុសាសន៍ដែលមាននៅក្នុងរបាយការណ៍នេះនឹងជួយសម្រួលដល់ការបង្កើនការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ ម.ស.ម.ក សង្ឃឹមថារបាយ

ការណ៍នេះនឹងជួយគាំទ្រដល់អ្នកទាំងឡាយដែលធ្វើការដើម្បីការធានាឱ្យប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជាមានយុត្តិធម៌ និងសមភាព សម្រាប់ជនគ្រប់រូប។

១. សេចក្តីផ្តើម

១.១. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ គឺជាធាតុផ្សំដ៏សំខាន់នៃនីតិរដ្ឋ និងការគ្រប់គ្រងយុត្តិធម៌ដ៏ត្រឹមត្រូវ។ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ គឺជាសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាសកលនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ ដូចមានចែងក្នុងសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ("ស.ស.ស.ម") និងនៅក្នុងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ("ក.អ.ស.ព.ន")។ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ក៏ត្រូវបានធានាដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("រដ្ឋធម្មនុញ្ញ") ព្រមទាំងតាមរយៈបទប្បញ្ញត្តិជាក់លាក់មួយចំនួននៃច្បាប់ជាតិផងដែរ។

១.១.១. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌តាមច្បាប់អន្តរជាតិ

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ជាផ្នែកដ៏សំខាន់នៃប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌ ហើយសិទ្ធិនេះ ផ្តល់ឱ្យបុគ្គលគ្រប់រូបដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ត្រូវទទួលបាននូវការគោរពដោយយុត្តិធម៌ និងស្មើភាពគ្នា នៅខណៈដែលរដ្ឋកំណត់អំពីពិរុទ្ធភាព ឬភាពគ្មានទោសរបស់អ្នកទាំងនោះ។ ការអនុវត្តសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ នឹងការពារដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ និងជនរងគ្រោះ ព្រមទាំងធានាការផ្តល់នូវយុត្តិធម៌ដ៏ត្រឹមត្រូវផងដែរ។ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ រួមផ្សំដោយសិទ្ធិជាក់លាក់ផ្សេងមួយចំនួន ហើយក្តោបនៅក្នុងនីតិវិធីច្បាប់ទាំងមូល ដោយគិតចាប់ពីដំណាក់កាលដំបូងនៃការឃាត់ខ្លួនជនសង្ស័យ រហូតដល់ការប្តឹងតវ៉ាត្រូវបានបញ្ចប់។

> **មាត្រា ១០ នៃ ស.ស.ស.ម**
>
> មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិស្មើគ្នាពេញលេញ សុំឱ្យតុលាការឯករាជ្យ និងមិនលម្អៀង ពិនិត្យរឿងក្តីរបស់ខ្លួនជាសាធារណៈ និងដោយសមធម៌ ដើម្បីសម្រេចបានលើសិទ្ធិ កាតព្វកិច្ច និងភាពសមហេតុផលចំពោះការចោទប្រកាន់ទាំងឡាយខាងបទព្រហ្មទណ្ឌ។

ស.ស.ស.ម[2] និង ក.អ.ស.ព.ន[3] ធានាសិទ្ធិទទួលបានសវនាការយុត្តិធម៌ និងជាសាធារណៈ ដោយសាលាជម្រះក្តីឯករាជ្យ និងឥតលម្អៀង។ ក.អ.ស.ព.ន បង្កើតបន្ថែមទៀតនូវគោលការណ៍នៃសវនាការយុត្តិធម៌ ដោយមិនកម្រិតត្រឹមតែសិទ្ធិ និងគោលការណ៍ ដូច

[2] មាត្រា ១០ នៃសេចក្តីប្រកាសជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៨, http://bit.ly/2I8Pl1d ។

[3] មាត្រា ១៤(១) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយរបស់អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៦៦, http://bit.ly/2oMC3j7។

រៀបរាប់នេះទេ៖ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ[4] សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតជាមុនថាគ្មានទោស[5] សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយគ្មានការពន្យារពេលមិនសមហេតុផល[6] សិទ្ធិយល់ដឹងពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់[7] សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី[8] សិទ្ធិមានមេធាវី[9] សិទ្ធិមិនឆ្លើយដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង (មិនសារភាពទោសកំហុសដោយសារតែការបង្ខិតបង្ខំ ឬការលួងលោម)[10] និងសិទ្ធិប្តឹងតវ៉ាទៅតុលាការជាន់ខ្ពស់លើផ្នែកអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់[11]។

ប្រទេសកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័នលើ ក.អ.ស.ព.ន នៅឆ្នាំ ១៩៩២ ហើយមាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញបានដាក់បញ្ចូលកាតព្វកិច្ចគោរពសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិទៅក្នុងច្បាប់ជាតិ។[12] បន្ថែមលើនេះទៀត បទដ្ឋានគតិយុត្តិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនានា រួមទាំងបទប្បញ្ញត្តិនៃ ក.អ.ស.ព.ន មានអានុភាពអនុវត្តដោយផ្ទាល់នៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដូចដែលបានបញ្ជាក់បន្ថែមតាមរយៈសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញកាលពីឆ្នាំ ២០០៧។[13]

១.១.២. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌តាមច្បាប់ជាតិ

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ត្រូវបានការពារនៅកម្ពុជា តាមរយៈបទប្បញ្ញត្តិជាក់លាក់ និងទូទៅមួយចំនួន ដែលមានចែងនៅក្នុងលិខិតូបករណ៍មួយចំនួន។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញបញ្ញត្តពីក្របខ័ណ្ឌជាមូលដ្ឋានចំពោះការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ មាត្រា ៣៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកំណត់អំពីសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ និងការពារសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដោយធានាថា៖

- មិនត្រូវឱ្យមានការរំលោភបំពានលើរូបរាងកាយបុគ្គលណាមួយឡើយ។
- ការចោទប្រកាន់ ការចាប់ខ្លួន ការឃាត់ខ្លួន ឬការឃុំខ្លួនជនណាមួយ នឹងអាចធ្វើទៅកើតលុះត្រាតែអនុវត្តតាមបញ្ញត្តិច្បាប់។

---

[4] មាត្រា ១៤(១) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។
[5] មាត្រា ១៤(២) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។
[6] មាត្រា ១៤(៣)(គ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។
[7] មាត្រា ១៤(៣)(ក) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។
[8] មាត្រា ១៤(៣)(ខ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។
[9] មាត្រា ១៤(៣)(ឃ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។
[10] មាត្រា ១៤(៣)(ឆ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។
[11] មាត្រា ១៤(៥) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។
[12] មាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ៖ "ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្សដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាសជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស កតិកាសញ្ញាព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិនារី និងសិទ្ធិកុមារ" http://bit.ly/2HZZUnn។
[13] សេចក្តីប្រកាសលេខ ០៩២/០០៣/២០០៧ របស់ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧។

- ការបង្ខិតបង្ខំ ការធ្វើបាបលើរូបរាងកាយ ឬប្រព្រឹត្តកម្មណាមួយ ដែលបន្ថែមទម្ងន់ទណ្ឌកម្មអនុវត្តចំពោះជនជាប់ឃុំឃាំង ឬជាប់ពន្ធនាគារ ត្រូវហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើឡើយ។ អ្នកដៃដល់ អ្នករួមប្រព្រឹត្ត និងអ្នកសមគំនិត ត្រូវទទួលទោសតាមច្បាប់។
- ការទទួលសារភាព ដែលបានមកតាមរយៈការបង្ខិតបង្ខំតាមផ្លូវកាយក្តី តាមផ្លូវចិត្តក្តី មិនត្រូវទុកជាភស្តុតាងនៃពិរុទ្ធភាពទេ។
- វិមតិសង្ស័យ ត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ។
- ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយ ត្រូវចាត់ទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ។
- ជនគ្រប់រូប មានសិទ្ធិការពារខ្លួនតាមផ្លូវតុលាការ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត មាត្រា ៥១ មាត្រា ១២៨ មាត្រា ១៣០ មាត្រា ១៣២ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញបានបញ្ញត្តអំពីការបែងចែកអំណាច និងឯករាជ្យភាពរបស់តុលាការដែលជានាដោយព្រះមហាក្សត្រផងដែរ។

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ") ត្រូវបានអនុម័តក្នុងឆ្នាំ ២០០៧[14] ចែងយ៉ាងលម្អិតអំពីនីតិវិធីដែលត្រូវអនុវត្តលើជនសង្ស័យ។ ក្រមនេះបានកំណត់អំពីតួនាទី និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ចៅក្រម ព្រះរាជអាជ្ញា និងភាគីវេងការចោទប្រកាន់ ដោយគិតចាប់ពីការផ្តួចផ្តើមនៃការស៊ើបអង្កេតបឋម រហូតដល់ពេលចាប់ខ្លួននៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌទាំងមូល រហូតដល់ការបញ្ចប់បណ្តឹងតវ៉ាជាស្ថាពរ។

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ") ដែលត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើក្នុងឆ្នាំ ២០០៩ និងបានចូលជាធរមានកាលពីខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០ ចែងអំពីចំណាត់ថ្នាក់នៃបទល្មើស គោលការណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ និងគោលការណ៍នៃការផ្តន្ទាទោស។[15]

បន្ថែមលើនេះទៀត ច្បាប់ជាមូលដ្ឋានទាំងបីពាក់ព័ន្ធជាមួយប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ រួមមានច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការ[16] ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា[17] និងច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងប្រព្រឹត្តទៅរបស់ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម[18] ដែលបានអនុម័តក្នុងឆ្នាំ ២០១៤ មានគោលបំណងធានាឯករាជ្យភាពរបស់អំណាចតុលាការ និងដើម្បីការពារសិទ្ធិ និងសេរីភាពរបស់ពលរដ្ឋកម្ពុជា។

---

[14] ក្រមនីតិវិធិព្រហ្មទណ្ឌជំនួសឱ្យផ្នែកមួយចំនួននៃបទប្បញ្ញត្តិទាក់ទិននឹងតុលាការ ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌសម្រាប់អនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងសម័យអន្តរកាល ឆ្នាំ ១៩៩២ ("ច្បាប់អ៊ុនតាក់")។ អាចស្វែងរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖ http://bit.ly/2C9dRwR។

[15] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌអាចស្វែងរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖ http://bit.ly/2BD6cpf។

[16] ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការអាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://bit.ly/2I3IV3l ។

[17] ច្បាប់ស្តីពី លក្ខន្តិកៈនៃចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://bit.ly/2Feppzo ។

[18] ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងប្រព្រឹត្តទៅនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://bit.ly/2Fd3ZTj ។

ជាចុងក្រោយច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជនអនុម័តក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៦ ហើយបានចូលជាធរមានក្នុងខែមករា ឆ្នាំ ២០១៧[19] បានចែងអំពីបទដ្ឋានគតិយុត្តិ និងនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធជាមួយអនីតិជនដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។[20] ច្បាប់នេះ នឹងត្រូវអនុម័តយ៉ាងតឹងរឹង ដើម្បីការពារសិទ្ធិ និងឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជន។

កាលពីខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០០៣ គណៈរដ្ឋមន្ត្រីនៃរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក៏បានអនុម័តយុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ("យុទ្ធសាស្ត្រ")។[21] យុទ្ធសាស្ត្រនេះ កំណត់អំពីគោលការណ៍ណែនាំចំនួន ៤ ដែលមានប្រភពចេញពីរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដើម្បីជាមគ្គុទ្ទេសក៍ការធ្វើកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌រួមមាន៖ សិទ្ធិរបស់បុគ្គល គោលការណ៍លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី ការបែងចែកអំណាច និងនីតិរដ្ឋ។ យុទ្ធសាស្ត្រនេះក៏កំណត់អំពីកម្មវត្ថុជាយុទ្ធសាស្ត្រ[22] ចំនួន ៧ ដែលបង្កើតបានជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃផែនការសកម្មភាពកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៅក្នុងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ២០១៤-២០១៨។[23] កម្មវត្ថុទីមួយនៃកម្មវត្ថុជាយុទ្ធសាស្ត្រទាំងប្រាំពីរនេះគឺ ដើម្បីកែលម្អការការពារសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន និងសេរីភាព។

បន្ថែមលើនេះទៀត ក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ ២០១៧ លេខាធិការដ្ឋានអចិន្ត្រៃយ៍របស់គណៈកម្មាធិការកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌របស់ក្រសួងយុត្តិធម៌ បានផ្តួចផ្តើមគំនិតឱ្យមានយុទ្ធនាការ ១០០ ថ្ងៃ ដើម្បីវាយតម្លៃលទ្ធផលការងារ និងប្រសិទ្ធភាពរបស់តុលាការ។[24] យុទ្ធនាការនេះ មានគោលបំណងធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពយុទ្ធសាស្ត្រ និងកែទម្រង់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌កាន់តែមានលក្ខណៈគួរជាទីជឿជាក់ច្បាស់ និង

---

[19] ច្បាប់ពីយុត្តិធម៌អនីតិជន៖ http://bit.ly/2BfhuPv ។

[20] សូមមើលផងដែរ កម្រងសំណួរចម្លើយរបស់អង្គការ UNICEF អំពីច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជនដែលទើបនឹងអនុម័តថ្មីក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី ១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៦ អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://bit.ly/2r6JvZO។

[21] ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌, យុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ដែលត្រូវបានអនុម័តដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពេញអង្គនៅថ្ងៃទី ២០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០០៣ សូមមើល៖ http://bit.ly/2EvRqSd។

[22] កម្មវត្ថុទាំង ៧ នោះមាន៖ ១) កាកែលម្អការការពារសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន និងសេរីភាព ២) ទំនើបកម្មក្របខ័ណ្ឌការងារផ្នែកច្បាប់ ៣) ការផ្តល់លទ្ធភាពកាន់តែប្រសើរដើម្បីទទួលបានព័ត៌មានផ្នែកច្បាប់ និងយុត្តិធម៌ ៤) ការពង្រឹងគុណភាពដំណើរការផ្នែកច្បាប់ និងសេវាពាក់ព័ន្ធ ៥) ការពង្រឹងសេវាយុត្តិធម៌ ពោលគឺអំណាចរបស់អង្គតុលាការ និងសេវាអយ្យការ ៦) ការដាក់ឱ្យមានយន្តការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ៧) ការពង្រឹងស្ថាប័នក្នុងវិស័យច្បាប់ និងយុត្តិធម៌ ដើម្បីបំពេញតាមអណត្តិរបស់ខ្លួន។ សូមមើល ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលស្តារនីតិសម្បទា និងអភិវឌ្ឍកម្ពុជា នៃក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍកម្ពុជា ឯកសារគោលជំហរ លទ្ធផលការងារគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល វាក្យខ័ណ្ឌ ១៥-២៤ អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://bit.ly/2EvRqSd។

[23] ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ផែនការសកម្មភាពសម្រាប់ការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ដែលត្រូវបានអនុម័តដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពេញអង្គនៅថ្ងៃទី ២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០០៥, សូមមើលផងដែររាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា , ផែនការអភិវឌ្ឍន៍យុទ្ធសាស្ត្រជាតិឆ្នាំ ២០១៤-២០១៨ ទំព័រ ៩-១២ វាក្យខ័ណ្ឌ ២.១២ ដល់ ២.២៣ អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://bit.ly/2pEnsaX។

[24] សេចក្តីជូនដំណឹងស្តីពីយុទ្ធនាការ ១០០ ថ្ងៃដើម្បីវាយតម្លៃលទ្ធផលការងារ និងប្រសិទ្ធិផលរបស់តុលាការ ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៧ ចេញដោយលេខាធិការដ្ឋានអចិន្ត្រៃយ៍គណៈកម្មាធិការកំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់ និងយុត្តិធម៌នៃក្រសួងយុត្តិធម៌៖ http://bit.ly/2FBc5Wi។

អាចអនុវត្តបាន។ គោលបំណងរបស់យុទ្ធនាការនេះ ក៏ដើម្បីកែលម្អកិត្យានុភាពរបស់តុលាការ និងបង្កើនការទុកចិត្ត និងជំនឿជឿជាក់របស់សាធារណជនមកលើប្រព័ន្ធតុលាការផងដែរ។

១.២. គោលបំណង វិសាលភាព និងវិធីសាស្ត្រ

គោលបំណងនៃគម្រោង គឺធ្វើការវិភាគលើទិន្នន័យប្រមូលបានពីការសង្កេតការណ៍ប្រចាំថ្ងៃនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ដើម្បីកំណត់អំពីចំណុចខ្លាំង និងចំណុចខ្សោយដែលមាននៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌។ តាមរយៈការទាញចំណាប់អារម្មណ៍ទៅលើបញ្ហានានានៅក្នុងដំណើរការសវនាការ ដែលតម្រូវឱ្យមានការលើកកម្ពស់ឱ្យប្រសើរឡើងថែមទៀត ដូចជាការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ជាដើម និងការផ្តល់អនុសាសន៍ជាក់លាក់ទៅកាន់ស្ថាប័នយុត្តិធម៌ពាក់ព័ន្ធមួយចំនួន ម.ស.ម.ក មានបំណងចង់ពង្រឹង និងកែទម្រង់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ សម្រាប់ជាប្រយោជន៍ចំពោះប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប។

ចាប់ពីខែសីហា ឆ្នាំ ២០០៩ ដល់ ខែមករា ឆ្នាំ ២០១៣ គម្រោងបានសង្កេតការណ៍សវនាការនៅសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ សាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល សាលាដំបូងខេត្តបន្ទាយមានជ័យ និងសាលាដំបូងខេត្តរតនគិរី ហើយបានចេញផ្សាយរបាយការណ៍ប្រចាំធមាស ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ចំនួន ៦ លើក។[25] នៅខែមករា ឆ្នាំ ២០១៣ គម្រោងបានបញ្ចប់សកម្មភាពសង្កេតការណ៍របស់ខ្លួននៅតាមសាលាដំបូង ដើម្បីផ្តោតលើការសង្កេតការណ៍នៅសាលាឧទ្ធរណ៍វិញម្តង។ គម្រោងបានសម្រេចធ្វើការសង្កេតការណ៍នៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ដើម្បីវាយតម្លៃអំពីបទដ្ឋានសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលត្រូវបានអនុវត្តនៅតុលាការជាន់ខ្ពស់។ គោលដៅ គឺដើម្បីផ្តល់ការវិភាគអំពីនិន្នាការទាក់ទងនឹងការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលកើតឡើងនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ និងដើម្បីបង្កើតជាក្របខ័ណ្ឌមួយ ដែលអាចដាក់ចេញនូវអនុសាសន៍ ហើយធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងក្នុងការអនុវត្ត។

គម្រោងផ្តោតទៅលើសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌សំខាន់ៗមួយចំនួន។ ដើម្បីកំណត់ថាតើសិទ្ធិណាខ្លះដែលត្រូវពិចារណា ម.ស.ម.ក ពឹងផ្អែកលើប្រភពពីខាងក្រៅដូចជារបាយការណ៍ និងការសិក្សាស្រាវជ្រាវផ្សេងៗអំពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា និងអំពីប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌កម្ពុជា។ លើសពីនេះទៀត ការសង្កេតការណ៍នៅសាលាឧទ្ធរណ៍នាំឱ្យ ម.ស.ម.ក ផ្តោតលើធាតុផ្សំជាក់លាក់មួយចំនួនផ្សេងទៀតនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌មានលក្ខណៈខុសប្លែកគ្នាពីអ្វីដែល ម.ស.ម.ក បានអនុវត្តសកម្មភាពសង្កេតការណ៍របស់ខ្លួននៅឯសាលាដំបូង។

---

25 របាយការណ៍ប្រចាំធមាសលើកទី ៦ ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជាដែលអាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://bit.ly/M7mkET។

សិទ្ធិខាងក្រោមត្រូវបានជ្រើសរើសសម្រាប់គោលបំណងនៃការសង្កេតការណ៍៖

- សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ
- សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់
- សិទ្ធិទទួលបានការពន្យល់ប្រាប់សិទ្ធិដល់ជនជាប់ចោទ
- សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការការពារក្តី
- សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ
- សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស
- សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព
- សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង (រួមទាំងសិទ្ធិហៅ និងសាកសួរសាក្សី)
- សិទ្ធិទទួលបាននូវការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ និងមានសម្អាងហេតុច្បាស់លាស់
- ការហាមឃាត់ប្រឆាំងទៅនឹងការអនុវត្តអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ (ត្រូវបានជំនុំជម្រះចំពោះបទល្មើស ដែលអំពើនោះមិនមែនជាបទល្មើសក្នុងពេលដែលសកម្មភាពនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្ត)
- ការហាមឃាត់ចំពោះការផ្តន្ទាទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល និង
- សិទ្ធិជាក់លាក់សម្រាប់អនីតិជន។

អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក បានចូលរួមសង្កេតការណ៍សវនាការព្រហ្មទណ្ឌនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ជារៀងរាល់ថ្ងៃធ្វើការ។ ដើម្បីឱ្យការកត់ត្រាទិន្នន័យពាក់ព័ន្ធនឹងការជំនុំជម្រះឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព និងប្រសិទ្ធផល ម.ស.ម.ក បានបង្កើតតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការ ("តារាងសង្កេតការណ៍") សម្រាប់ប្រើប្រាស់នៅសាលាឧទ្ធរណ៍[26]។ តារាងសង្កេតការណ៍នេះ ត្រូវបានបង្កើតឡើងស្របតាមបរិបទរបស់គម្រោង និងមានជាង ៧០ សំណួរ ដែលឆ្លើយតបទៅនឹង ថាតើសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ណាខ្លះ ដែលត្រូវបានគោរពតាមដោយតុលាការ។ ជាកិច្ចប្រឹងប្រែងដើម្បីធានានូវនិរន្តរភាពនៃកិច្ចសហការក្នុងន័យស្ថាបនា ម.ស.ម.ក បានបង្ហាញ និងពន្យល់អំពីតារាងសង្កេតការណ៍ និងសកម្មភាពសង្កេតការណ៍របស់ខ្លួនដល់តំណាងរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍។ ម.ស.ម.ក ក៏បានបង្កើតឧបសម្ព័ន្ធចំនួន ១ ទំព័រ ភ្ជាប់ជាមួយនឹងតារាងសង្កេតការណ៍សម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងសវនាការដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធជនជាប់ចោទជាអនីតិជនផងដែរ។ ដោយពិចារណាឃើញថាតារាងសង្កេតការណ៍មានលក្ខណៈសង្ខេបខ្លី ម.ស.ម.ក បានចងក្រងសេចក្តីណែនាំលម្អិតអំពីការប្រើប្រាស់តារាងសង្កេតការណ៍ ("ការណែនាំអំពីតារាងសង្កេតការណ៍") [27] ដើម្បីផ្តល់ការយល់ដឹងលើមូលដ្ឋានច្បាប់ ព្រមទាំងគោលបំណងនៃសំណួរនីមួយៗ និងធានាឱ្យមានការបកស្រាយស៊ីសង្វាក់គ្នាលើសំណួរនីមួយៗ។ អ្នកសង្កេត

---

[26] តារាងសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក។ http://bit.ly/2DOdo3U។

[27] សេចក្តីណែនាំសម្រាប់ការប្រើប្រាស់តារាងសង្កេតការណ៍សវនាការឧទ្ធរណ៍របស់ ម.ស.ម.ក។ http://bit.ly/1fbDZYO។

ករណីក៏ត្រូវបានផ្តល់ជូននូវឯកសារស្តីពីក្របខ័ណ្ឌការងារផ្នែកច្បាប់ គូសបញ្ជាក់អំពីច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីគាំទ្រដល់សំណួរនីមួយៗ នៅក្នុងតារាងសង្កេតការណ៍។ ម.ស.ម.ក ផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេសលើចំណុចស្តីពីសិទ្ធិធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍[28] គឺក្តោបទាំងសិទ្ធិបានទទួលការពិនិត្យឡើងវិញទាំងស្រុងលើសំណុំរឿងផងដែរ។ យើងអាចនិយាយម្យ៉ាងទៀតថា ការពិនិត្យឡើងវិញលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ចាំបាច់ត្រូវរួមមានទិដ្ឋភាពផ្នែកច្បាប់ និងទិដ្ឋភាពផ្នែកសម្ភារនៃសេចក្តីសម្រេចឱ្យមានទោស និងការជំនុំជម្រះរបស់ជននោះ។[29] ដោយហេតុនេះ ការពិនិត្យឡើងវិញចាំបាច់ត្រូវផ្តល់ "ការវាយតម្លៃពេញលេញលើភស្តុតាង និងដំណើរការនៃការជំនុំជម្រះ"[30]។ ជាចុងក្រោយ ម.ស.ម.ក ប្តេជ្ញាចិត្តចំពោះគោលការណ៍អន្តរជាតិដែលត្រូវអនុវត្ត ដើម្បីសង្កេតការណ៍សវនាការ[31] ហើយបានបង្កើតឱ្យមានជាក្រមសីលធម៌ ("ក្រមសីលធម៌") សម្រាប់អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ខ្លួន។[32] ក្រមសីលធម៌សម្រាប់អ្នកសង្កេតការណ៍ គូសបញ្ជាក់ពីកាតព្វកិច្ចមិនជ្រៀតជ្រែក ភាពមិនលម្អៀង និងការរក្សាការសម្ងាត់ ដែលមន្ត្រីសង្កេតការណ៍ត្រូវគោរពតាម។

នៅក្នុងការអនុវត្តសកម្មភាពសង្កេតការណ៍របស់ខ្លួននៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ការជំនុំជម្រះជាក់លាក់គឺពុំត្រូវបានផ្តោតជាគោលដៅសំខាន់ៗនោះទេ ផ្ទុយទៅវិញ សវនាការដែលត្រូវសង្កេតការណ៍ត្រូវបានជ្រើសរើសដោយព្រាវ អាស្រ័យលើកាលវិភាគរបស់តុលាការ ដើម្បីធានាថា ដំណើរការនៃការប្រមូលទិន្នន័យនៅតែមិនលម្អៀង និងមានលក្ខណៈតំណាង។ នៅពេលដែលអ្នកសង្កេតការណ៍ចុះទៅធ្វើការសង្កេតសវនាការណាមួយ ព័ត៌មានត្រូវបានកត់ត្រាទុកដោយផ្ទាល់ទៅក្នុងតារាងសង្កេតការណ៍។ ទិន្នន័យដែលប្រមូល គឺកម្រិតនៅត្រឹមតែដំណើរការសវនាការផ្ទាល់ ដោយពុំមានកិច្ចសម្ភាសន៍ ឬកិច្ចពិភាក្សាបន្ថែមទៀតត្រូវបានធ្វើឡើងនោះទេ លើកលែងតែនៅពេលដែលអ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការ ខិតខំស្វែងរកព័ត៌មានទាក់ទិនទៅនឹងសាលដីកានៃការជំនុំជម្រះដែលពុំត្រូវបានប្រកាសនៅថ្ងៃសវនាការ តែត្រូវបានលើកទៅប្រកាសនៅកាលបរិច្ឆេទក្រោយៗទៀត។ បន្ទាប់ពី

[28] មាត្រា ១៤(៥) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ មាត្រា ៣៧៥ នៃក្រមនីតិវិធិព្រហ្មទណ្ឌ។

[29]គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីសម្រេចលេខ ៧០១/១៩៩៦ *សំណុំរឿង Gómez ទល់នឹងប្រទេសអេស្ប៉ាញ* ថ្ងៃទី ៦ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៩៨ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ *GAOR*, A/55/40 (vol. II), ទំព័រ ១០៩ វាក្យខណ្ឌ ១១.១ http://bit.ly/1bhUzWm។

[30] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីសម្រេចលេខ ៦២៣, ៦២៤, ៦២៦, ៦២៧/១៩៩៥, *សំណុំរឿង V. P. Domukovsky et al. ទល់នឹងប្រទេស Georgia*, ចុះថ្ងៃទី ៦ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៩៨ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ *GAOR*, A/53/40 (vol. II), ទំព័រ ១១១ វាក្យខណ្ឌ ១៨.១១ http://bit.ly/2mhtaM5។

[31] សូមមើល អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ ឆ្នាំ ១៩៩៨, http://bit.ly/2mn7L4a; គណៈកម្មាធិការមេធាវីដើម្បីសិទ្ធិមនុស្ស តើអ្វីជាការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌៖ គោលការណ៍ណែនាំមូលដ្ឋានសម្រាប់បទដ្ឋានផ្នែកច្បាប់ និងការអនុវត្ត ឆ្នាំ២០០០, http://bit.ly/2CT37SC; អង្គការសម្រាប់សន្តិសុខ និងសហប្រតិបត្តិការនៅអឺរ៉ុប/ ការិយាល័យទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស និងវិទ្យាស្ថានប្រជាធិបតេយ្យ៖ ការសង្កេតការណ៍សវនាការ៖ សៀវភៅជំនួយស្មារតីសម្រាប់អ្នកប្រកបវិជ្ជាជីវៈ ឆ្នាំ២០០៨, http://bit.ly/2CVLX77; គណៈកម្មាធិការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិ ការសង្កេតការណ៍សវនាការ ឆ្នាំ ២០០២, http://bit.ly/2EyWzJf.

[32] ក្រមសីលធម៌សង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក http://bit.ly/1fbE3Yu។

សវនាការនីមួយៗ ទិន្នន័យដែលប្រមូលបានត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក ("ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ")។[33]

ម.ស.ម.ក វិភាគទិន្នន័យសវនាការដែលកត់ត្រាទុកនៅក្នុងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ ហើយព្យាយាមកំណត់រកការអនុវត្តវិជ្ជមាន ក៏ដូចជាបញ្ហាគួរឱ្យព្រួយបារម្ភដែលកើតមាននៅសវនាការជំនុំជម្រះនីមួយៗ។ គោលបំណងសំខាន់បំផុតនៃការវិភាគគឺដើម្បីកំណត់ចំណុចខ្លាំង និងចំណុចខ្សោយទាំងឡាយនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ និងដើម្បីពិភាក្សាបញ្ហាទាំងអស់នេះជាមួយនឹងតុលាការ ព្រមទាំងដៃគូពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យច្បាប់ផ្សេងទៀតក្នុងន័យបង្កើត និងអនុវត្តវិធីសាស្រ្តមួយចំនួនដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងដល់ការការពារសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅតុលាការកម្ពុជា។ នៅខណៈដែលសកម្មភាពសង្កេតការណ៍សវនាការនឹងនៅតែបន្ត ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យនឹងត្រូវប្រើសម្រាប់វិភាគបែបប្រៀបធៀប និងកំណត់អំពីនិន្នាការក្នុងការអនុវត្តរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ វាយតម្លៃអំពីភាពប្រសើរឡើង និងចង្អុលបង្ហាញពីអនុសាសន៍បន្ថែមទៀត។

បន្ទាប់ពីនោះ សេចក្តីព្រាងចុងក្រោយនៃរបាយការណ៍នេះត្រូវបានផ្ញើជូនប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ ដើម្បីផ្តល់មតិយោបល់ និងអនុសាសន៍ ហើយបន្ទាប់មកក្រុមការងារគម្រោងបានជួបប្រជុំជាមួយសាលាឧទ្ធរណ៍នៅថ្ងៃទី ៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៨ ដើម្បីពិភាក្សាអំពីរបើកគំហើញដែលប្រមូលបានពីការសង្កេតការណ៍។ នៅពេលដែលរបាយការណ៍ត្រូវបានបោះពុម្ព បុគ្គលិកគម្រោងស្នើសុំឱ្យមានកិច្ចប្រជុំជាក់លាក់មួយចំនួនជាមួយនឹងតំណាងរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ និងជាមួយអង្គការ អង្គភាព និងស្ថាប័នធ្វើការលើវិស័យយុត្តិធម៌ផ្សេងៗទៀតដែលស្ថាប័នទាំងនោះ អាចដោះស្រាយអនុសាសន៍ដែលបានលើកឡើង។ កិច្ចប្រជុំបែបនេះ ជាមូលដ្ឋានគ្រឹះសម្រាប់ការផ្លាស់ប្តូរគំនិត និងផ្តល់ការយល់ដឹងលម្អិតអំពីបញ្ហាប្រឈមរបស់ស្ថាប័នដែលធ្វើការដើម្បីពង្រឹងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ និងមានគោលបំណងក្នុងការលើកកម្ពស់ការអនុវត្តអនុសាសន៍ ដែលរបាយការណ៍បានដាក់ចេញ។

[33] ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក http://bit.ly/2BbUOj3។

២. ទិន្នន័យ និងការវាយតម្លៃ

ផ្នែកនេះនៃរបាយការណ៍ កំណត់អំពីទិន្នន័យ "ដើម" ដែលកត់ត្រាក្នុងតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការ ចំនួន ៣៤០ ដែលបានសង្កេតនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ចាប់ពីថ្ងៃទី ១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៦ ដល់ថ្ងៃទី ៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៧ ព្រមទាំងវាយតម្លៃទិន្នន័យទាំងនេះ។

តួលេខទី ១(ក)៖ សវនាការឧទ្ធរណ៍ដែលបានសង្កេត បទឧក្រិដ្ឋ បទមជ្ឈិម និងបទលហុ

សំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ ត្រូវបានសង្កេតនៅសាលាឧទ្ធរណ៍

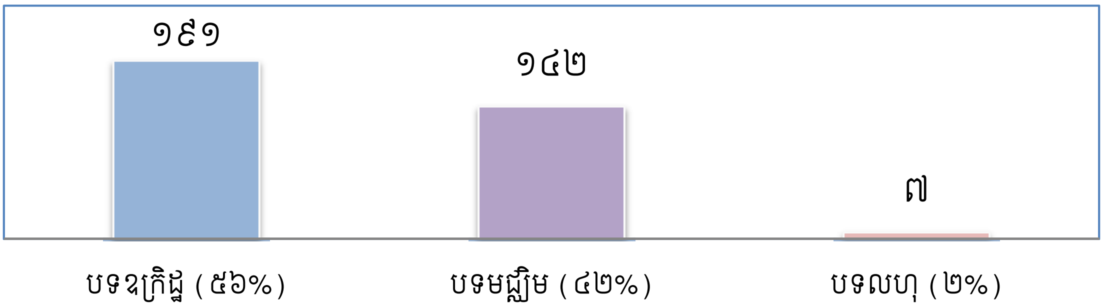

តួលេខទី ១(ក) ខាងលើនេះ បង្ហាញអំពីចំនួនសវនាការព្រហ្មទណ្ឌដែលបានសង្កេតដោយអ្នកសង្កេតការណ៍នៅក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ និងបែងចែកបទចោទទៅតាមចំណាត់ថ្នាក់នៃបទល្មើសផ្សេងគ្នា។ មាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកំណត់និយមន័យបទឧក្រិដ្ឋថា ជាបទល្មើសទាំងឡាយណាដែលអតិបរិមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារលើសពីរយៈពេលប្រាំឆ្នាំ។ បទមជ្ឈិមត្រូវបានកំណត់និយមន័យនៅក្នុងមាត្រា៤៧ ថាជាបទល្មើសទាំងឡាយណាដែលអតិបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារចាប់ពីប្រាំមួយថ្ងៃ និងក្រោម ឬស្មើនឹងប្រាំឆ្នាំ។ យោងតាមមាត្រា ៤៨ បទលហុ គឺជាបទល្មើសដែលផ្តន្ទាទោសអតិបរមាឱ្យជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេលប្រាំមួយថ្ងៃ ឬតិចជាងនេះ ឬផ្តន្ទាទោសដោយការផាកពិន័យតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ។[34]

[34] មាត្រា ៤៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។

តួលេខទី ១(ខ)៖ ភាគីធ្វើបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍

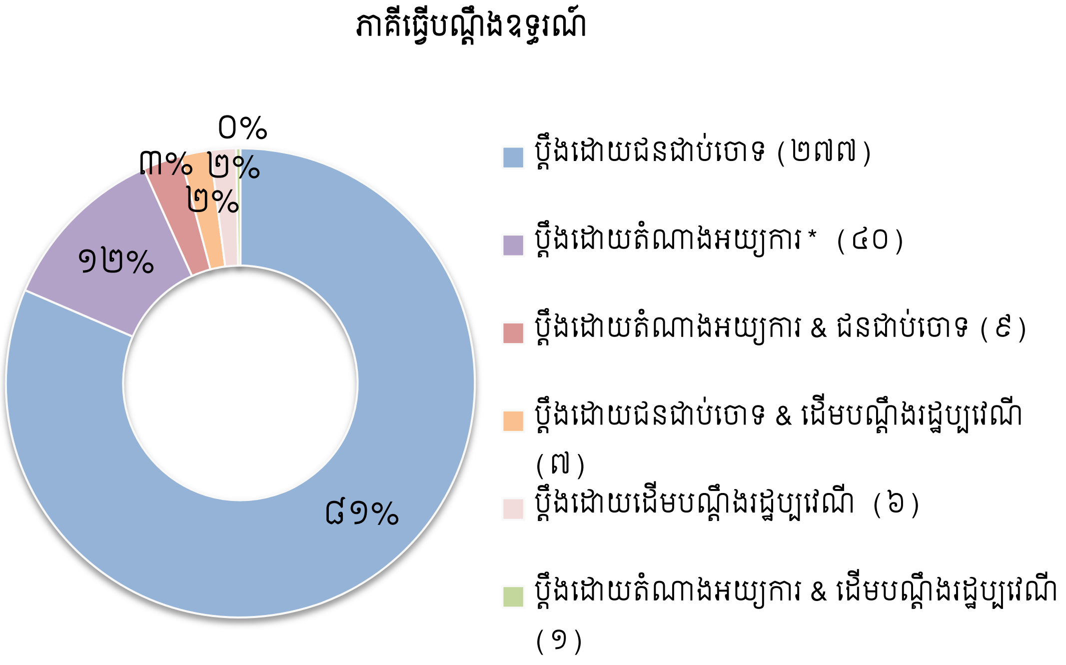

* សំដៅលើតំណាងអយ្យការអមសាលាដំបូង និងមហាអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍។

តួលេខទី ១(ខ) បង្ហាញអំពីអ្នកដែលបានដាក់ពាក្យបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់សាលាដំបូង។ សាលក្រមចេញដោយសាលាដំបូង អាចត្រូវបានប្ដឹងដោយព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាដំបូង និងអគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍ ជនជាប់ចោទ ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬ អ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី (អ្នកទាំងពីរនេះអាចប្ដឹងបានចំពោះផលប្រយោជន៍ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី)។[35] តួលេខនេះបង្ហាញបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ភាគច្រើន (៨១%) ធ្វើឡើងដោយភាគីជនជាប់ចោទ។

ផ្នែកបន្ទាប់ខាងក្រោមនេះ វិភាគអំពីការអនុវត្តជាក់ស្ដែងនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ ដោយសាលាឧទ្ធរណ៍នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃរបាយការណ៍។ សម្រាប់គោលបំណងនៃការវិភាគជាដំបូង របាយការណ៍នេះគូសបញ្ជាក់អំពីទិដ្ឋភាពផ្សេងៗនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលត្រូវបានគោរពនៅក្នុងសាលាឧទ្ធរណ៍ មុននឹងឈានដល់ការឆ្លុះបញ្ចាំងលើការអនុវត្តនានាដែលមិនបានគោរពតាមនិយាមនៃការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។

[35] មាត្រា ៣៧៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។

២.១. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលត្រូវបានគោរព

ស្របពេលដែលសកម្មភាពសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក កត់សម្គាល់នូវការអនុវត្តដែលជាការគំរាមកំហែង និងជាការរារាំងដល់សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ ម.ស.ម.ក ក៏រីករាយ និងគួរឱ្យលើកទឹកចិត្តផងដែរ ដែលសង្កេតឃើញថា ជាតុផ្សំជាក់លាក់មួយចំនួននៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ត្រូវបានគោរព និងអនុវត្តបានយ៉ាងប្រសើរនៅសាលាឧទ្ធរណ៍។

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះយុត្តិធម៌ដែលត្រូវបានគោរពនៅសាលាឧទ្ធរណ៍
• ការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល
• ការមិនមានអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់
• សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់
• សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការការពារក្តី
• សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ

២.១.១. ការការពារពីការវិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(៧)	"គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវយកមកចោទប្រកាន់ ឬយកមកផ្តន្ទាទោសសារជាថ្មីឡើងវិញចំពោះបទល្មើសដែលបានផ្តន្ទាទោសជាស្ថាពរ ឬបានលើកលែងទោសស្របតាមច្បាប់ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរបស់រដ្ឋនីមួយៗរួចហើយ។"
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ២៣	"ពុំមានការចោទប្រកាន់ណាមួយអាចប្រព្រឹត្តប្រឆាំងនឹងបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលត្រូវបានជំនុំជម្រះជាស្ថាពរនៅឯបរទេសចំពោះអំពើល្មើសដដែល ហើយដែលក្នុងករណីការផ្តន្ទាទោស បុគ្គលនោះបានបង្ហាញថា ខ្លួនបានអនុវត្តទោសរបស់ខ្លួនរួចហើយ ឬក៏ទោសត្រូវបានរលត់ដោយការផុតអាជ្ញាយុកាល។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១២	"ដោយអនុវត្តតាមគោលការណ៍*អាជ្ញាអស់ជំនុំ* ជនណាដែលត្រូវបានតុលាការសម្រេចឱ្យរួចខ្លួនជាស្ថាពរហើយ ជននោះមិនអាចត្រូវចោទប្រកាន់ទៀតទេចំពោះអំពើដដែល ទោះបីជាក្រោមការកំណត់ឈ្មោះបទល្មើសថ្មីផ្សេងក៏ដោយ។"

ការវិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល ឬគោលការណ៍ *អាជ្ញាអស់ជំនុំ* (ពោលគឺថា"បានវិនិច្ឆ័យរួចហើយ") សំដៅលើសិទ្ធិរបស់បុគ្គលដែលមិនត្រូវឱ្យមានការជំនុំជម្រះលើសពីម្ដងចំពោះអំពី ឬបទល្មើសដដែល។ ករណីនេះ កំណត់ថាសេចក្ដីសម្រេចស្ថាពររបស់តុលាការ ទោះបីជាការលើកលែង ឬការផ្ដន្ទាទោសជនជាប់ចោទក្ដី នឹងក្លាយជារបាំងហាមចំពោះការចោទប្រកាន់បន្ថែមទៀតទៅលើអំពើល្មើសដដែលនោះ។ មានអត្ថប្រយោជន៍ជាច្រើន សម្រាប់ទាំងបុគ្គលជាជនជាប់ចោទ និងសង្គមជារួមក្នុងទទួលយកសេចក្ដីសម្រេចចុងក្រោយនេះ រួមទាំងការផ្ដល់ភាពច្បាស់លាស់ផ្នែកច្បាប់ និងបង្ការនូវភាពខ្ជះខ្ជាយធនធានផ្នែកច្បាប់នៅពេលដែលសេចក្ដីសម្រេចត្រូវបានធ្វើរួចរាល់ហើយនោះ។

តួលេខទី ២ ៖ ការហាមឃាត់ការវិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល[36]

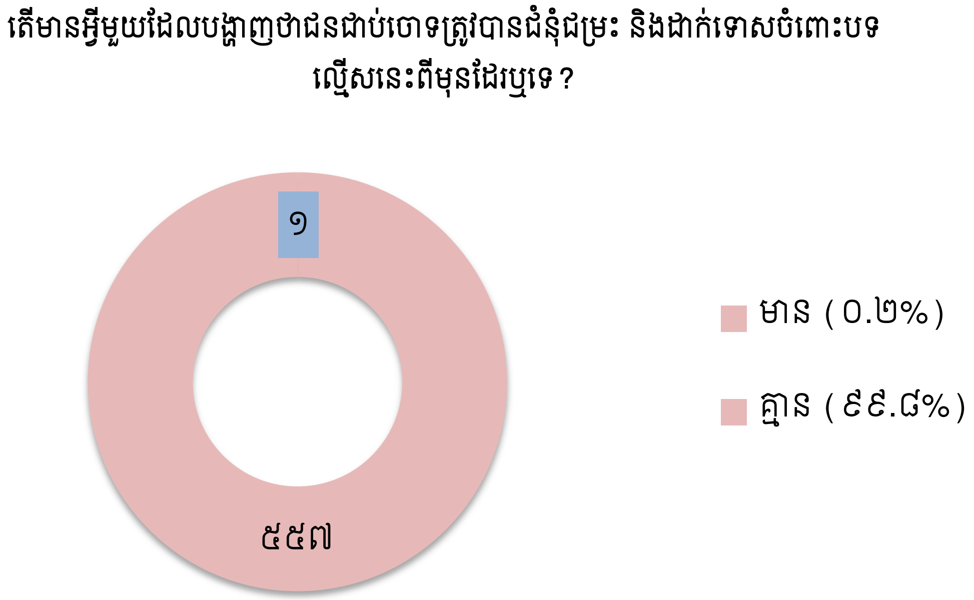

ជាចំណុចដ៏វិជ្ជមានដែលសង្កេតឃើញថា មានតែមួយករណីប៉ុណ្ណោះក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទចំនួន ៥៥៨ នាក់ ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ សំណុំរឿងដែលបានសង្កេតដោយ ម.ស.ម.ក ធ្លាប់បានជំនុំជម្រះ និងវិនិច្ឆ័យទោសចំពោះបទល្មើសដដែលក្នុងពេលអតីតកាល។

២.១.២. ការហាមឃាត់ការអនុវត្តអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ

[36] ទិន្នន័យនេះផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទសរុប (៥៥៨ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ សំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍។

ស.ស.ស.ម មាត្រា ១១(២)	"គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវបានផ្តន្ទាទោសពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដោយអំពើណាមួយ ឬការមិនប្រតិបត្តិតាមណាមួយដែលមិនចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ក្រោមច្បាប់ជាតិ ឬអន្តរជាតិនៅខណៈពេលដែលបទល្មើសបានប្រព្រឹត្តឡើង។ គ្មានទោសបញ្ញត្តិណាមួយត្រូវបានគេយកមកដាក់បង្ខំទៅលើជនណាម្នាក់ ឲ្យធ្ងន់ជាងទោសបញ្ញត្តិដែលបានអនុវត្តនៅខណៈពេលដែលបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនោះបានប្រព្រឹត្តឡើយ។
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៥	"គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយដែលមិនបានចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ស្របតាមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ ក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តនោះឡើយ។ ដូចគ្នានេះ មិនត្រូវដាក់ទោសឱ្យធ្ងន់ជាងទោសដែលអនុវត្តក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសឡើយ។ ប្រសិនបើក្រោយពីការប្រព្រឹត្តបទល្មើសហើយ ច្បាប់បានបញ្ញត្តិឱ្យមានការដាក់ទោសស្រាលជាងមុន ជនល្មើសត្រូវទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពីការដាក់ទោសស្រាលជាងមុន។ គ្មានបញ្ញត្តិណាមួយក្នុងមាត្រានេះប្រឆាំងនឹងការជំនុំជម្រះក្តី ឬការផ្តន្ទាទោសដល់ជនណាម្នាក់ ចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយ ដែលជននោះបានប្រព្រឹត្ត ក្នុងខណៈពេលដែលអំពើឬការខកខាននោះ ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ស្របតាមគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ ដែលទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍នៃប្រជាជាតិ។"
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣	"មានតែអំពើដែលបង្កើតជាបទល្មើសនៅពេលដែលអំពើនោះ មានចែងនៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌជាធរមានប៉ុណ្ណោះ ទើបផ្តន្ទាទោសព្រហ្មទណ្ឌបាន។"
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១០	"បទប្បញ្ញត្តិថ្មីដែលចែងអំពីទោសដែលស្រាលជាងត្រូវអនុវត្តភ្លាម។ ប៉ុន្តែការផ្តន្ទាទោសជាស្ថាពរ ហើយនោះ ត្រូវអនុវត្តទោះបីជាទោសដែលប្រកាសនោះធ្ងន់ធ្ងរយ៉ាងណាក៏ដោយ។ បទប្បញ្ញត្តិថ្មីដែលចែងអំពីទោសធ្ងន់ជាង នឹងត្រូវអនុវត្តតែទៅលើអំពើដែលបានប្រព្រឹត្តក្រោយការចូលជាធរមាននៃបទប្បញ្ញត្តិនោះ។"

គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាននៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ គឺថាពុំមានជនណាម្នាក់ត្រូវបានរកឃើញពីពិរុទ្ធភាពនៃបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើ ឬការខកខានដែលមិនបានបង្កើតជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ពេលដែលអំពើ ឬការខកខាននោះ បានកើតឡើងឡើយ។ ស្រដៀងគ្នានេះ ទោសធ្ងន់ជាងមិនអាចអនុវត្តក្រៅតែពីទោសដែលត្រូវអនុវត្តនៅពេលដែលបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនោះ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើយ។

តួលេខទី ៣៖ ការហាមឃាត់ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ

ទិន្នន័យ	មាន		គ្មាន	
	ចំនួន	%	ចំនួន	%
តើជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសស្ថិតក្នុងច្បាប់ជាធរមាននៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ? *	៥៥៨	១០០	0	0

* ទិន្នន័យនេះផ្អែកលើជនជាប់ចោទសរុប (៥៥៨ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿង ៣៤០ សំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍។

ពុំមានករណីណាមួយដែលបានសង្កេតបានបង្ហាញថា ច្បាប់ដែលចោទប្រកាន់លើជនជាប់ចោទណាមួយ ពុំមានអានុភាពអនុវត្តនៅពេលដែលបទល្មើសនោះបានកើតឡើងនោះទេ។ ហេតុនេះការរកឃើញរបស់ ម.ស.ម.ក បង្ហាញថា ការការពារប្រឆាំងការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែលត្រូវបានការពារ។

២.១.៣. សិទ្ធិយល់ដឹងពីបទចោទប្រកាន់ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(៣)(ក)	"ក្នុងការសម្រេចសេចក្ដីចោទប្រកាន់បទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរមា ដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ ត្រូវបានព័ត៌មានភ្លាមៗ និងដោយលម្អិតអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន ជាភាសាដែលជននោះចេះ។"
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(៣)(ច)	"ក្នុងការសម្រេចសេចក្ដីចោទប្រកាន់បទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរមា ដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ ត្រូវទទួលបានអ្នកបកប្រែភាសាដោយឥតគិតឈ្នួល បើជនជាប់ចោទមិនយល់ ឬមិនចេះភាសាដែលប្រើប្រាស់ក្នុងសវនាការ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២២	"ក្រឡាបញ្ជីហៅឈ្មោះជនជាប់ចោទ ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី អ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី ជនរងគ្រោះ សាក្សី និងអ្នកជំនាញ ព្រមទាំងផ្ទៀងផ្ទាត់មើលអត្តសញ្ញាណជនទាំងនោះ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២៥	"ប្រធានសវនាការប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទឱ្យបានដឹងអំពីអំពើដែលគេចោទប្រកាន់លើខ្លួន និងធ្វើការសួរចម្លើយជនជាប់ចោទនេះ។"

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៣០	"ក្នុងករណីចាំបាច់ ប្រធានអាចហៅរកអ្នកបកប្រែ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៣១	"កាលណាសំណួរត្រូវសួរដល់ជនគ និងថ្លង់ ក្រឡាបញ្ជីត្រូវសរសេរសំណួរ ហើយឱ្យសាមីខ្លួនអាន និងឆ្លើយជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។ ក្នុងករណីសាមីជនមិនចេះអាន ឬមិនចេះអក្សរ ប្រធានត្រូវរកអ្នកបកប្រែក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៣៣០ [...] ប្រធានសវនាការអាចហៅរកអ្នកធ្លាប់ប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយជនគ និងថ្លង់នោះ មកបកប្រែ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៩៦	"លើសពីនេះវិធានដែលអនុវត្តចំពោះតុលាការជាន់ដំបូង ត្រូវយកមកអនុវត្តចំពោះសាលាឧទ្ធរណ៍។"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៦	"អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ៖[...] សិទ្ធិមិនផ្តល់ចម្លើយនៅពេលដែលមាន ឬគ្មានវត្តមានមេធាវី [...] សិទ្ធិទទួលបានការឱ្យដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់[...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៥១	"នៅពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ តុលាការត្រូវប្រាប់អនីតិជនដោយប្រើប្រាស់ភាសាដែលអនីតិជនយល់បាន អំពីសិទ្ធិដូចខាងក្រោម៖ សិទ្ធិដែលទាក់ទងនឹងដំណាក់កាលនៃការជំនុំជម្រះដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៦ (សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធី) នៃច្បាប់នេះ [...]."

ជនទាំងឡាយណាដែលជាប់ចោទពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវតែទទួលបាននូវការជូនដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ ដែលជននោះត្រូវបានចោទប្រកាន់។ ប្រសិនបើពុំមានព័ត៌មានដ៏សំខាន់នេះទេ គេពិតជាមិនអាចរៀបចំការការពារក្តីឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ឬផ្តល់ការណែនាំឱ្យបានល្អិតល្អន់ដល់មេធាវីនៅក្នុងសំណុំរឿងដែលជនជាប់ចោទមានមេធាវីការពារតាមផ្លូវច្បាប់។ អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក ប្រមូលទិន្នន័យទាក់ទងនឹងព័ត៌មាន ដែលត្រូវបានប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទនៅពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ។ ទោះបីជាព័ត៌មាននេះ គួរតែត្រូវបានប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទរួចហើយ នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃនីតិវិធីមុនសវនាការ/ការស៊ើបសួរក៏នៅតែមានសារសំខាន់សម្រាប់ចៅក្រមក្នុងការរម្លឹកដល់ជនជាប់ចោទអំពីព័ត៌មាននេះ មុនពេលសវនាការចាប់ផ្តើម ហើយត្រូវប្រាកដថាជនជាប់ចោទយល់ព័ត៌មាននេះ។ នេះជាការងារដ៏មានសារសំខាន់ជាពិសេសដោយសារតែពេលខ្លះបទចោទអាចត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរ ឬកែប្រែនៅចន្លោះពេលនៃការចាប់ខ្លួនដំបូង/ការចោទប្រកាន់ ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ។

តួលេខទី ៤(ក)៖ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់៖ ទិដ្ឋភាពទូទៅ

តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីបទចោទប្រកាន់ដែលពាក់ព័ន្ធដល់ជនជាប់ចោទគ្រប់រូបដែរឬទេ ?

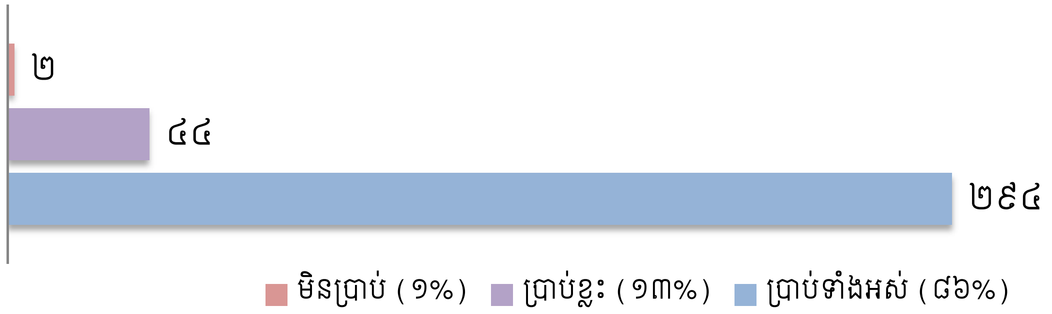

ក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ ទិន្នន័យដែលបានចងក្រងបានបង្ហាញថា ក្នុងសំណុំរឿងភាគច្រើន (២៩៤ សំណុំរឿង ក្នុងចំណោមសំណុំរឿងទាំង ៣៤០ សំណុំរឿង) ចៅក្រមបានប្រាប់អំពីបទចោទប្រកាន់ដែលពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ដល់ជនជាប់ចោទ។ ប៉ុន្តែក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ៤៤ សំណុំរឿង ចៅក្រមបានប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទតែផ្នែកខ្លះនៃបទចោទប្រកាន់ប៉ុណ្ណោះ។ មានតែពីរសំណុំរឿងដែលចៅក្រមមិនបានប្រាប់អំពីបទចោទប្រកាន់ដល់ជនជាប់ចោទ។

តួលេខទី ៤(ខ)៖ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់៖ ទិដ្ឋភាពលម្អិត

ទិន្នន័យ	មាន		គ្មាន		មិនពាក់ព័ន្ធ[37]	
	ចំនួន	%	ចំនួន	%	ចំនួន	%
តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីមាត្រាច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ ?	៣២៨	៩៦	១២	៤	០	០
តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដែរឬទេ ?	៣២៥	៩៦	១៥	៤	០	០
តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីកន្លែងប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ ?	៣០៩	៩១	៣១	៩	០	០
តើចៅក្រមបានរៀបរាប់ពីឈ្មោះអ្នកចូលរួម ដែរឬទេ ?	៣៣៣	៩៨	៧	២	០	០
ប្រសិនបើត្រូវការ តើអ្នកបកប្រែត្រូវបានផ្ដល់ឱ្យដែរឬទេ ?	៤	១	៣	១	៣៣៣	៩៨

[37] "មិនពាក់ព័ន្ធ" សំដៅលើជនជាប់ចោទជាជនជាតិខ្មែរ ឬជនជាប់ចោទគ្មានពិការភាព។

ប្រសិនបើត្រូវការជំនួយ ដែរឬទេ?	តើជនពិការត្រូវបានគេផ្ដល់	១	០.៣	១	០.៣	៣៣៨	៩៩.៤

តួលេខខាងលើនេះបង្ហាញថា ក្នុងសំណុំរឿងជាច្រើន ចៅក្រមនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ថ្លែងឡើងវិញអំពីបទចោទប្រកាន់ អង្គហេតុ កាលបរិច្ឆេទ និងព័ត៌មានទាក់ទងនឹងបទចោទ។ ហេតុនេះ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទនៃការចោទប្រកាន់នៅក្នុងនីតិវិធីបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ជាញឹកញាប់ត្រូវបានគោរព។

២.១.៤. សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្ដី

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤ (៣)(ខ)	"ក្នុងការសម្រេចសេចក្ដីចោទប្រកាន់បទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរមា ដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ ត្រូវមានពេលវេលា និងសម្ភារបរិក្ខារគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់រៀបចំការពារខ្លួន និងឆ្លើយឆ្លងជាមួយមេធាវីដែលជ្រើសរើសដោយខ្លួនឯង។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤៨	"[...] ប្រសិនបើជនជាប់ចោទសុំរយៈពេល ឬប្រសិនបើតុលាការយល់ឃើញថា រឿងក្ដីនោះមិនទាន់អាចជំនុំជម្រះភ្លាមៗបានទេនោះ សំណុំរឿងត្រូវលើកទៅពេលសវនាការក្រោយ [...]"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៩៨	"ក្នុងរយៈពេល ២៤ ម៉ោងបានកន្លងផុតទៅ តាំងពីពេលផ្ដើមនៃការឃាត់ខ្លួនមកនោះ បុគ្គលដែលឃាត់ខ្លួនអាចសុំសន្ទនាជាមួយមេធាវី ឬជាមួយជនណាម្នាក់ដែលខ្លួនជ្រើសរើស [...]។ ជនដែលត្រូវបានជ្រើសរើសនេះអាចចូលទៅកាន់កន្លែងឃាត់ខ្លួន និងទាក់ទងជាមួយបុគ្គលសាមីខ្លួនបាន ៣០ (សាមសិប) នាទី ក្នុងលក្ខខណ្ឌធានាការសម្ងាត់នៃការសន្ទនានេះ។ ក្រោយការសន្ទនាជននេះ អាចធ្វើកំណត់សម្គាល់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែលត្រូវភ្ជាប់ជាមួយសំណុំរឿង។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១៤៥	"កាលណាជនត្រូវចោទមានមេធាវីអម ចៅក្រមស៊ើបសួរ ត្រូវកោះហៅមេធាវីយ៉ាងតិចបំផុត ៥ (ប្រាំ) ថ្ងៃមុន ការសួរចម្លើយ។ ក្នុងថេរវេលានេះ មេធាវីអាចពិនិត្យមើលសំណុំរឿងនៃនីតិវិធី [...]"
ក្រមនីតិវិធី	"អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍ និងមេធាវី អាចពិនិត្យមើលសំណុំរឿងរហូតដល់ពេលបើកសវនាការ។ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍ ត្រូវប្រគល់សេចក្ដីសន្និដ្ឋានជា

ព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា២៥៩	លាយលក្ខណ៍អក្សរដល់ក្រឡាបញ្ជីយ៉ាងយូរបំផុត ១ (មួយ) ថ្ងៃ មុនពេលសវនាការ [...]"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា៣១៩	"មុនពេលសវនាការ មេធាវីអាចពិនិត្យមើលសំណុំរឿងនៅការិយាល័យក្រឡាបញ្ជីនៃតុលាការនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់ក្រឡាបញ្ជី [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ២៩	"ក្នុងករណីណាក៏ដោយការសម្រេចចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញា ត្រូវឱ្យដំណឹងភ្លាមដោយផ្ទាល់ និងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅអនីតិជន ហើយប្រសិនបើសមស្របត្រូវឱ្យដំណឹងតាមរយៈអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ឬអ្នកទំនុកបម្រុង និងមេធាវីរបស់អនីតិជន ដើម្បីរៀបចំមធ្យោបាយការពារអនីតិជន។"

បុគ្គលណា ដែលប្រឈមនឹងការចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ គួរត្រូវបានផ្តល់ពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីត្រៀមការពារខ្លួនចំពោះបទចោទប្រកាន់ទាំងនោះ។ រយៈពេលដែលថា "គ្រប់គ្រាន់" អាស្រ័យលើប្រភេទ និងភាពស្មុគស្មាញនៃបទចោទប្រកាន់ ចំនួននៃបទចោទប្រកាន់ និងប្រភេទនៃភស្តុតាងព្រមទាំងកត្តាដទៃទៀត។[38] ជាគោលការណ៍ ជនជាប់ចោទចាំបាច់ត្រូវអាចរៀបចំការពារក្តីរបស់ខ្លួនឱ្យបានសមស្រប ពោលគឺ អាចរៀបចំដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងភស្តុតាងរបស់តំណាងអយ្យការ ស៊ើបអង្កេត និងបង្ហាញសាក្សីការពារខ្លួន។ មធ្យោបាយចាំបាច់ក្នុងការរៀបចំការពារខ្លួន រាប់បញ្ចូលទាំងការទទួលបាននូវឯកសារ និងភស្តុតាងនានានៃសំណុំរឿង ដើម្បីឱ្យជនជាប់ចោទបានដឹងពីបទចោទប្រកាន់មកលើខ្លួនបានពេញលេញ ហើយជនជាប់ចោទអាចមានលទ្ធភាពផ្តល់ព័ត៌មានពេញលេញដល់មេធាវីរបស់ខ្លួន។[39] បន្ថែមលើនេះទៀត សិទ្ធិមានមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី ក៏រួមបញ្ចូលទាំងការផ្តល់មធ្យោបាយអំណោយផលដែលអនុញ្ញាតឱ្យជនជាប់ចោទអាចប្រាស្រ័យទាក់ទងដោយមិនបើកចំហឱ្យអ្នកផ្សេងបានដឹង ជាមួយមេធាវីការពារក្តីរបស់ខ្លួនផងដែរ។[40] នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រការនេះក៏មានន័យថា ជនជាប់ចោទគួរតែមានសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានសេចក្តីសម្រេចជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់សាលាដំបូង និងប្រតិចារឹកនៃសវនាការជំនុំជម្រះ ដើម្បីឱ្យគាត់អាចរៀបចំការពារក្តីរបស់ខ្លួន។

---

[38] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ, សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ១៣: ១៩៨៤, វាក្យខណ្ឌ ៩, http://bit.ly/1vnBOE8។

[39] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ, សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ១៣: ១៩៨៤, វាក្យខណ្ឌ ៩, http://bit.ly/1vnBOE8។

[40] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ, សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ១៣: ១៩៨៤, វាក្យខណ្ឌ ៩, http://bit.ly/1vnBOE8។ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ, CCPR សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២, ២០០៧ វាក្យខណ្ឌ ៣៤, http://bit.ly/1zOqr0M។

តួលេខទី ៥៖ សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការការពារក្តី[41]

តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា មេធាវីការពារជនជាប់ចោទត្រូវបានចាត់តាំងនៅក្នុងថ្ងៃសវនាការ ដែរឬទេ?

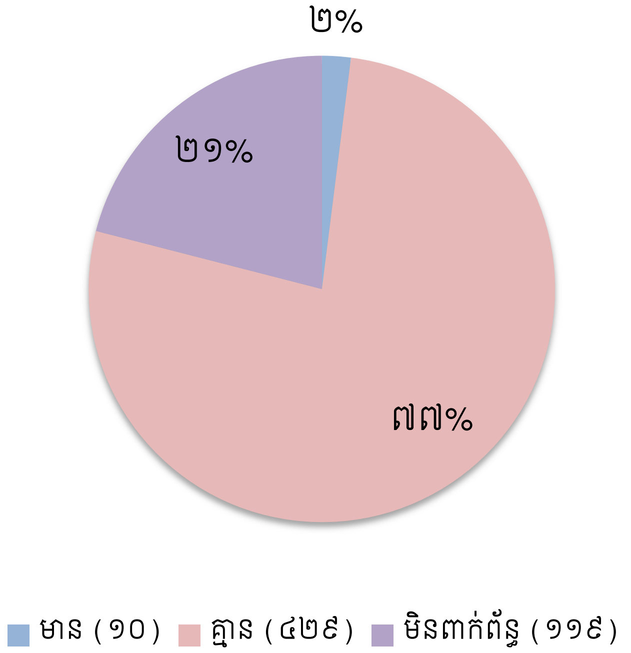

តើបញ្ហាពេលវេលា និងមធ្យោបាយមិនគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តីត្រូវបានលើកឡើងដោយភាគីជនជាប់ចោទ ដែរឬទេ?

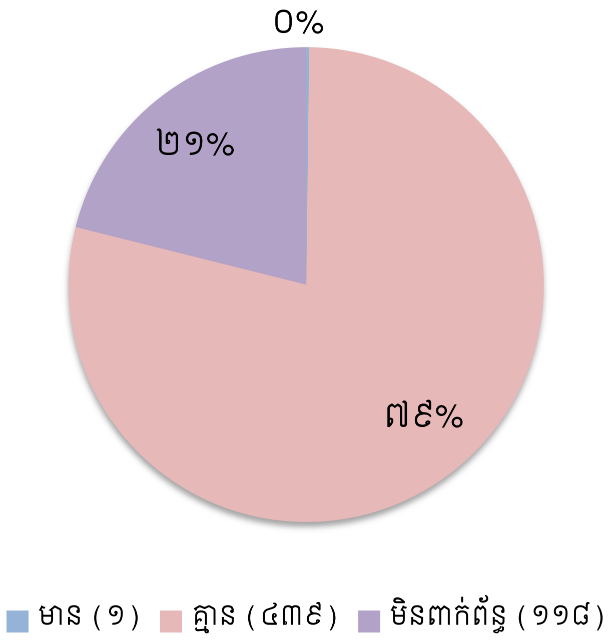

ថ្វីបើការសង្កេតការណ៍សវនាការនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ពុំបានផ្តល់ព័ត៌មានដែលចាំបាច់ទាំងអស់ដល់ ម.ស.ម.ក ដើម្បីវាយតម្លៃបានថាតើជនជាប់ចោទមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តីរបស់ខ្លួន ឬពុំមានក៏ដោយ បើយោងតាមព័ត៌មានដែលមាន ម.ស.ម.ក បានកត់សម្គាល់ឃើញជាវិជ្ជមានថា មានការគោរពសិទ្ធិនេះ នៅក្នុងសំណុំរឿងភាគច្រើនលើសលប់។ ម.ស.ម.ក សង្កេតឃើញថាមានតែ ២% ប៉ុណ្ណោះនៃសំណុំរឿងដែលបានសង្កេត បង្ហាញថាមេធាវីការពារជនជាប់ចោទត្រូវបានចាត់តាំងនៅក្នុងថ្ងៃសវនាការលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ហើយសំណុំរឿងភាគច្រើន គឺសុទ្ធតែមានមេធាវីនៅមុនពេលនោះ។ ក្នុងចំណោមសំណុំរឿងទាំង ៣៤០ សំណុំរឿង មានតែមេធាវីការពារជនជាប់ចោទមួយសំណុំរឿងប៉ុណ្ណោះដែលបានលើកឡើងអំពីបញ្ហានៃការរៀបចំការពារក្តី ហើយបានស្នើសុំឱ្យចៅក្រមអានអង្គហេតុក្នុងសំណុំរឿងដើម្បីការពារកូនក្តីរបស់ខ្លួន។

[41] ទិន្នន័យនេះផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ជនសរុប (៥៥៨ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ សំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍។ "មិនពាក់ព័ន្ធ" សំដៅលើសំណុំរឿងដែលជនជាប់ជនមិនមានមេធាវីតំណាង។

២.១.៥. សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(១)	"[...] ប៉ុន្តែការចេញសាលក្រមទាំងអស់អំពីរឿងព្រហ្មទណ្ឌ ឬរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវប្រកាសជាសាធារណៈ លើកលែងតែផលប្រយោជន៍អនីតិជន តម្រូវផ្សេងពីនេះ ឬរឿងក្តីអំពីទំនាស់គ្រួសារ ឬអាណាព្យាបាលរបស់កុមារ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣១៧	"នៅក្នុងគ្រប់ករណីទាំងអស់សាលក្រមត្រូវប្រកាសនៅពេលសវនាការជាសាធារណៈ។"
ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការ មាត្រា ៧	"[...] នៅគ្រប់ករណីទាំងអស់ សាលក្រម និងសាលដីកាតុលាការ ត្រូវប្រកាសនៅក្នុងសាលសវនាការដែលបើកជាសាធារណៈ [...]"

តួលេខទី ៦៖ សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ[42]

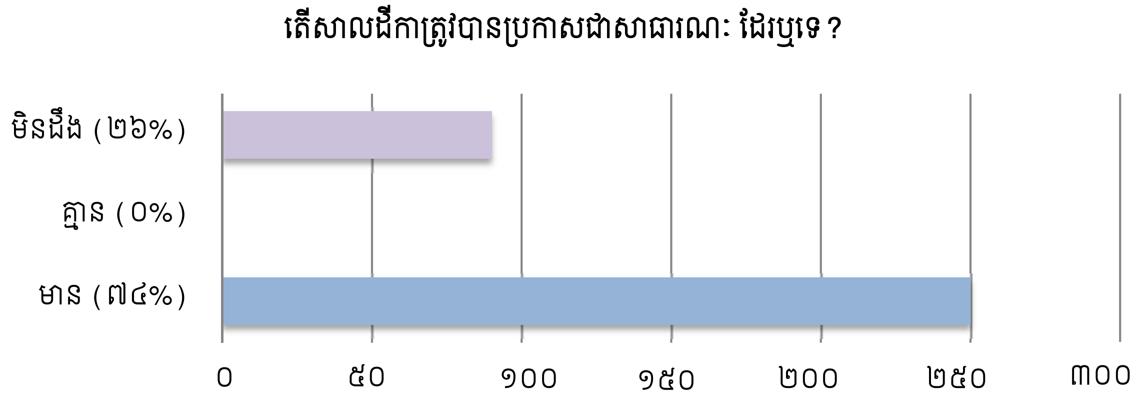

នៅគ្រប់សំណុំរឿងទាំងអស់ដែលយើងទទួលបានព័ត៌មាន សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈត្រូវបានគោរព។

[42] ទិន្នន័យនេះផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទជនសរុប (៥៥៨ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ សំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍។ "មិនដឹង" សំដៅលើសំណុំរឿងមិនទទួលបានព័ត៌មាន ឬសំណុំរឿងដែលមិនត្រូវបានតាមដានបន្តដោយសារអ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការមិនមានវត្តមាននៅថ្ងៃប្រកាសសាលដីកា។

២.២. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌កំពុងប្រឈមនឹងការរំលោភបំពាន

នៅមានចំណុចខ្វះខាតក្នុងការធានាអនុវត្តសិទ្ធិមួយចំនួន និង/ឬការអនុវត្តនៅពុំទាន់បានពេញលេញនៅឡើយ ហេតុដូច្នេះបានគំរាមគំហែងដល់សិទ្ធិបុគ្គលក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌កំពុងប្រឈមនឹងការរំលោភបំពាននៅសាលាឧទ្ធរណ៍
• សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ
• សិទ្ធិមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ និងមានមេធាវី
• សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស
• សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព
• សិទ្ធិបង្ហាញពីការការពារខ្លួន (សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង)
• សិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសម្អាងហេតុ
• សិទ្ធិរបស់អនីតិជន

២.២.១. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(១)	"ជនគ្រប់រូប ត្រូវមានភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខតុលាការ និងសាលាជម្រះក្តី។ ជនគ្រប់រូប ត្រូវមានសិទ្ធិឱ្យសាលាក្តីមានសមត្ថកិច្ច ឯករាជ្យ និងមិនលម្អៀង ដែលបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ជំនុំជម្រះរឿងក្តីរបស់ខ្លួនដោយសមធម៌ និងជាសាធារណៈ [...]"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៩២	"ការពិភាក្សាដេញដោលប្រព្រឹត្តទៅនៅពេលសវនាការជាសាធារណៈ។"
ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការ មាត្រា ៧	"សវនាការត្រូវធ្វើឡើងជាសាធារណៈ"

មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការសម្រេចថាមានពិរុទ្ធភាព ឬគ្មានទោសនៅក្នុងសវនាការជាសាធារណៈ លើកលែងតែក្នុងករណីពិសេសជាក់លាក់មួយចំនួន ឧទាហរណ៍៖ នៅពេលដែលតុលាការយល់ឃើញថា សវនាការជាសាធារណៈនឹងបង្កឱ្យមាន *"ការប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរ"* ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ជនជាប់ជនជាអនីតិជន ឬដល់ទំនៀមទម្លាប់ដ៏ល្អប្រពៃ។[43] សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈពាក់ព័ន្ធនឹងធាតុផ្សំមួយចំនួន៖ សវនាការគួរតែបើកចំហជាទូទៅសម្រាប់សាធារណជន និងត្រូវបានធ្វើឡើងដោយផ្ទាល់មាត់ ព័ត៌មានពីទីកន្លែង និងកាលបរិច្ឆេទនៃសវនាការ គួរតែអាចរកបានជាសាធារណៈ ហើយគួរតែមានសម្ភាររូបវន្តគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីធានាការចូលរួមពីសាធារណជន។[44]

តួលេខទី ៧ ៖ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ

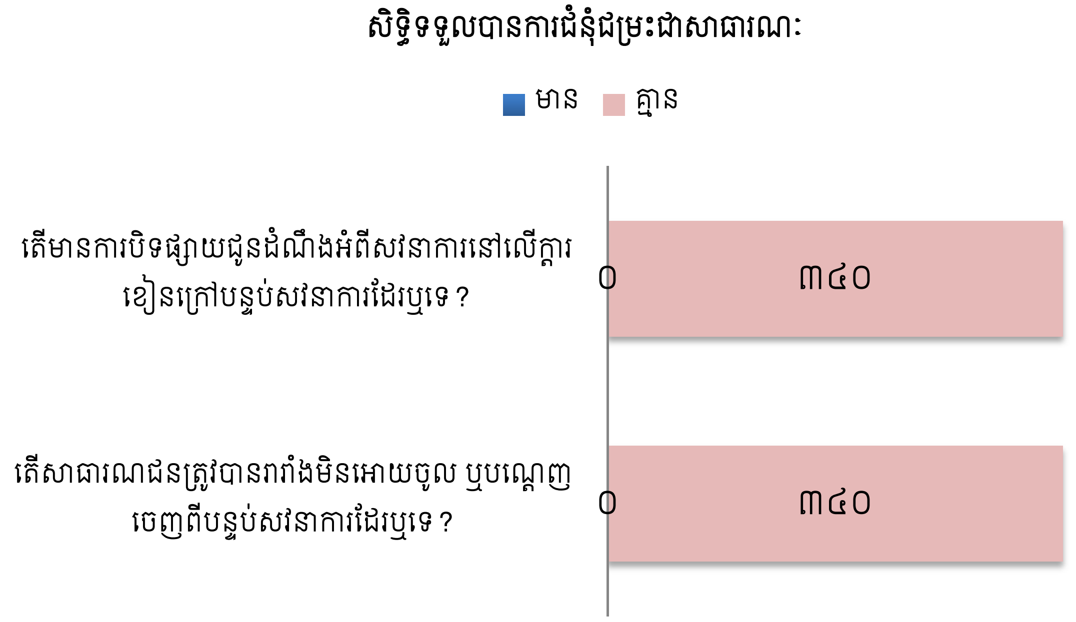

ការជូនដំណឹងអំពីសវនាការ គឺជាវិធីមួយដើម្បីលើកកម្ពស់សវនាការជាសាធារណៈ តាមរយៈការផ្តល់ដំណឹងជូនដល់សាធារណជន ថាតើនរណាខ្លះដែលត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចូលទៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ។ ក្នុង

---

[43] មាត្រា ៣១៦ នៃក្រមនីតិវិធិព្រហ្មទណ្ឌចែងថា បើតុលាការយល់ឃើញថាសាធារណភាពបង្កឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ឬដល់ទំនៀមទម្លាប់ នោះតុលាការតាមសេចក្តីសម្រេចមានសម្អាងហេតុ អាចបង្គាប់ឱ្យការពិភាក្សាដេញដោលទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែកប្រព្រឹត្តិទៅជាសម្ងាត់ ប៉ុន្តែតុលាការសម្រេចតាមសាលក្រមមួយដាច់ដោយឡែកពីសាលក្រមអង្គសេចក្តី ឬតាមសេចក្តីសម្រេចពិសេសនៃសាលក្រមលើអង្គសេចក្តី។ មាត្រា ១៤(១) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយបញ្ញត្តិថា សារព័ត៌មាន និងសាធារណជនមិនអាចចូលរួមទាំងស្រុង ឬផ្នែកមួយនៃសវនាការសម្រាប់ផលប្រយោជន៍នៃ *"ទំនៀមទម្លាប់ល្អ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ឬសន្តិសុខជាតិក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ"* ដែលថាការធ្វើជាសាធារណៈនឹងនាំឱ្យខូចខាតដល់ផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌ ឬនៅពេលផលប្រយោជន៍នៃជីវិតរបស់គូភាគីតម្រូវឱ្យធ្វើដូច្នេះ។ មាត្រា ៤៧ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជនចែងថា ការពិភាក្សាដេញដោល និងការប្រកាសសាលក្រមរឿងក្តីអនីតិជន ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងសវនាការជាអសាធារណៈ។

[44] HRC CCPR, *សំណុំរឿង Van Meurs ទល់នឹងប្រទេសហូឡង់ដ៍* សេចក្តីសម្រេចលេខ ២១៥/១៩៨៦ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/39/D/215/1986, ឆ្នាំ១៩៩០ វាក្យខណ្ឌ ៦.២, http://bit.ly/2DaKGNr។

អំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ ម.ស.ម.ក បានសង្កេតឃើញថា ពុំមានការបិទផ្សាយដំណឹងជាសាធារណៈអំពីសវនាការនៅខាងក្រៅបន្ទប់សវនាការឡើយ។ យ៉ាងណាក៏ដោយសាធារណជន ពុំធ្លាប់ត្រូវបានរាំងមិនឱ្យចូលរួមក្នុងសវនាការឡើយ។ អនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍[45]បានយល់ស្របថា ពិតជាមានកង្វះខាតចំពោះការបិទផ្សាយការជូនដំណឹងដល់សាធារណជនពាក់ព័ន្ធនឹងកាលវិភាគរបស់តុលាការមែន និងបានជូនដំណឹងដល់ ម.ស.ម.ក ថាសាលាឧទ្ធរណ៍នឹងចាត់វិធានការ ដើម្បីធ្វើឲ្យការទទួលបានព័ត៌មានទាក់ទងនឹងសវនាការមានការប្រសើរឡើងសម្រាប់សាធារណជន។

២.២.២. សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ និងមានមេធាវី

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(៣)(ឃ)	"ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់បទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរមា ដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ ត្រូវជំនុំជម្រះដោយវត្តមានរបស់ខ្លួន និងការពារខ្លួនដោយផ្ទាល់ខ្លួនឯង ឬតាមរយៈជំនួយការច្បាប់ តាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន និងត្រូវបានប្រាប់ឱ្យដឹងអំពីសិទ្ធិនេះ ប្រសិនបើខ្លួនគ្មានជំនួយការច្បាប់ ហើយត្រូវទទួលបានជំនួយការច្បាប់សម្រាប់ខ្លួន ក្នុងករណីដែលផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌តម្រូវឱ្យធ្វើដូច្នេះ និងដោយឥតបង់ថ្លៃ នៅគ្រប់ករណីបែបនេះ បើជនជាប់ចោទ គ្មានមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីចំណាយទៅលើជំនួយការច្បាប់ទេ។"
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ៣៨	"ជនគ្រប់រូប មានសិទ្ធិការពារខ្លួនតាមផ្លូវតុលាការ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១៤៣	"នៅពេលដែលជនត្រូវចោទដែលជាអនីតិជន ចូលបង្ហាញខ្លួនជាលើកដំបូង ជននេះត្រូវតែមានមេធាវីអមជានិច្ច។ បើគ្មានការជ្រើសរើសដោយជនត្រូវចោទទេ តុលាការត្រូវចាត់តាំងមេធាវីនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលចែងដោយច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី។"

[45] ថ្ងៃទី០៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៨ ក្រុមការងារគម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌បានជួបជាមួយអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ ឯកឧត្តម ប្លង់ សំណាង ឯកឧត្តម ញូង ធុល ព្រមទាំងអគ្គលេខាធិការរងរដ្ឋបាល លោកស្រី ស្រេង សូយ៉េត ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ។

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣០០	"ជនជាប់ចោទត្រូវចូលបង្ហាញខ្លួន នៅពេលសវនាការរបស់តុលាការដោយផ្ទាល់។ ជនជាប់ចោទត្រូវអមដោយមេធាវីម្នាក់ដែលខ្លួនជ្រើសរើស។ ជនជាប់ចោទក៏អាចសុំឱ្យចាត់តាំងមេធាវីឱ្យខ្លួនបានដែរ នៅក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣០១	"ជំនួយពីមេធាវីត្រូវតែមានជាចំាបាច់នៅក្នុងករណីដូចតទៅ៖ ១. ករណីបទឧក្រិដ្ឋ ២. កាលណាជនជាប់ចោទជាអនីតិជន។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៨៩	"ជនជាប់ចោទដែលជាប់ឃុំ ត្រូវតែផ្ទេរនៅក្នុងរយៈពេលយ៉ាងខ្លីបំផុត តាមបញ្ជារបស់អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាឱ្យទៅនៅក្នុងពន្ធនាគារ ឬមណ្ឌលឃុំខ្លួនដែលនៅជិតជាងគេបំផុតនៃទីស្នាក់ការរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍។"
ច្បាប់ស្តីពីពន្ធនាគារ មាត្រា ៦២	"ការផ្ទេរជនជាប់ឃុំក្រៅពីទណ្ឌិតពីពន្ធនាគារមួយទៅពន្ធនាគារមួយ ត្រូវជូនដំណឹងទៅព្រះរាជអាជ្ញាមានសមត្ថកិច្ចខាងដែនដីបញ្ជូន និងព្រះរាជអាជ្ញាមានសមត្ថកិច្ចខាងដែនដីទទួល ឬព្រះរាជអាជ្ញាដែលមានសមត្ថកិច្ចកំពុងចាត់ការរឿងក្តី។"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៦	"អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថា បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ៖ [...] សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវី [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៥០	"ជំនួយរបស់មេធាវី ត្រូវតែមានជាចំាបាច់នៅក្នុងសវនាការ [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៥១	"នៅពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ តុលាការត្រូវប្រាប់អនីតិជនដោយប្រើប្រាស់ភាសាដែលអនីតិជនអាចយល់បាន អំពីសិទ្ធិដូចខាងក្រោម៖ • សិទ្ធិដែលទាក់ទងនឹងដំណាក់កាលនៃការជំនុំជម្រះដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៦ (សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធី) នៃច្បាប់នេះ • សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលជំនុំជម្រះក្តី • សិទ្ធិទទួលបានការការពារពីតុលាការនូវទង្វើមិនគប្បី ឬការសួរដេញដោលមិនសមរម្យ

- សិទ្ធិប្តឹងជិតចិត្តចៅក្រមជំនុំជម្រះ
- សិទ្ធិធ្វើសំណូមពរចុងក្រោយ និង
- សិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍។"

ការដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសណាមួយ អាចជាបទពិសោធន៍គួរឱ្យខ្លាច ហើយនីតិវិធីច្បាប់អាចមានភាពស្មុគស្មាញ និងច្របូកច្របល់។ ហេតុដូច្នោះជាការសំខាន់ណាស់ដែលបុគ្គលគ្រប់រូបមានឱកាសទទួលបានមេធាវី។ បន្ថែមលើនេះទៀត ជនជាប់ចោទដែលពុំមានលទ្ធភាពអាចជួលមេធាវីដោយខ្លួនឯងអាថ្វាធរដែលពាក់ព័ន្ធគួរផ្តល់មេធាវីដោយឥតគិតថ្លៃ ក្នុងករណីដែលផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌តម្រូវឱ្យធ្វើដូច្នេះ។[46] សិទ្ធិមានមេធាវីធានាថា ជនជាប់ចោទមានឱកាសក្នុងការទទួលបានការណែនាំផ្នែកវិជ្ជាជីវៈពីអ្នកជំនាញផ្នែកតស៊ូមតិដែលមានលទ្ធភាពពន្យល់នូវបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំងខ្លួន ពន្យល់ពីសិទ្ធិ ណែនាំពីដំណើរការជំនុំជម្រះ និងការពារផលប្រយោជន៍ដល់ខ្លួននៅក្នុងតុលាការ។ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់បុគ្គលម្នាក់ត្រូវទទួលបានមេធាវី ប្រសិនបើបុគ្គលនោះត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋ ឬជននោះជាអនីតិជន។ ថ្វីបើពុំមានការតម្រូវដោយច្បាប់ចំពោះការទទួលបានមេធាវី ប្រសិនជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទមជ្ឈិម (លើកលែងតែជាអនីតិជន) ជននោះនៅតែមានជម្រើសមានមេធាវី ប្រសិនបើខ្លួនត្រូវការរក្សាឱ្យមានមេធាវី។ នៅក្នុងករណីបែបនេះ បន្ទុកក្នុងការរក្សាឱ្យមានមេធាវី ពុំមែនជាបន្ទុករបស់តុលាការឡើយ។

បន្ថែមលើនេះទៀត សវនាការចាំបាច់ត្រូវធ្វើឡើងដោយមានវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទ[47] ដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យជនជាប់ចោទអាចបានឮ និងឆ្លើយតបចំពោះសំណុំរឿងដែលបានប្តឹងប្រឆាំងរូបខ្លួន ព្រមទាំងបង្ហាញការការពារខ្លួន។ ទាក់ទងជាមួយអនីតិជន សវនាការត្រូវធ្វើឡើងដោយមានវត្តមាន "ជំនួយផ្នែកច្បាប់ ឬជំនួយសមស្របដទៃទៀត" ព្រមទាំងឪពុកម្តាយ ឬអាណាព្យាបាលស្របច្បាប់របស់កុមារ លើកលែងតែរកឃើញថាការធ្វើបែបនេះ ពុំមែនជាឧត្តមប្រយោជន៍របស់កុមារ។[48] សិទ្ធិមានវត្តមានផ្ទាល់ ត្រូវអនុវត្តចំពោះនីតិវិធីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រសិនបើសំណុំរឿងនោះពាក់ព័ន្ធសំណួរផ្នែកអង្គហេតុផង និងអង្គច្បាប់ផង[49] ដែលករណីនេះកើតមាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ថ្វីបើសវនាការ *កំបាំងមុខ* អាចត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យមានតាមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិក្តី សវនាការកំបាំងមុខ អាចត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើឡើងបានតែក្នុងស្ថានភាពពិសេស និងនៅពេលការធ្វើបែបនេះ ផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់ការអនុវត្តត្រឹមត្រូវផ្នែកយុត្តិធម៌ប៉ុណ្ណោះ។ ចាំបាច់ត្រូវមានការផ្តល់ហេតុផល

---

[46] មាត្រា ១៤(៣)(ឃ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

[47] មាត្រា ១៤(៣)(ឃ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

[48] មាត្រា ៤០(២)(ខ)(iii) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។

[49] UN HRC, *សំណុំរឿង Karttunen ទល់នឹងប្រទេសហ្វាំងឡង់* សេចក្តីសម្រេចលេខ ៣៨៧/១៩៨៩, នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/46/D/387/1989, ឆ្នាំ១៩៩២ វាក្យខណ្ឌ ៧.៣, http://bit.ly/2Dm8cUr។

សមស្រប ដើម្បីអាចធ្វើសវនាការកំបាំងមុខបាន។[50] បន្ថែមលើនេះទៀត ចាំបាច់ត្រូវមានការបញ្ជាក់ច្បាស់ពីជនជាប់ចោទថា ខ្លួនបោះបង់សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ។[51]

តួលេខទី ៨៖ សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ និងមានមេធាវី [52]

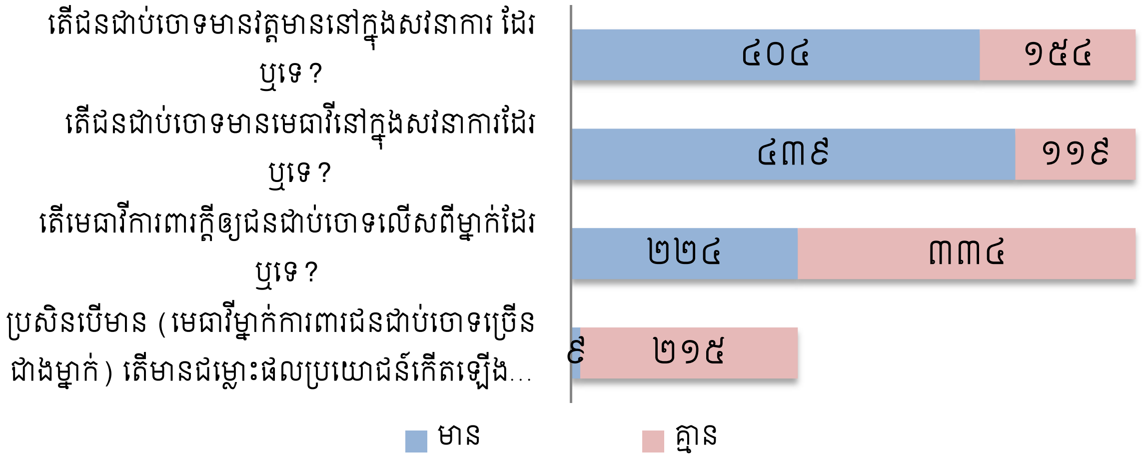

តួលេខខាងលើបង្ហាញឱ្យឃើញថា ជនជាប់ចោទ ១៥៤ នាក់ក្នុងចំណោម ៥៥៨ នាក់ (២៨%) ពុំមានវត្តមានក្នុងពេលសវនាការទេ ហើយ ១១៩ នាក់ (២១%) ពុំមានមេធាវីតំណាងឡើយ។ ក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទ ១១៩ នាក់ ដែលពុំមានមេធាវីតំណាង ជនជាប់ចោទ ០៦ នាក់ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋ (ក្នុងនោះ០៤សំណុំរឿង ដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍) ហើយជនជាប់ចោទ ១១៣ នាក់ដែលផ្សេងទៀតត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទមជ្ឈិម។ ក្នុងសំណុំរឿង ៤០% ដែលជនជាប់ចោទមានមេធាវីតំណាងនោះ មេធាវីម្នាក់បានការពារជនជាប់ចោទច្រើនជាងម្នាក់។ មានតែ ៤% នៃសំណុំរឿងទាំងអស់នេះប៉ុណ្ណោះ ដែលមានទំនាស់ផលប្រយោជន៍។ ថ្វីបើនេះជាចំនួនដ៏តិចតួចក្តី ប៉ុន្តែបើគិតទៅលើលក្ខណសម្បត្តិជាមូលដ្ឋាននៃសិទ្ធិមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ និងមានមេធាវី ទិដ្ឋភាពនេះនៅតែមានលក្ខណៈគួរឱ្យព្រួយបារម្ភ។ អនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍[53] បានកត់សម្គាល់ឃើញថា សំណុំរឿងភាគច្រើនជនជាប់ចោទអវត្តមានពេលសវនាការដោយ

---

[50] UN HRC, *សំណុំរឿង Mbenge ទល់នឹង Zaire*, សេចក្តីសម្រេចលេខ ០១៦/១៩៧៧, នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/18/D/16/1977 ឆ្នាំ១៩៨៣ វាក្យខណ្ឌ ១៤.១, http://bit.ly/2muzOje។

[51] UN HRC, សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២, ២០០៧, វាក្យខណ្ឌ ៣៦, http://bit.ly/1zOqr0M។

[52] ទិន្នន័យនេះផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ជនសរុប (៥៥៨ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ សំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍។

[53] ថ្ងៃទី០៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៨ ក្រុមការងារគម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌បានជួបជាមួយអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ ឯកឧត្តម ប្លង់ សំណាង ឯកឧត្តម ញូង ធុល ព្រមទាំងអគ្គលេខាធិការរងរដ្ឋបាល លោកស្រី ស្រេង សូយ៉េត ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំឃើញនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ។

សារបញ្ហាកង្វះខាតនៃការដឹកជញ្ជូនជនជាប់ចោទពីមណ្ឌលកែប្រែមកតុលាការ ដែលនេះជាការទទួលខុសត្រូវរបស់អគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនាគារ។

តួលេខទី ៩៖ ការពន្យល់ប្រាប់សិទ្ធិ

តើចៅក្រមបានប្រាប់ និងពន្យល់ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិមានមេធាវី ឬសិទ្ធិការពារខ្លួន ដែរឬទេ?

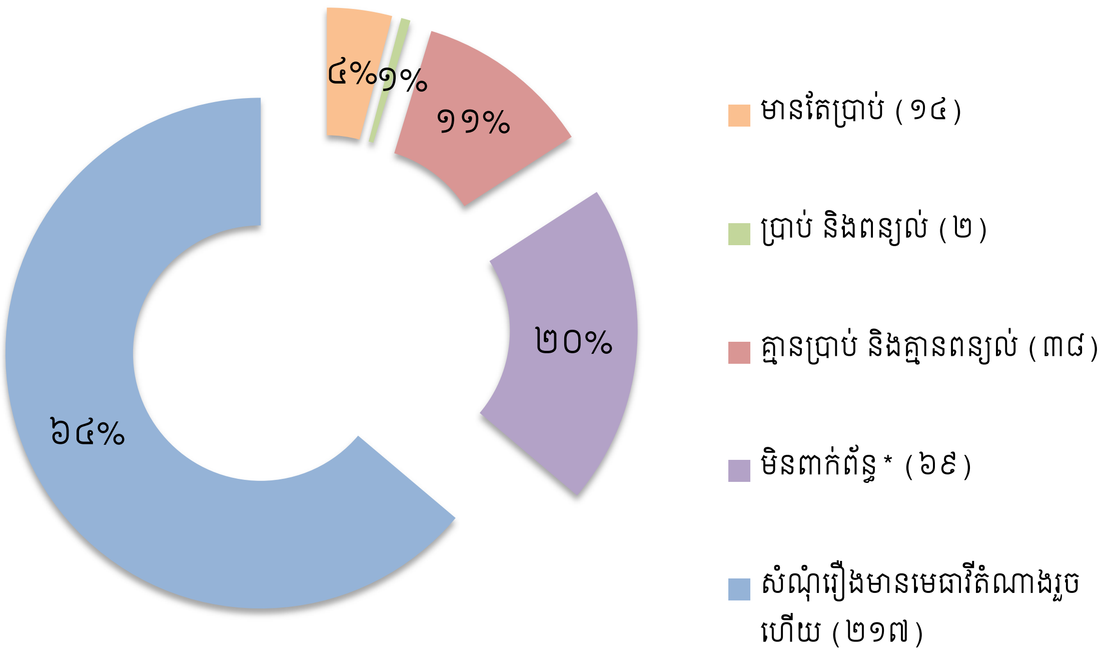

*ជនជាប់ចោទអវត្តមាន។

ដោយហេតុថា ៦៤% នៃសំណុំរឿងទាំង ៣៤០ សំណុំរឿងដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ ជនជាប់ចោទមានមេធាវីតំណាងរួចហើយ ជាការបង្ហាញថា សិទ្ធិរបស់បុគ្គលក្នុងការទទួលបានមេធាវីភាគច្រើនត្រូវបានការពារ។ មានតែក្នុងសំណុំរឿងមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះ ពោលគឺ ៣៨ សំណុំរឿងក្នុងចំណោមសំណុំរឿងទាំង ៣៤០ សំណុំរឿង ឬស្មើនឹង ១១% ដែលចៅក្រមពុំបានប្រាប់ និងពន្យល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិមានមេធាវី ឬសិទ្ធិការពារខ្លួនរបស់ជនជាប់ចោទ។

ក្នុងករណីជនជាប់ចោទពុំមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ ជាញឹកញាប់អវត្តមាននេះដោយសារបញ្ហាភ័ស្តុភារ ក៏ដូចជាបញ្ហាផ្នែកការប្រាស្រ័យទាក់ទងរវាងចៅក្រមជាមួយមណ្ឌលកែប្រែ ឬកន្លែងឃុំឃាំង។ ដោយហេតុថា មានសាលាឧទ្ធរណ៍តែមួយប៉ុណ្ណោះសម្រាប់ប្រទេសទាំងមូល ជនជាប់ចោទដែលជាប់ឃុំនៅក្នុងមណ្ឌលកែប្រែតាមខេត្ត ចាំបាច់ត្រូវធ្វើដំណើរមកកាន់សាលាឧទ្ធរណ៍នៅថ្ងៃសវនាការ។ ប៉ុន្តែមានករណីជាច្រើនដែលការដឹកជញ្ជូនជនជាប់ចោទពុំអាចធ្វើឡើងបាន ដោយសារតែតុលាការបញ្ជូនព័ត៌មានទៅខុសមណ្ឌលកែ

ប្រែ ឬដោយសារតែមណ្ឌលកែប្រែពុំបានផ្តល់ព័ត៌មានបច្ចុប្បន្នភាព អំពីការផ្ទេរជនជាប់ឃុំពីមណ្ឌលកែប្រែមួយទៅមណ្ឌលកែប្រែមួយទៀត។ បញ្ហាកស្តុភារទាំងអស់នេះ អាចត្រូវបានឆ្លើយតបយ៉ាងងាយស្រួលដោយមិនត្រឹមតែត្រូវបង្កើតសាលាឧទ្ធរណ៍បន្ថែមទៀតនោះទេ ប៉ុន្តែត្រូវតែកែលម្អការរក្សាកំណត់ត្រា និងការប្រាស្រ័យទាក់ទងរវាងតុលាការជាមួយមណ្ឌលកែប្រែផងដែរ។

២.២.៣. ការគោរពចំពោះការសន្និតទុកជាមុនថាគ្មានទោស

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(២)	"ជនដែលជាប់ចោទពីបទព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវបានសន្និតជាមុនថាគ្មានទោស រហូតដល់ពិរុទ្ធភាពរបស់ខ្លួន ត្រូវបានកំណត់ស្របតាមច្បាប់។"
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ៣៨	"ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយ ត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ។"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៥	"គ្រប់បុគ្គលដែលបំពេញមុខងារណាមួយពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន ត្រូវធានាឱ្យមានការគោរពគោលការណ៍ដូចតទៅ៖ [...] សន្និតថាគ្មានទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ។"

ការសន្និតទុកជាមុនថាគ្មានទោស គឺជាសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន និងត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាសកលថាជាសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលសិទ្ធិនេះអនុវត្តនៅពេញនីតិវិធីនៃការស៊ើបអង្កេត និងការជំនុំជម្រះផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ រហូតដល់ការបញ្ចប់បណ្តឹងឧបាស្រ័យចុងក្រោយ។[54] មានន័យថាជនម្នាក់ត្រូវបានសន្និតជាមុនថាគ្មានទោស ដរាបណាពិរុទ្ធភាពរបស់ខ្លួន ត្រូវបានកំណត់ស្របតាមច្បាប់ និងតាមរយៈសាលក្រមឬសាលដីកាស្ថាពរ។ គោលការណ៍ដែលថា បន្ទុកនៃភស្តុតាងស្ថិតនៅលើស្ថាប័នអយ្យការ មិនមែនជាបន្ទុករបស់ជនជាប់ចោទទេ គឺមានប្រភពចេញមកពីការសន្និតទុកជាមុនថាគ្មានទោស។ បើទោះបីជាជនជាប់ចោទមិននិយាយអ្វីទាំងអស់ ហើយមិនបង្ហាញភស្តុតាងអ្វីទាល់តែសោះក៏ដោយ ក៏ជនចាប់ចោទត្រូវបានឱ្យរួចផុតពីបទចោទប្រសិនបើអយ្យការមិនអាចបង្ហាញភស្តុតាងដាក់បន្ទុក ឬអាចនិយាយម្យ៉ាងទៀតថា ជនជាប់ចោទពុំមានកាតព្វកិច្ចត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងដើម្បីបង្ហាញថាខ្លួនជាជនគ្មានទោសនោះឡើយ។

កាន់តែជាក់លាក់ទៀត ការសន្និតទុកជាមុនថាគ្មានទោសតម្រូវឱ្យ៖

[54] ការិយាល័យឧត្តមស្នងការទទួលបន្ទុកផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ ("OHCHR"), សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ (ផ្នែកទី ១), ជំពូក ៦ ទំព័រ ២១៩, http://bit.ly/1jp0Xxn។

i. តុលាការ ឬសាលាក្ដីមិនត្រូវធ្វើការសម្រេចជាមុនចំពោះសំណុំរឿងដែលនាំមកចំពោះមុខខ្លួនឡើយ។

ii. ពិរុទ្ធភាពហួសពីវិមតិសង្ស័យ ចាំបាច់ត្រូវបង្ហាញភស្ដុតាងដោយអយ្យការ។

iii. ការប្រព្រឹត្តចំពោះជនជាប់ចោទ មិនត្រូវធ្វើឡើងក្នុងលក្ខណៈដែលបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទមានពិរុទ្ធភាពនោះឡើយ។

iv. ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយគួរចៀសវាងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានទាំងឡាយណាដែលបំផ្លាញដល់ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសឡើយ។

v. អាជ្ញាធរសាធារណៈក៏គួរចៀសវាងការធ្វើសេចក្ដីថ្លែងការណ៍ជាសាធារណៈណាដែលអាចបំផ្លាញដល់ការសន្មតជាមុននេះដែរ។[55]

តួលេខទី ១០៖ សិទ្ធិនៅស្ងៀម

តើចៅក្រមបានប្រាប់ និងពន្យល់ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិនៅស្ងៀម ដែរឬទេ ?

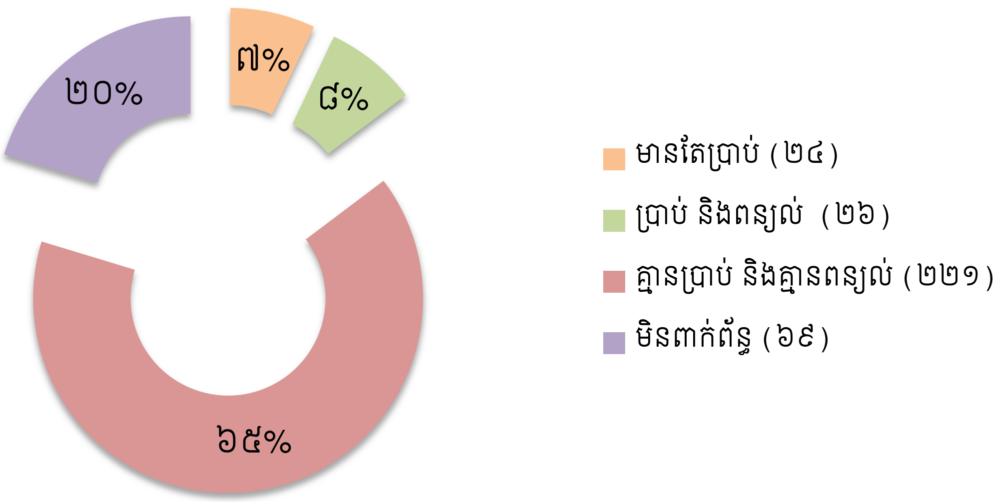

ទាក់ទងជាមួយសិទ្ធិនៅស្ងៀម ទិន្នន័យដែលបានចងក្រងបង្ហាញថា ក្នុងសំណុំរឿងភាគច្រើនលើសលប់ (៦៥%) ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍មិនបានប្រាប់ និងមិនបានពន្យល់ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធនៅស្ងៀមទេ។ ការអនុវត្តដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស ចាំបាច់ត្រូវដោះស្រាយជាបន្ទាន់ ដោយហេតុថា សិទ្ធិនេះជាសិទ្ធិស្នូលមួយនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំជាមួយ ម.ស.ម.ក

[55] UN HRC, សេចក្ដីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២, ២០០៧, វាក្យខណ្ឌ ៣០, http://bit.ly/1zOqr0M។ ECtHR, *សំណុំរឿង Barberá, Messegué and Jabardo ទល់នឹងប្រទេសអេស្ប៉ាញ, ឆ្នាំ ១៩៩៨* វាក្យខណ្ឌ ៧៧, http://bit.ly/2D6kTpS។

អនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍បានលើកឡើងថានឹងផ្តើមធ្វើកិច្ចប្រជុំជាមួយចៅក្រមទាំងអស់ និងរម្លឹកចៅក្រមទាំងនោះអំពីសារសំខាន់នៃការធានានូវការគោរពចំពោះការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសឲ្យបានពេញលេញ។[56]

តួលេខទី ១១៖ ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស[57]

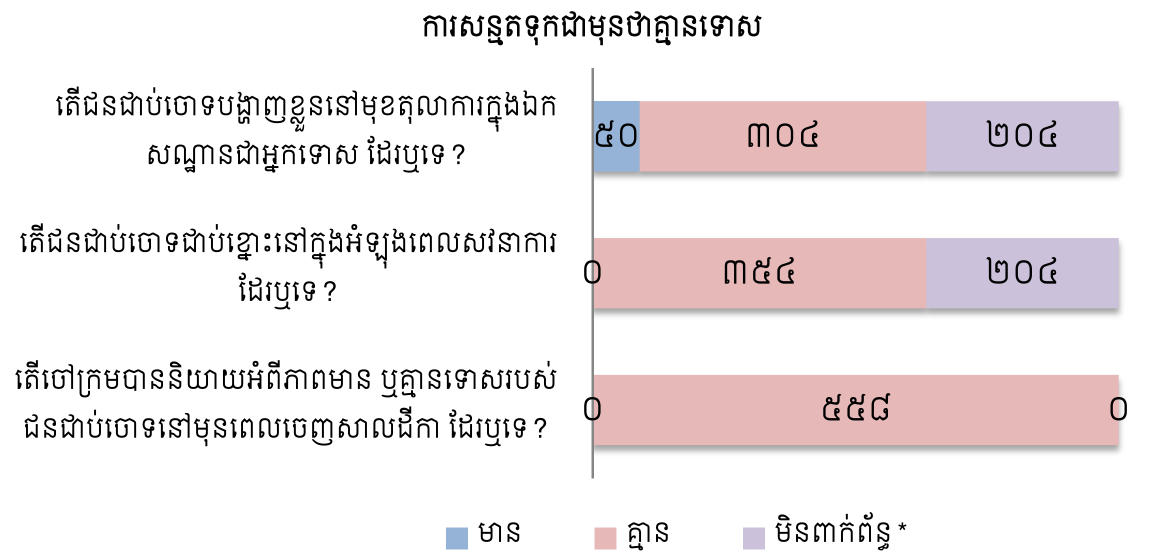

* ជនជាប់ចោទអវត្តមាន ឬពុំត្រូវបានឃុំខ្លួន។

នៅពេលដែលជនជាប់ចោទចូលរួមក្នុងសវនាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោស[58] ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសត្រូវបានប៉ះពាល់ជាខ្លាំង។ ករណីនេះ ជាពិសេសនៅពេលដែលពុំមានការបង្ហាញឱ្យឃើញពីភាពខុសគ្នារវាងអ្នកត្រូវបានឃុំខ្លួនរង់ចាំសវនាការ និងទណ្ឌិត។ នៅពេលដែលអ្នកត្រូវបានឃុំខ្លួនរង់ចាំសវនាការបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោសនោះ ការបង្ហាញខ្លួននេះគឺដូចគ្នាទៅនឹងទណ្ឌិតដែលត្រូវបានកាត់ទោសជាស្ថាពរហើយ។ ដោយសារតែពុំមានការបញ្ជាក់ពីភាពខុសគ្នារវាងអ្នកជាប់ឃុំទាំងពីរប្រភេទ ការអនុវត្តបែបនេះធ្វើឱ្យមានការសន្មតយ៉ាងជាក់ស្តែងថា ជនជាប់ចោទគឺពិតជាជនល្មើសដែលត្រូវបាន

---

[56] ថ្ងៃទី០៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៨ ក្រុមការងារគម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌បានជួបជាមួយអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ ឯកឧត្តម ប្លង់ សំណាង ឯកឧត្តម ញូង ធុល ព្រមទាំងអគ្គលេខាធិការរងរដ្ឋបាល លោកស្រី ស្រេង សូយ៉េត ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំហើញនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ។

[57] ទិន្នន័យនេះផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទសរុប (៥៥៨ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ សំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍។

[58] ចំណុចនេះសំដៅលើឯកសណ្ឋានពណ៌ខៀវរបស់ទណ្ឌិត ដែលក្រសួងមហាផ្ទៃបានចេញសេចក្តីប្រកាសថាឯកសណ្ឋានពណ៌ខៀវនេះគឺសម្រាប់ទណ្ឌិតដែលសាលក្រម ឬសាលដីកាបានចូលជាស្ថាពររួចហើយ។ សូមមើលព្រឹត្តិបត្រព័ត៌មានស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ ម.ស.ម.ក ឯកសណ្ឋានជនជាប់ឃុំ និង សិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស ចេញខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១៧ http://bit.ly/2BWjul3។

ផ្ដន្ទាទោសរួចហើយ ហេតុដូច្នេះ អាចជះឥទ្ធិពលដល់សេចក្ដីសម្រេចរបស់ចៅក្រម។ សូម្បីតែនៅពេលជនជាប់ចោទកំពុងតែជាប់ឃុំ ការណ៍ដែលថាជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោស ក៏ធ្វើឱ្យមានការប៉ះពាល់ដល់គោលការណ៍យុត្តិធម៌ដូចគ្នាដែរ។ បញ្ហាដែលជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោសនេះ ជាការទទួលខុសត្រូវរបស់អគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនាគារ។

ការប្រតិបត្តិល្អជាលក្ខណៈអន្តរជាតិនៅក្នុងយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌចង្អុលបង្ហាញឱ្យឃើញថា ជនរងការចោទប្រកាន់រឿងព្រហ្មទណ្ឌគួរតែអាចស្លៀកសម្លៀកបំពាក់របស់ខ្លួនពេលបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងតុលាការ។ វិធានបទដ្ឋានអប្បបរមាអង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់ការប្រព្រឹត្តចំពោះជនជាប់ឃុំ "វិធាននេស៊ុន មេនឌីឡា (Nelson Mandela)"[59] អនុម័តដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិក្នុងឆ្នាំ ២០១៥ ដែលបង្ហាញពីការប្រតិបត្តិល្អ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិសម្រាប់ការប្រព្រឹត្តចំពោះជនជាប់ឃុំចែងថា "ជនជប់ឃុំដែលពុំទាន់បានជំនុំជម្រះត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យស្លៀកសម្លៀកបំពាក់របស់ខ្លួន ប្រសិនបើសម្លៀកបំពាក់នោះស្អាត និងសមស្រប។ ប្រសិនបើគាត់ស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារ ឯកសណ្ឋាននោះត្រូវខុសប្លែកពីឯកសណ្ឋានដែលត្រូវបានផ្ដល់ឱ្យទណ្ឌិត"។ នៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ("អ.វ.ត.ក") ជនរងការចោទប្រកាន់ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ផ្ទាល់ខ្លួន នៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃដំណើរការព្រហ្មទណ្ឌ រហូតមានសេចក្ដីសម្រេចជាស្ថាពរ។ ហេតុនេះ ជនដែលរងការចោទប្រកាន់ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យបង្ហាញខ្លួនក្នុងតុលាការដោយស្លៀកសម្លៀកបំពាក់របស់ខ្លួន។ យ៉ាងហោចណាស់ ឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារដែលពួកគេស្លៀកពាក់ចាំបាច់ត្រូវខុសប្លែកពីឯកសណ្ឋានរបស់ទណ្ឌិត។ ជាលទ្ធផលនៃការតស៊ូមតិរបស់ ម.ស.ម.ក មានការវិវត្តជាសន្សឹមៗ ដោយក្នុងនោះ ជនជាប់ចោទកាន់តែច្រើនឡើងបានបង្ហាញខ្លួនក្នុងឯកសណ្ឋានខុសប្លែកពីឯកសណ្ឋានរបស់ទណ្ឌិត។ បន្ថែមលើនេះទៀត មានករណីជាច្រើនដែលជនជាប់ចោទបានបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការនៅក្នុងសម្លៀកបំពាក់របស់ខ្លួនផ្ទាល់។[60]

ទោះបីយ៉ាងក៏ដោយនៅមានករណីមួយចំនួនដែលជនជាប់ចោទនៅតែបង្ហាញខ្លួនក្នុងឯកសណ្ឋានដូចគ្នាជាមួយឯកសណ្ឋានជាទណ្ឌិត ជាហេតុប៉ះពាល់ដល់ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសរបស់ពួកគេ។ ថ្វីបើកិច្ចខិតខំដែលគួរឲ្យស្វាគមន៍យ៉ាងណាក្ដី ជាការចាំបាច់ណាស់ដែលការអនុវត្តក្នុងការអនុញ្ញាតឱ្យជនជាប់ចោទ

---

[59] អង្គមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ, វិធានបទដ្ឋានអប្បបរមារបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្ដីពីការប្រព្រឹត្តិចំពោះជនជាប់ឃុំ សេចក្ដីសម្រេចលេខ ៧០/១៧៥ ឧបសម្ព័ន្ធ ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៥, http://bit.ly/2tBwwLQ.

[60] នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែមករា ឆ្នាំ ២០១៨ ជនជាប់ចោទពីបទជួញដូរគ្រឿងញៀនត្រូវបានសាលាដំបូងខេត្តតាកែវកាត់ទោសឱ្យជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេលប្រាំឆ្នាំ ត្រូវបានបញ្ជូនទៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ដើម្បីចូលរួមសវនាការឧទ្ធរណ៍លើសំណុំរឿងរបស់ខ្លួនក្នុងសម្លៀកបំពាក់ស៊ីវិល។ លោក កឹម សុខា អតីតប្រធានគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ក៏បានបង្ហាញខ្លួនក្នុងសវនាការដោយស្លៀកសម្លៀកបំពាក់របស់គាត់ដែរ កាលពីថ្ងៃទី ១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៨។

ស្លៀកសម្លៀកបំពាក់របស់ខ្លួន នៅពេលបង្ហាញខ្លួនក្នុងតុលាការត្រូវបានយកទៅអនុវត្តជាទូទៅ។ ដើម្បីធានាបាននូវភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា អាជ្ញាធរគួរចេញគោលការណ៍ណែនាំឱ្យបានច្បាស់លាស់ដោយគូសបញ្ជាក់ថា ជនជាប់ឃុំដែលត្រូវបានឃុំខ្លួនរង់ចាំសវនាការ ឬអ្នកដែលស្ថិតក្នុងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ ប៉ុន្តែនៅពុំទាន់មានសេចក្តីសម្រេចស្ថាពរនៅឡើយ ចាំបាច់ត្រូវអនុញ្ញាតឱ្យបង្ហាញខ្លួនក្នុងតុលាការដោយស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ស៊ីវិល។

តួលេខខាងលើបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទចំនួន ៥០ នាក់ នៅតែបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានទណ្ឌិតនៅក្នុងពេលសវនាការ។ ការអនុវត្តបែបនេះ ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់គោលការណ៍សន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ពុំមានជនជាប់ចោទណាម្នាក់ត្រូវបានដាក់ខ្នោះនៅពេលសវនាការទេ។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ ម.ស.ម.ក បានស្វាគមន៍ការលើកឡើងរបស់អនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍[61] ថាសាលាឧទ្ធរណ៍នឹងជួបពិភាក្សាជាមួយក្រសួងមហាផ្ទៃចំពោះបញ្ហានេះ និងជាមួយមណ្ឌលកែប្រែក្នុងគោលបំណងដើម្បីកំណត់នូវលទ្ធភាពដែលអាចអនុញ្ញាតឲ្យជនជាប់ចោទស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ធម្មតានៅពេលសវនាការ។

២.២.៤. សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព (ការការពារខ្លួនប្រឆាំងនឹងការឆ្លើយការដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង)

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស មាត្រា ៥	"គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវទទួលទារុណកម្ម ឬការប្រព្រឹត្តិមកលើខ្លួន ឬទណ្ឌកម្មឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ថោកបន្ទាបបានឡើយ។"
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(៣)(ឆ)	"ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់បទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរមា ដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ មិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យឆ្លើយដាក់កំហុសលើខ្លួនឯង ឬសារភាពថាមានពិរុទ្ធ។"
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ៣៨	"ច្បាប់ហាមឃាត់រំលោភបំពានលើរូបរាងកាយបុគ្គលណាមួយឡើយ។ ច្បាប់ការពារជីវិត កិត្តិយស និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់ប្រជាពលរដ្ឋ [...]"

[61] ថ្ងៃទី០៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៨ ក្រុមការងារគម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌បានជួបជាមួយអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ ឯកឧត្តម ប្លង់ សំណាង ឯកឧត្តម ញូង ធុល ព្រមទាំងអគ្គលេខាធិការរងរដ្ឋបាល លោកស្រី ស្រេង សូយ៉េត ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំឃើញនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ។

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១៤៥	"[...] ជនត្រូវចោទអាចត្រូវសួរចម្លើយបានតែនៅចំពោះមុខមេធាវីរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើមេធាវីដែលត្រូវបានកោះហៅយ៉ាងត្រឹមត្រូវហើយ មិនចូលបង្ហាញខ្លួននៅថ្ងៃ និងម៉ោងកំណត់ទេ ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចសួរចម្លើយជនត្រូវចោទ ដោយគ្មានវត្តមានរបស់មេធាវី។ និទ្ទេសស្តីអំពីអវត្តមាននេះ ត្រូវចុះនៅក្នុងកំណត់ហេតុសួរចម្លើយជនត្រូវចោទ [...]"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២១	"[...] ការសារភាពក៏ដូចជាប្រភេទនៃភស្តុតាងដទៃទៀតដែរ ត្រូវដាក់ជូនតុលាការធ្វើការថ្លឹងថ្លែង។ ចម្លើយដែលទទួលក្រោមការបង្ខិតបង្ខំខាងរូបកាយ ឬខាងផ្លូវចិត្តនេះ គ្មានតម្លៃជាភស្តុតាងទេ [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៥	"គ្រប់បុគ្គលដែលបំពេញមុខងារណាមួយពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន ត្រូវធានាឱ្យមានការគោរពគោលការណ៍ដូចតទៅ៖ [...] មិនត្រូវប្រើទារុណកម្ម ទណ្ឌកម្ម ឬប្រព្រឹត្តកម្មផ្សេងទៀតដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ថបបន្ថោក តាមគ្រប់រូបភាពទៅលើរូបកាយ និងផ្លូវចិត្តរបស់អនីតិជនឡើយ [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៦	"អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ៖ [...] សិទ្ធិមិនទទួលការបង្ខិតបង្ខំឱ្យឆ្លើយដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង [...]"

មាត្រា ១៤(៣)(ធ) នៃ ក.អ.ស.ព.ន ជានានូវសិទ្ធិ "មិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្មប្រឆាំងខ្លួនឯង ឬឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព"។[62] សិទ្ធិនេះមានពីរផ្នែក៖ ទីមួយ ជនសង្ស័យ ឬជនត្រូវចោទមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំ ឬជំរុញឱ្យផ្តល់ភស្តុតាងប្រឆាំងខ្លួនឯងឡើយ។ នៅពេលជនសង្ស័យ ឬជនត្រូវចោទសារភាព ការសារភាពនោះ ចាំបាច់ត្រូវធ្វើឡើងដោយពុំមានការបង្ខិតបង្ខំផ្លូវកាយ ឬផ្លូវចិត្តដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលណាមួយឡើយ។[63] និយាយម្យ៉ាងទៀតបានន័យថា ជនសង្ស័យ/ជនត្រូវចោទទទួលបានសិទ្ធិដែលមិនអាចដកហូតបាន

---

[62] *សូមមើលផងដែរ* មាត្រា ៤០(២០(ខ)(iv) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។

[63] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២, ឆ្នាំ២០០៧ វាក្យខណ្ឌ ៤១ http://bit.ly/1zOqr0M ។ សូមមើលផងដែរ៖ HRC CCPR សំណុំរឿង Deolall ទល់នឹង Guyana, សេចក្តីសម្រេចលេខ ៩១២/២០០០ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/៨២/D/៩១២/២០០០, ឆ្នាំ២០០៤, វាក្យខណ្ឌ ៥.១ http://bit.ly/2FwT3jV។ HRC CCPR សំណុំរឿង Singarasa ទល់នឹងប្រទេសស្រីលង្កា សេចក្តីសម្រេចលេខ ១០៣៣/២០០១ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/៨១/D/១០៣៣/២០០ ឆ្នាំ២០០៤ វាក្យខណ្ឌ ៧.៤ http://bit.ly/2EzddIS HRC CCPR, សំណុំរឿង Khuseynova and Butaeva ទល់នឹងប្រទេសតាជីគីស្ថាន, សេចក្តីសម្រេចលេខ ១២៦៣/២០០៤ និង ១២៦៤/២០០៤ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/ C/៩៤/D/១២៦៣–១២៦៤/២០០៤ ឆ្នាំ២០០៨ វាក្យខណ្ឌ ៨៣ http://bit.ly/2mlnroL។

ក្នុងការមិនផ្តល់ភស្តុតាងដែលអាចត្រូវបានយកទៅប្រើប្រាស់ប្រឆាំងរូបខ្លួន។[64] ប្រសិនបើជនម្នាក់បដិសេធមិនផ្តល់សក្ខីកម្មប្រឆាំងខ្លួនឯង ឬសារភាពទោសកំហុសទេនោះ ស្ថានភាពដែលចៅក្រមចេញសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាអវិជ្ជមានពីការនៅស្ងៀមនេះ ត្រូវបានហាមឃាត់។[65] ក្នុងករណីរបស់អនីតិជន ច្បាប់នេះមានលក្ខណៈកាន់តែទូទៅថែមទៀត៖ អនីតិជនមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំ "ឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្ម"ឡើយ។[66] សិទ្ធិនេះក៏ត្រូវបានធានាតាមមាត្រាទាំងអស់នៃអនុសញ្ញាប្រឆាំងទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តមកលើខ្លួន ឬទណ្ឌកម្មឯទៀតដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ថោកបន្ទាប ជាពិសេស គឺមាត្រា ១៥[67] ពីព្រោះសិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាពនេះគ្របដណ្តប់លើការហាមឃាត់ជាដាច់ខាតប្រឆាំងទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តមកលើខ្លួន ឬទណ្ឌកម្មឯទៀត ដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ថោកបន្ទាប។

តួលេខទី ១២៖ សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព [68]

តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានសួរចម្លើយដោយគ្មានវត្តមានមេធាវី ដែរឬទេ?

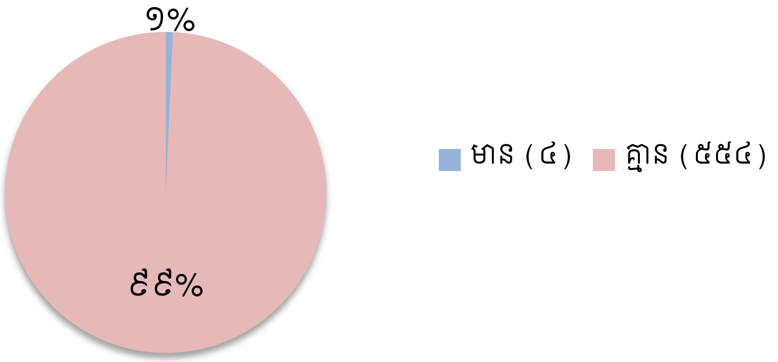

[64] មាត្រា ១៤(៣)(ធ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ; *សូមមើលផងដែរ* មាត្រ ៤០(២)(ខ)(iv) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។

[65] ECHR សំណុំរឿង Condron ទល់នឹងប្រទេសចក្រភពអង់គ្លេស ឆ្នាំ២០០០ វាក្យខណ្ឌ ៥៦ http://bit.ly/2mwfyO9។ ECHR សំណុំរឿង Beckles ទល់នឹងប្រទេសចក្រភពអង់គ្លេស ឆ្នាំ២០០២ វាក្យខណ្ឌ ៥៨ http://bit.ly/2mlfgsv។

[66] មាត្រា ៤០(២)(ខ)(iv) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។

[67] មាត្រា ១៥ នៃ អនុសញ្ញាស្តីពីការប្រឆាំងទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តិមកលើខ្លួន ឬទណ្ឌកម្មឯទៀត ដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ថោកបន្ទាប ចែងថា៖ *"រដ្ឋភាគី ត្រូវធានាថា ឯកសារពោយការណ៍ទាំងឡាយ ដែលបង្កើតឡើងបានមកពីអំពើទារុណកម្ម មិនត្រូវយកមកសំអាងជាធាតុនៃភស្តុតាងក្នុងនីតិវិធីណាមួយឡើយ លើកលែងតែឯកសារពោយការណ៍នោះ ត្រូវបានធ្វើសម្រាប់ជាភស្តុតាងប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទនៅអំពើទារុណកម្ម។"* http://bit.ly/2z2NhXT។

[68] ទិន្នន័យនេះផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ជនសរុប ៥៥៨នាក់ ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ សំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍។

តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានគំរាមកំហែងឱ្យសារភាព ដែរឬទេ?

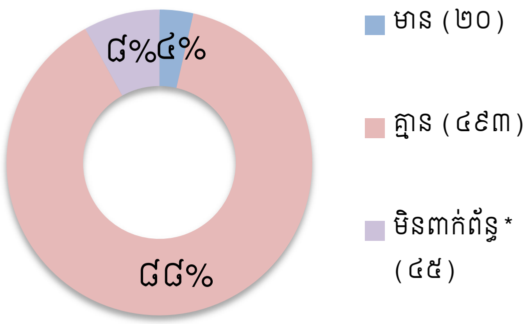

តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទទទួលរងអំពើហិង្សា ឬទារុណកម្មបង្ខំឱ្យសារភាព ដែរឬទេ?

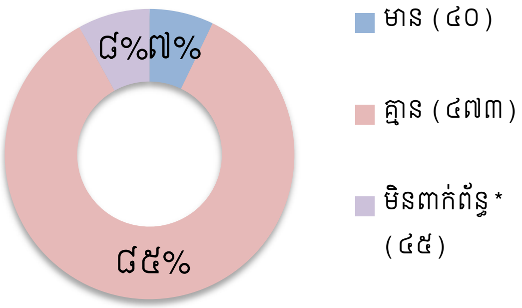

* ទាំងជនជាប់ចោទ និងមេធាវីពុំមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ ហេតុនេះ ពុំមាននរណាលើកបញ្ហានេះឡើង។

ក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ មានការកត់សម្គាល់ថា មានតែជនជាប់ចោទចំនួន ៤ នាក់ ក្នុងចំណោម ៥៥៨ នាក់ប៉ុណ្ណោះដែលបានលើកឡើងថា ពួកគេត្រូវបានសួរចម្លើយដោយគ្មានវត្តមានមេធាវី។ ជនជាប់ចោទចំនួន២០ នាក់បានលើកឡើងថា ពួកគេបានរងការគំរាមកំហែងឱ្យសារភាព ដែលជាសមមាត្រចំនួននេះមានកម្រិតតិចតួច។ លើសពីនេះ ជនជាប់ចោទចំនួន៤០ រូប ដែលពួកគេមួយចំនួនក៏ជាអ្នកដែលបានលើកឡើងថា ទទួលរងការគំរាមកំហែងចំពោះពួកគេនោះ បានបញ្ជាក់ថា ពួកគេទទួលរងការប្រើអំពើហិង្សា ឬទារុណកម្ម ដើម្បីឱ្យពួកគេសារភាពចំពោះបទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ក្នុងអំឡុងពេលសាកសួរដោយនគរបាលយុត្តិធម៌។

ថ្វីបើចំនួនសំណុំរឿងដែលមានសញ្ញាណបញ្ជាក់អំពីការបង្ខិតបង្ខំ ឬការធ្វើទារុណកម្មលើផ្លូវចិត្ត ឬផ្លូវកាយក្តីក្នុងអំឡុងពេលសួរចម្លើយមានចំនួនតិចតួចក្តី ប៉ុន្តែនេះជាបញ្ហាគួរឱ្យព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំង។ ទោះជានៅក្នុងសំណុំរឿងភាគច្រើនដែលជនជាប់ចោទ ឬមេធាវីការពារជនជាប់ចោទបានលើកឡើងអំពីបញ្ហាទាក់ទងនឹងការសារភាពក៏ដោយ ក៏ចៅក្រមនៅតែតម្កល់សាលក្រមដែលសម្រេចឱ្យជនជាប់ចោទមានពិរុទ្ធភាពនៅដដែល។ សាលាឧទ្ធរណ៍ចាំបាច់ត្រូវស៊ើបអង្កេតលើអំណះអំណាងទាំងអស់នេះឱ្យសព្វជ្រុងជ្រោយ។ ប្រសិនបើការលើកឡើងអំពីការបង្ខិតបង្ខំណាមួយ ត្រូវបានបង្ហាញជាភស្តុតាងថាជាការពិតក្រោយការស៊ើបអង្កេត ចៅក្រមមានកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់ ក្នុងការចេញសេចក្តីសម្រេចឱ្យរាល់ភស្តុតាងក្រោមការសារភាពដែលបានធ្វើឡើងនោះជាភស្តុតាងមិនអាចទទួលយកបានក្នុងតុលាការ និងមានមូលដ្ឋានសមហេតុផលដើម្បីជឿជាក់ថា ការសារភាពនោះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការបង្ខិតបង្ខំ។ ម្យ៉ាងទៀត ថ្វីបើបញ្ហានេះគួរត្រូវបានដោះស្រាយក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបសួរក្តីក៏ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ចាំបាច់ត្រូវរក្សាការប្រុងប្រយ័ត្ន និងធានាថា រាល់អំណះអំណាងស្តីពីការ

បង្ខិតបង្ខំដែលពុំត្រូវបានដោះស្រាយក្នុងអំឡុងពេលមុនសវនាការនោះ ត្រូវបានស៊ើបអង្កេតសព្វគ្រប់ជ្រុងជ្រោយមុនពេលសវនាការត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យបន្តទៅមុខទៀត។

២.២.៥. សិទ្ធិបង្ហាញពីការការពារខ្លួន (សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង)

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ	
ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(៣)(ង)	"ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់បទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរមា ដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ ត្រូវមានការសួរចម្លើយ ឬសុំឱ្យសួរចម្លើយ ទៅលើសាក្សីដាក់បន្ទុក និងសុំឱ្យសាក្សីដោះបន្ទុកចូលខ្លួន ដើម្បីសួរចម្លើយក្នុងនាមខ្លួន ក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចគ្នានឹងសាក្សីដាក់បន្ទុក។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១៥៣	"ចៅក្រមស៊ើបសួរ អាចស្តាប់ចម្លើយបុគ្គលគ្រប់រូប ដែលចម្លើយនោះអាចមានប្រយោជន៍នៅក្នុងការសម្តែងឱ្យឃើញការពិត [...] ចៅក្រមស៊ើបសួរក៏អាចសួរតទល់គ្នារវាងជនត្រូវចោទ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសាក្សីផងដែរ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១៥៤	"មុននឹងឆ្លើយទៅនឹងសំណួរ សាក្សីម្នាក់ៗ ត្រូវស្បថស្របតាមសាសនា ឬជំនឿរបស់ខ្លួនថានិយាយតែការពិត។ ទម្រង់នៃសម្បថ ត្រូវធ្វើដូចមានកំណត់នៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធនៃក្រមនេះ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ២៩៨	"ជនជាប់ចោទ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចនាំចូលរួមក្នុងសវនាការនូវសាក្សីទាំងឡាយណាដែលព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានកោះហៅដោយខ្លួនជាអ្នកចេញសោហ៊ុយ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២១	"លើកលែងបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ផ្ទុយពីនេះ ភស្តុតាងក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ អាចជូនបានដោយសេរី។ តុលាការថ្លឹងថ្លែងដោយឥតស្សរចិត្ត អំពីតម្លៃភស្តុតាងដែលគេដាក់ជូនមកខ្លួនពិនិត្យបានដោយផ្អែកទៅលើជំនឿស្មោះត្រង់ពិតប្រាកដរបស់ខ្លួន។ តុលាការសម្អាងនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន តែទៅលើភស្តុតាងដែលមាននៅក្នុងសំណុំរឿង ឬដែលត្រូវគេយកមកបង្ហាញនៅពេលសវនាការប៉ុណ្ណោះ។ ការសារភាពក៏ដូចជាប្រភេទនៃភស្តុតាងដទៃទៀតដែរ ត្រូវដាក់ជូនតុលាការធ្វើការថ្លឹងថ្លែង។ ចម្លើយដែលទទួលក្រោមការបង្ខិតបង្ខំខាងរូបកាយ ឬខាងផ្លូវចិត្តនេះ គ្មានតម្លៃជាភស្តុតាងទេ។

	ការឆ្លើយឆ្លងរវាងជនជាប់ចោទ និងមេធាវីរបស់ខ្លួន និងអាចយកមកធ្វើជាភស្តុតាងបានឡើយ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២៤	"នៅពេលបើកកិច្ចពិភាក្សាដេញដោល ភាគីអាចសុំឱ្យតុលាការស្តាប់ចម្លើយក្នុងឋានៈជាសាក្សី នូវបុគ្គលដែលមានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់ ប៉ុន្តែ មិនបានកោះហៅឱ្យបានត្រឹមត្រូវទេ។ ការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីនេះ ត្រូវមានការយល់ព្រមពីប្រធានសវនាការ។ ក្រឡាបញ្ជីស្រង់អត្តសញ្ញាណ និងអញ្ជើញសាក្សីនេះឱ្យថយទៅនៅបន្ទប់រង់ចាំ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២៦	"ប្រធានសវនាការស្តាប់ចម្លើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី ជនរងគ្រោះ សាក្សី និងអ្នកជំនាញ តាមលំដាប់លំដោយដែលខ្លួនយល់ឃើញថាមានប្រយោជន៍។ ប្រធានសវនាការអាចស្តាប់នូវចម្លើយមន្ត្រី និងភ្នាក់ងារនគរបាលយុត្តិធម៌ ដែលបានចូលរួមក្នុងការស៊ើបអង្កេតក្នុងឋានៈជាសាក្សី។ ព្រះរាជអាជ្ញា មេធាវី និងភាគី អាចត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យលើកសំណួរសួរ។ គ្រប់ការលើកសំណួរទាំងអស់ ត្រូវតែបានការអនុញ្ញាតពីប្រធានសវនាការ។ ក្រៅពីសំណួររបស់តំណាងអយ្យការ និងមេធាវី សំណួរផ្សេងៗទៀត ត្រូវសួរតាមរយៈសវនាការ។ ក្នុងករណីមានការតវ៉ា ប្រធានសវនាការសម្រេចចិត្តដោយឥស្សរចិត្តថា តើសំណួរនេះត្រូវតែសួរ ឬទេ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣២៨	"មុននឹងឆ្លើយរួចហើយ សាក្សីនីមួយៗ ត្រូវស្បថថា ខ្លួននិយាយតែការពិតស្របតាមសាសនា ឬជំនឿរបស់ខ្លួន។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៩៤	"ក្រោយពេលសួរចម្លើយជនជាប់ចោទរួច ប្រធានស្តាប់ចម្លើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី តាមលំដាប់លំដោយដែលខ្លួនយល់ឃើញថា មានប្រយោជន៍។ សាក្សី និងអ្នកជំនាញ នឹងត្រូវបានគេស្តាប់ចម្លើយ លុះត្រាតែតុលាការបង្គាប់ឱ្យស្តាប់ចម្លើយជនទាំងនេះ។"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៦	"អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ៖ [.........] សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង។ សិទ្ធិស្នើសុំឱ្យកោះហៅសាក្សី និងសួរសាក្សី [...]."

រាល់សេចក្តីសម្រេចទាំងអស់របស់តុលាការ ត្រូវតែផ្អែកទាំងស្រុងលើភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងដំណាក់កាលនៃការជំនុំជម្រះ។ ហេតុដូច្នេះ នេះជាការសំខាន់ដែលភាគីនីមួយៗមានឱកាសដើម្បីបង្ហាញ

ភស្តុតាង និងហៅសាក្សីនានាដែលគាំទ្រដល់សំណុំរឿងរបស់ខ្លួន។[69] នេះជារឿងសំខាន់ដូចគ្នាដែលភាគីនីមួយៗត្រូវបានផ្តល់ឱកាសដើម្បីសួរដេញដោលសាក្សី និងបដិសេធភស្តុតាងដែលខ្លួនមិនទទួលយក។ ថ្វីបើវិធាននៃភស្តុតាងតាមរយៈសក្ខីកម្មជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ (មានន័យថាភស្តុតាងដែលមិនបានផ្តល់ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ) មិនប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្តីក៏ការធ្វើបែបនេះត្រូវអនុលោមតាមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សដែរ ហើយជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិបដិសេធ និងដេញដោលសួរសាក្សី នៅពេលដែលសាក្សីនោះបានផ្តល់សក្ខីកម្ម ឬនៅដំណាក់កាលបន្ទាប់ទៀតនៃនីតិវិធីមុនសវនាការផ្ទាល់។[70] ជាចុងក្រោយ ដោយអនុលោមតាមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស នៅពេលជនសង្ស័យឬជនត្រូវចោទផ្តល់ការសារភាព ការសារភាពនោះត្រូវធ្វើឡើងដោយពុំមានការបង្ខិតបង្ខំដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលតាមផ្លូវកាយ ឬតាមផ្លូវចិត្តណាមួយឡើយ។[71] ប្រសិនបើបុគ្គលនោះអះអាងថាមានការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិរបស់ខ្លួន បន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាងត្រូវធ្លាក់លើភាគីដែលបានលើកពីការសារភាពនោះមកបង្ហាញថា ការសារភាពនោះពុំត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការបង្ខិតបង្ខំ ហើយបញ្ហានេះពុំមែនជាបន្ទុករបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការបង្ហាញថា ការសារភាពនោះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការបង្ខិតបបង្ខំនោះឡើយ។[72] ភស្តុតាងទទួលបានដែលជាការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិនេះ ជាភស្តុតាងមិនអាចទទួលយកបាននៅក្នុងសវនាការ។[73]

ជារឿងគួរកត់សម្គាល់មួយ ដែលបានមកពីការប្រមូលទិន្នន័យលើសំណុំរឿងទាំង ៣៤០ ម.ស.ម.ក បានចុះសង្កេតការណ៍នោះ ពុំមានការលើកឡើងថា ភាគីណាមួយមិនត្រូវបានផ្តល់ឱកាសដើម្បីហៅសាក្សីនោះ

---

[69] មាត្រា ៣៣៤ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។

[70] សូមមើលឧទាហរណ៍ ECtHR *សំណុំរឿង Mirilashvili ទល់នឹងប្រទេសរុស្ស៊ី* ឆ្នាំ២០០៨ វាក្យខណ្ឌ ១៦៣ http://bit.ly/2Fsxn8u។ ECtHR *សំណុំរឿង Asch ប្រទេសអូទ្រីស* ឆ្នាំ១៩៩១ វាក្យខណ្ឌ ២៧ http://bit.ly/2ARSDB5។ ECtHR សំណុំរឿង Isgrò ទល់នឹងប្រទេសអ៊ីតាលី ឆ្នាំ១៩៩១ វាក្យខ័ណ្ឌ ៣៤ http://bit.ly/2Fv1FYo។ ECtHR *សំណុំរឿង Kostovski ទល់នឹងប្រទេសហូឡង់ដ៍* ឆ្នាំ ១៩៨៩ វាក្យខណ្ឌ ៤១ http://bit.ly/2D3ndhf។

[71] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ ២០០៧ វាក្យខណ្ឌ ៤១ http://bit.ly/1zOqr0M។ សូមមើលផងដែរ៖ UN HRC *សំណុំរឿង Deolall ទល់នឹង Guyana* សេចក្តីសម្រេចលេខ ៩១២/២០០០ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/៨២/D/៩១២/២០០០ ឆ្នាំ២០០៤ វាក្យខណ្ឌ ៥.១ http://bit.ly/2FwT3jV។ UN HRC *សំណុំរឿង Singarasa ទល់នឹងប្រទេសស្រីលង្កា*, សេចក្តីសម្រេចលេខ ១០៣៣/២០០១ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/៨១/D/១០៣៣/២០០ ឆ្នាំ២០០៤ វាក្យខណ្ឌ ៧.៤ http://bit.ly/2EzddIS។ UN HRC *សំណុំរឿង Khuseynova and Butaeva ទល់នឹងប្រទេសតាជីគីស្ថាន* សេចក្តីសម្រេចលេខ ១២៦៣/២០០៤ និង ១២៦៤/២០០៤ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប CCPR/ C/៩៤/D/១២៦៣–១២៦៤/២០០៤ ឆ្នាំ២០០៨ វាក្យខណ្ឌ ៨.៣ http://bit.ly/2mInroL។

[72] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ ២០០៧ វាក្យខណ្ឌ ៤១ http://bit.ly/1zOqr0M។ សូមមើលផងដែរ៖ UN HRC CCPR *សំណុំរឿង Singarasa ទល់នឹងប្រទេសស្រីលង្កា* សេចក្តីសម្រេចលេខ ១០៣៣/២០០១ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/៨១/D/១០៣៣/២០០ 2004 វាក្យខណ្ឌ ៧.៤ http://bit.ly/2EzddIS។ HRC CCPR *សំណុំរឿង Khuseynova and Butaeva ទល់នឹងប្រទេសតាជីគីស្ថាន* សេចក្តីសម្រេចលេខ ១២៦៣/២០០៤ និង ១២៦៤/២០០៤ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/94/D/១២៦៣–១២៦៤/២០០៤ ឆ្នាំ២០០៨ វាក្យខណ្ឌ ៨.៣ http://bit.ly/2mInroL។

[73] UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ ឆ្នាំ២០០៧ វាក្យខណ្ឌ ៦.៤១ http://bit.ly/1zOqr0M។ UN HRC សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៩ ឆ្នាំ២០០១ វាក្យខណ្ឌ ៧.១៥ http://bit.ly/2D55AO0។

ឡើយ។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាងនៅតែជាបញ្ហាប្រឈមដោយសារហេតុផលចម្បងពីរយ៉ាង។ អ្នកសង្កេតការណ៍បានកត់សម្គាល់ឃើញថា ក្នុងចំណោមសំណុំរឿងមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះដែលសាក្សីមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ (១២ ករណី ក្នុងចំណោមសំណុំរឿងសរុប ៣៤០ ករណី) សាក្សីបានស្ថិតនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការនៅមុនពេលសាកសួរ ក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ៨ ក្នុងចំណោមសំណុំរឿងទាំង ១២ ដែលអាចធ្វើឱ្យសក្ខីកម្មរបស់សាក្សីទាំងនោះ រងឥទ្ធិពលតាមរយៈការស្តាប់ឮសវនាការពីជនដទៃទៀត។ ការអនុវត្តប្រសើរជាងនេះ គួរតែឱ្យសាក្សីចេញពីបន្ទប់សវនាការ និងមិនត្រូវត្រឡប់ទៅបន្ទប់សវនាការវិញ រហូតទាល់តែសាក្សីនោះត្រូវបានកោះហៅឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្ម។

លើសពីនេះទៀត សាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវតែធានាថា ភស្តុតាងដែលត្រូវយកមកថ្លឹងថ្លែងមានគុណតម្លៃគ្រប់គ្រាន់ (ភាពគួរជឿជាក់ និងភាពពិតប្រាកដ) និងធានាថា ភាគីទាំងអស់មានឱកាសក្នុងការជំទាស់នឹងភស្តុតាងនោះ។ ទិន្នន័យដែលបានប្រមូលនៅអំឡុងពេលសង្កេតការណ៍សវនាការបង្ហាញថា គុណភាពនៃភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញ គឺជាប្រការគួរឱ្យព្រួយបារម្ភជាខ្លាំង។ ភស្តុតាងជាច្រើនដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងសវនាការដែលបានសង្កេតការណ៍ គឺជាការសារភាព ឬភស្តុតាងជាឯកសារ។ គុណភាព និងចំនួននៃភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញ និងពិចារណាក្នុងពេលសវនាការជំនុំជម្រះ គឺមានភាពចាំបាច់ដើម្បីធានាថា បុគ្គលគ្រប់រូបត្រូវបានតុលាការរកឃើញពីពិរុទ្ធភាពហួសពីវិមតិសង្ស័យ។ បន្ថែមពីលើភស្តុតាងជាឯកសារ ចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញាគួរតែមានភាពសកម្មក្នុងការស្វែងរក និងពិនិត្យភស្តុតាងប្រភេទដទៃទៀតដែលពាក់ព័ន្ធដូចជា សាក្សីផ្ទាល់ ភស្តុតាងវេជ្ជសាស្ត្រ និងភស្តុតាងកោសល្យវិច័យជាដើម។ ការសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក បង្ហាញឱ្យឃើញថាពុំមាននិន្នាការពិនិត្យលើភស្តុតាងប្រភេទនេះ នៅក្នុងសាលាឧទ្ធរណ៍ឡើយ។

២.២.៦. សិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសម្អាងហេតុ

សិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសម្អាងហេតុ នៅជាប់ជាមួយនឹងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងត្រូវបានរួមបញ្ចូលនៅក្នុងសិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីប្រកាសសេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ។ យោងតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ បុគ្គលដែលត្រូវបានកាត់ឱ្យជាប់ទោសមានសិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចជាលាយលក្ខណ៍អក្សរក្នុងរយៈពេលមួយសមរម្យ ហើយសេចក្តីសម្រេចនេះ ត្រូវមានសម្អាងហេតុត្រឹមត្រូវ ក្នុងការបើកផ្លូវប្តឹងជំទាស់ ដើម្បីឱ្យជនជាប់ចោទអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពក្នុងការស្នើឱ្យតុលាការជាន់ខ្ពស់ពិនិត្យពីការចោទប្រកាន់ និងការផ្តន្ទាទោសមកលើខ្លួនដោយផ្អែកលើច្បាប់។[74] ក្នុងបរិបទកម្ពុជា សិទ្ធិទទួលបាន

[74] UN HRC, *V. Francis v. Jamaica*, សេចក្តីសម្រេចលេខ No. 320/1988, in UN doc. CCPR/C/47/D/320/1988, (vol. II) 1993, p.៦៦, វាក្យខណ្ឌ ១២.២ http://bit.ly/1gfuZQw.

សេចក្តីសម្រេចមានសម្អាងហេតុមានភាពចាំបាច់ណាស់ដោយហេតុថា ជនជាប់ចោទ និងអយ្យការមានលទ្ធភាពប្តឹងសារទុក្ខលើសេចក្តីសម្រេចរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ទៅកាន់តុលាការកំពូលបន្ថែមទៀត។

តួលេខទី ១៣៖ ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃសាលដីការបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ [75]

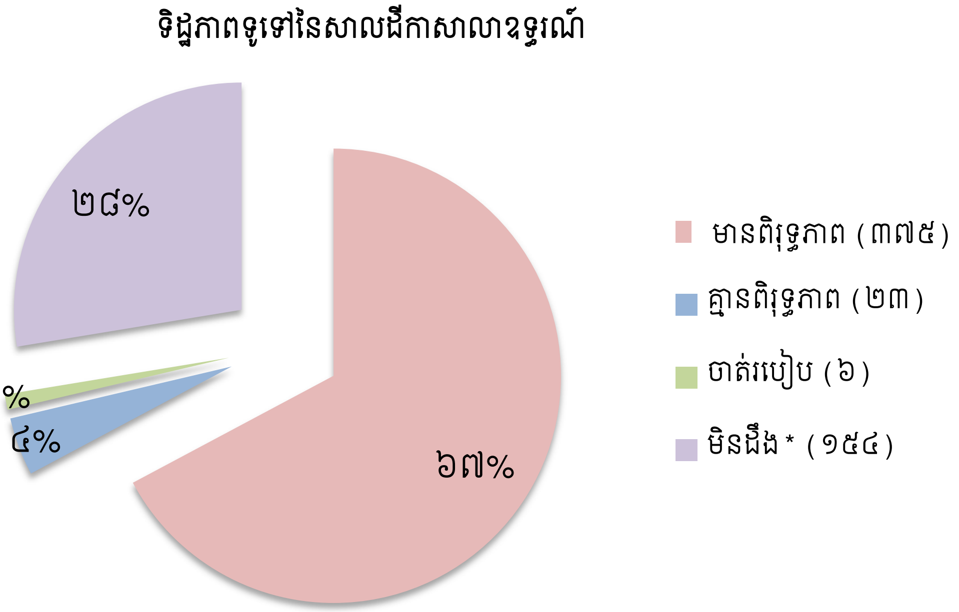

* ក្រុមការងារអ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក ពុំមានវត្តមាននៅពេលប្រកាសសាលដីកា។

ក្នុងសំណុំរឿង ៦៧% ជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាព។ អ្នកសង្កេតការណ៍របស់ ម.ស.ម.ក ក៏បានកត់សម្គាល់ផងដែរថា ក្នុងសំណុំរឿងមួយចំនួនដែលគួរកត់សម្គាល់ សាលាឧទ្ធរណ៍បានតម្កល់សេចក្តីសម្រេចរបស់សាលាដំបូង។ ចំណុចនេះ ដែលបូករួមជាមួយកង្វះការអានសម្អាងហេតុនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចបង្កើតឱ្យមានមូលហេតុគួរឱ្យព្រួយបារម្ភ ថាតើសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ជនជាប់ចោទត្រូវបានគោរព ឬយ៉ាងណា។

ក្នុងសំណុំរឿងស្ទើរទាំងអស់ ចៅក្រមមិនបានផ្តល់មូលដ្ឋានហេតុផលចំពោះសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនឡើយ។ ចៅក្រមពុំបានលើកឡើងអំពីវិធានច្បាប់ និងភស្តុតាងដែលជាមូលដ្ឋាននៃសាលដីការបស់ខ្លួនឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ ចៅក្រមគ្រាន់តែអាន និងប្រកាសសេចក្តីសម្រេចតែប៉ុណ្ណោះ។

២.២.៧. សវនាការទាក់ទងនឹងអនីតិជន

ប្រភពឯកសារនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ

[75] ទិន្នន័យនេះផ្អែកលើចំនួនជនជាប់ចោទសរុប (៥៥៨ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ សំណុំរឿង ដែលបានសង្កេតការណ៍។

ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(១)	ក.អ.ស.ព.ន មាត្រា ១៤(១)៖ "សារព័ត៌មាន និងសាធារណជន អាចមិនឱ្យចូលរួមទាំងស្រុង ឬផ្នែកមួយនៃសវនាការ [...] នៅពេលដែលផលប្រយោជន៍នៃជីវិតឯកជនរបស់គូភាគី តម្រូវឱ្យធ្វើដូច្នេះ [...] ប៉ុន្តែការចេញសាលក្រមទាំងអស់ អំពីរឿងព្រហ្មទណ្ឌ រដ្ឋប្បវេណី ត្រូវប្រកាសជាសាធារណៈ លើកលែងតែផលប្រយោជន៍អនីតិជនត្រូវផ្សេងពីនេះ ឬរឿងក្ដីអំពីទំនាក់ទំនងគ្រួសារ ឬអាណាព្យាបាលរបស់កុមារ។"
អ.ស.ក មាត្រា ៤០(២)(ខ)(vii)	"រដ្ឋភាគីត្រូវធានា ជាពិសេសថា/...] ត្រូវគោរពយ៉ាងពេញលេញនូវសិទ្ធិនៃជីវិតឯកជនរបស់កុមារ នៅក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលនៃនីតិវិធី។"
អ.ស.ក មាត្រា ៤០(៤)	"ចំណាត់ថ្នាក់មួយចំនួនដូចជា ការថែទាំ របៀបណែនាំ និងដីកាតាមដានពិគ្រោះយោបល់ ការសាកល្បងឱ្យនៅក្រៅឃុំ ការថែទាំដោយឪពុក-ម្ដាយធម៌ កម្មវិធីអប់រំ និងបណ្ដុះបណ្ដាលវិជ្ជាជីវៈនិងមធ្យោបាយផ្សេងៗទៀតជំនួសការថែទាំតាមស្ថាប័ន ត្រូវធ្វើឱ្យមាន ដើម្បីធានាថា កុមារទទួលបាននូវចំណាត់ការដែលសមស្រប ចំពោះសុខុមាលភាពរបស់ខ្លួន និងមានសមាមាត្រទៅនឹងស្ថានភាពរបស់កុមារ និងបទល្មើស។"
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ៣១	"ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ដូចមានចែងក្នុង [...] កតិកសញ្ញា ព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងនឹង [...] សិទ្ធិកុមារ។"
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ៤៨	"រដ្ឋធានារក្សាការពារសិទ្ធិរបស់កុមារ ដែលមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាស្ដីពីកុមារ។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១០០	"កាលណាបុគ្គលដែលត្រូវបានឃាត់ខ្លួនជាអនីតិជន មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ត្រូវជូនព័ត៌មានតាមគ្រប់មធ្យោបាយដល់ឪពុក ម្ដាយ ដល់អ្នកតំណាងស្របច្បាប់ ឬអ្នកទទួលភារកិច្ចលើអនីតិជន។"
ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ២១២	"អនីតិជនអាយុតិចជាង ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ មិនអាចត្រូវឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នទេ។ ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចសម្រេចប្រគល់អនីតិជននេះឱ្យឪពុកម្ដាយ អ្នកអាណាព្យាបាល ឬក្នុងករណីគ្មានអាណាព្យាបាល ត្រូវប្រគល់ទៅមជ្ឈមណ្ឌលអប់រំថែរក្សាបណ្ដោះអាសន្ន រង់ចាំសេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការ។"

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៣៩	"អនីតិជនដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើស ជាកម្មវត្ថុនៃវិធានការតាមដាន វិធានការអប់រំ វិធានការការពារ និងវិធានការឧបត្ថម្ភ។ ប៉ុន្តែ តុលាការអាចប្រកាសទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌទៅលើអនីតិជនអាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ឡើងទៅ ប្រសិនបើកាលៈទេសៈនៃបទល្មើស ឬបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជនតម្រូវ។"
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៤០	"វិធានការតាមដាន វិធានការអប់រំ វិធានការការពារ និងវិធានការឧបត្ថម្ភមានដូចតទៅ ៖ ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅឪពុកម្តាយ អាណាព្យាបាល បុគ្គលដែលថែរក្សាអនីតិជននោះ ឬបុគ្គលណាផ្សេងទៀត ប្រសិនបើបុគ្គលនោះសក្តិសមនឹងទំនុកចិត្ត ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅសេវាសាធារណៈ ដែលសម្រាប់ទទួលបន្ទុកអនីតិជន ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅអង្គការឯកជន ដែលមាននីតិសម្បទាក្នុងការទទួលអនីតិជន ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅមន្ទីរពេទ្យ ឬស្ថាប័នឯកទេស ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការការពាររបស់តុលាការ។"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៥	"គ្រប់បុគ្គលដែលបំពេញមុខងារណាមួយពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន ត្រូវធានាឱ្យមានការគោរពគោលការណ៍ដូចតទៅ៖ ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ និងពិចារណារាល់សកម្មភាពពាក់ព័ន្ធនឹងឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជន ជាពិសេស ជានានូវសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត និងការរីកចម្រើនលូតលាស់ជាអតិបរមា [...] ត្រូវផ្តល់ឱកាសឱ្យអនីតិជនសម្តែងមតិដោយសេរី ហើយទស្សនៈនោះត្រូវបានយកទៅពិចារណា ថ្លឹងថ្លែងស្របទៅតាមអាយុ ការរីកចម្រើនផ្នែករូបកាយ បញ្ញាស្មារតី និងកម្រិតនៃការយល់ដឹងរបស់អនីតិជនចំពោះសកម្មភាពរបស់ខ្លួន។ ត្រូវអនុវត្តទៅតាមនីតិវិធីកុមារមេត្រី[76]។ ត្រូវអនុវត្តការចាប់ខ្លួន ការឃាត់ខ្លួន ការឃុំខ្លួន និងការសម្រេចផ្តន្ទាទោសអនីតិជនជាវិធានចុងក្រោយ និងមានរយៈពេលខ្លីបំផុតដែលអាចធ្វើទៅបាន [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៦	"អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ៖ • សិទ្ធិមិនផ្តល់ចម្លើយនៅពេលដែលមាន ឬគ្មានវត្តមានមេធាវី • សិទ្ធិមិនទទួលការបង្ខិតបង្ខំឱ្យឆ្លើយដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង • សិទ្ធិរក្សាការសម្ងាត់នៃជីវិតឯកជន

[76] ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៤ ចំណុច ៧។

	• សិទ្ធិទទួលបានការពិនិត្យសុខភាព និងការព្យាបាល • សិទ្ធិទទួលបានការឱ្យដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ • សិទ្ធិក្នុងការជូនដំណឹងអំពីការចាប់ខ្លួនទៅដល់អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ • សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវីដោយច្បាប់ស្ដីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី ចាប់តាំងពីដំណាក់កាលដំបូងបំផុតនៃនីតិវិធី • សិទ្ធិឱ្យមានការចូលរួមពីអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់នៅគ្រប់ដំណើរការរឿងក្ដី ប្រសិនបើការចូលរួមនេះមិនផ្ទុយនឹងឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជន • សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីអ្នកបកប្រែភាសាដោយមិនយកមកម្រៃ កាលបើមានការចាំបាច់ • សិទ្ធិបង្ហាញភស្ដុតាង • សិទ្ធិស្នើសុំឱ្យកោះហៅសាក្សី និងសួរសាក្សី • សិទ្ធិស្នើសុំអនុញ្ញាតនៅក្រៅឃុំ • សិទ្ធិស្នើសុំឱ្យកែប្រែវិធានការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ • សិទ្ធិទំនាក់ទំនងជាមួយស្ថានទូត ស្ថានកុងស៊ុល ក្នុងករណីអនីតិជនជាជនបរទេស • សិទ្ធិផ្សេងៗទៀតដែលមានចែងនៅក្នុងបទដ្ឋានគតិយុត្តជាធរមាន។”
ច្បាប់ស្ដីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៣៩	“ការឃុំខ្លួនអនីតិជនបណ្ដោះអាសន្នជាវិធានការចុងក្រោយ [...]”
ច្បាប់ស្ដីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៤៧	“ការពិភាក្សាដេញដោល និងការប្រកាសសាលក្រមរឿងក្ដីអនីតិជន ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងសវនាការអសាធារណៈ [...]”
ច្បាប់ស្ដីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៤៨	“[...] ក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស មេធាវីរបស់អនីតិជន ភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច ឬព្រះរាជអាជ្ញា អាចស្នើសុំឱ្យតុលាការប្រើប្រាស់របាំងក្នុងពេលសវនាការ ឬប្រើប្រាស់វិធីសមស្របណាមួយក្នុងការស្ដាប់ចម្លើយ។”

ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៤៩	"ក្នុងករណីតុលាការឃើញថា អនីតិជនជាប់ចោទមានអាយុក្រោម ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ នៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស តុលាការត្រូវសម្រេចឱ្យអនីតិជនរួចផុតពីបទចោទប្រកាន់ ហើយបង្គាប់ឱ្យដោះលែងអនីតិជនដែលជាប់ឃុំឃាំងជាបន្ទាន់ ទោះបីមានបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ពីព្រះរាជអាជ្ញាក៏ដោយ ហើយប្រគល់អនីតិជននោះឱ្យទៅអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ [...]"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៥៤	"សាលក្រមត្រូវប្រកាសនៅពេលសវនាការ ក្រោយពីធ្វើការពិភាក្សាដេញដោល ឬនៅពេលសវនាការលើកក្រោយ។ ជាគោលការណ៍សាលក្រមត្រូវប្រកាសជាអសាធារណៈនៅចំពោះមុខអនីតិជន អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ អ្នកទំនុកបម្រុង មេធាវី ភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច និងភាគីដែលមានប្រយោជន៍នៅក្នុងរឿងក្តី។ សាលក្រមអាចប្រកាសកំបាំងមុខអនីតិជនបាន ក្នុងករណីដែលការប្រកាសសាលក្រមចំពោះមុខធ្វើឱ្យខូចដល់ឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជននោះ។"
ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន មាត្រា ៥៧	"[...] ដើម្បីជាឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជនក្នុងពេលរង់ចាំការជំនុំជម្រះ សាលាឧទ្ធរណ៍ ឬតុលាការកំពូលត្រូវពិចារណាដោះលែងអនីតិជនដែលជាប់ឃុំបណ្តោះអាសន្នឱ្យមានសេរីភាព។ ក្នុងករណីរឿងក្តីត្រូវបានលើកពេលជំនុំជម្រះ សាលាឧទ្ធរណ៍ ឬតុលាការកំពូលត្រូវពិចារណាផងដែរអំពីការដោះលែងអនីតិជនដែលជាប់ឃុំបណ្តោះអាសន្នឱ្យមានសេរីភាព។"

យោងតាមអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារដែលបានកំណត់និយមន័យកុមារថា ជាបុគ្គលទាំងឡាយណាដែលមានអាយុក្រោម ១៨ ឆ្នាំ[77] រដ្ឋភាគីត្រូវព្យាយាមលើកកម្ពស់ឱ្យមានការបង្កើតច្បាប់ នីតិវិធី អាជ្ញាធរ និងស្ថាប័នដែលត្រូវអនុវត្តជាពិសេសចំពោះកុមារជាជនជាប់ចោទ ឬកុមារដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាបានបំពានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ហើយជាពិសេស៖

i. ការកំណត់អាយុអប្បបរមាដែលនៅក្រោមអាយុនេះកុមារត្រូវបានសន្មតថា ពុំមានសមត្ថភាពអាចបំពានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌបាន និង

ii. នៅពេលណាដែលសមស្រប និងអាចទៅរួចវិធានការដើម្បីដោះស្រាយជាមួយកុមារមិនត្រូវធ្វើតាមនីតិវិធីតុលាការនោះទេ ដោយសារថាកុមារត្រូវបានការការពារពេញលេញចំពោះសិទ្ធិមនុស្ស និងការ

[77] អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ មាត្រា ១៖ "សម្រាប់គោលបំណងនៃអនុសញ្ញានេះ កុមារគឺជាមនុស្សមានអាយុក្រោម ១៨ ឆ្នាំ លើកលែងតែក្រោមច្បាប់ដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះកុមារ នីតិភាពត្រូវបានកំណត់ទាបជាងនេះ។"

ការពារផ្នែកច្បាប់[78]។ ម្យ៉ាងទៀតថា ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិលើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់នីតិវិធីក្រៅតុលាការ ក្នុងករណីដែលកុមារត្រូវបានប្តឹងចោទប្រកាន់ ឬទទួលស្គាល់ថាបានបំពានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ នៅពេលណាសមស្រប និងជាពិសេសក្នុងករណីនៃបទល្មើសតូចតាច ដូចជាការលួចអីវ៉ាន់នៅតាមហាងលក់ទំនិញ ឬបទល្មើសប៉ះពាល់ទ្រព្យសម្បត្តិដទៃទៀត។[79]

បន្ថែមលើនេះទៀត ចំណាត់ការមួយចំនួន ដូចជា ការថែទាំ របៀបណែនាំ និងដឹកាតាមដាន ការពិគ្រោះយោបល់ ការសាកល្បងឲ្យនៅក្រៅឃុំ ការថែទាំដោយអាណាព្យាបាល កម្មវិធីអប់រំ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ និងមធ្យោបាយផ្សេងៗទៀត ជំនួសការថែទាំតាមស្ថាប័ន ត្រូវធ្វើឲ្យមាន ដើម្បីធានាថាកុមារទទួលបាននូវចំណាត់ការដែលសមស្រប ចំពោះសុខុមាលភាពរបស់ខ្លួន និងសមាមាត្រទៅនឹងស្ថានភាពរបស់កុមារ និងបទល្មើស។ [80]

អនីតិជន ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថា បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ មានសិទ្ធិទទួលបានសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ទាំងអស់ដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះមនុស្សពេញវ័យ ក៏ដូចជាមានសិទ្ធិទទួលបានការការពារបន្ថែម ដោយត្រូវពិចារណាសព្វជ្រុងជ្រោយទៅលើអាយុ ភាពចាស់ទុំ និងការអភិវឌ្ឍផ្នែកសតិបញ្ញារបស់កុមារ។ ក.អ.ស.ព.ន និងអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ ("អ.ស.ក") ដែលបានចូលជាធរមានក្នុងប្រទេសកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ ១៩៩២ មានចែងនូវមាត្រាជាក់លាក់ស្តីពីការប្រព្រឹត្តចំពោះអនីតិជនក្នុងនីតិវិធីយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌ។ លិខិតូបករណ៍គតិយុត្តិទាំងអស់នេះ បានទទួលការគាំទ្រពីវិធាន និងគោលការណ៍ណែនាំអន្តរជាតិជាច្រើន។ ដូចមានបញ្ជាក់ខាងលើហើយថា បទប្បញ្ញត្តិផ្នែកច្បាប់ជាច្រើនក្នុងច្បាប់កម្ពុជា មានចែងបន្ថែមទៀតអំពីការប្រព្រឹត្តចំពោះអនីតិជន ដែលខុសប្លែកពីការប្រព្រឹត្តចំពោះមនុស្សពេញវ័យលើវិស័យសំខាន់ៗជាច្រើន។ ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ត្រូវបានអនុម័តក្នុងឆ្នាំ ២០១៦ ដើម្បីធានាសិទ្ធិ និងឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជនដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។

---

[78] មាត្រា ៤០ (៣) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។

[79] គណៈកម្មាធិការស្តីពីសិទ្ធិកុមារ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ១០ ឆ្នាំ២០០៧ វាក្យខណ្ឌ ២៤ ២៥ http://bit.ly/1fbEoKP។ គណៈកម្មាធិការស្តីពីសិទ្ធិកុមារ គឺជាស្ថាប័នផ្លូវការបង្កើតឡើងដោយ មាត្រា ៤៣ នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ ដើម្បីពិនិត្យលើវឌ្ឍនភាពដែលរដ្ឋភាគីសម្រេចបានទាក់ទងនឹងអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ និងដើម្បីផ្តល់មតិយោបល់ និងអនុសាសន៍លើអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ (មាត្រា ៤៥ (ឃ))។

[80] មាត្រា ៤០(៤) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។

តួលេខទី ១៤(ក)៖ ការឃុំខ្លួនអនីតិជនមុនការជំនុំជម្រះ[81]

អាយុជនជាប់ចោទនៅក្នុងពេលឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន?

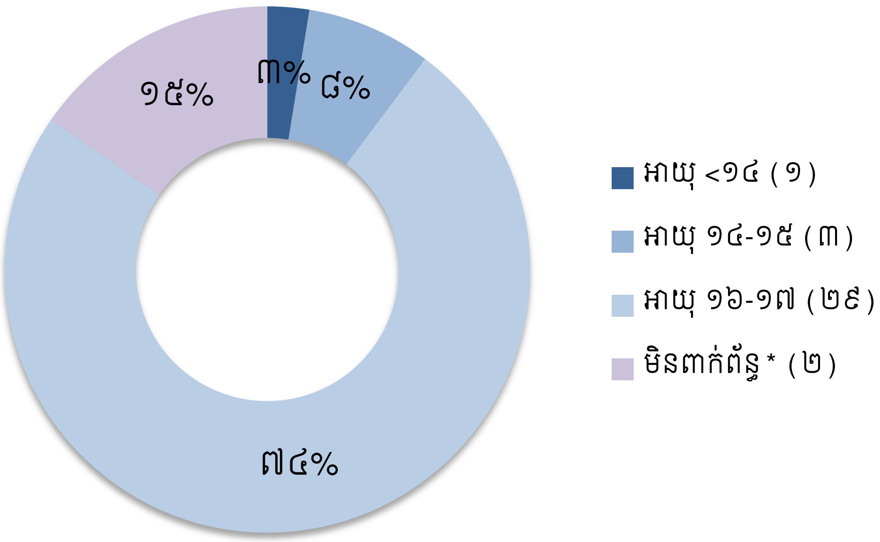

* ជនជាប់ចោទជាអនីតិជនពុំត្រូវបានឃុំខ្លួន។

ក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ ក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទទាំង ៥៥៨ នាក់ ពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងដែលយើងបានសង្កេតការណ៍ មានជនជាប់ចោទ ៣៥ នាក់ជាអនីតិជននៅក្នុងពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស ហើយជនជាប់ចោទជាអនីតិជនទាំងអស់នោះត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន លើកលែងតែជនជាប់ចោទពីរនាក់ចេញ។ អនីតិជន ២៩ រូបមានអាយុចន្លោះពី ១៦ ដល់ ១៧ ឆ្នាំ ហើយ ៣ នាក់មានអាយុចន្លោះ ១៤ ដល់ ១៥ ឆ្នាំ។ បន្ថែមលើនេះទៀត មានសំណុំរឿងពីរពាក់ព័ន្ធជាមួយកុមារមានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំ នៅពេលបទល្មើសត្រូវបានចោទប្រកាន់ ហើយជនជាប់ចោទម្នាក់ត្រូវបានឲ្យរួចផុតពីបទចោទ និងបានដោះលែងដោយសាលាដំបូង ឯជនជាប់ចោទម្នាក់ទៀតត្រូវបានឃុំខ្លួនបន្ទាប់មានសេចក្ដីសម្រេចរបស់សាលាដំបូង។ សាលាឧទ្ធរណ៍បានរង់ចាំរហូតទាល់តែទទួលបានភស្តុតាងជាផ្លូវការដែលបញ្ជាក់ថាជនជាប់ចោទមានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំ នៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស ទើបសាលាឧទ្ធរណ៍អាចឲ្យជនជាប់ចោទរួចផុតពីបទចោទ និងដោះលែងបាន។

ឧត្តមប្រយោជន៍របស់កុមារ ចាំបាច់ត្រូវតែជាការពិចារណាចម្បងនៅពេលចេញសេចក្ដីបញ្ជា ឬបង្គាប់ឱ្យមានការផ្ដន្ទាទោសលើអនីតិជនដែលត្រូវបានរកឃើញថា បានបំពានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ។ [82] ការឃុំខ្លួនអនីតិជន គឺត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាជម្រើសចុងក្រោយបំផុត ហើយគួរត្រូវបានយកមកអនុវត្តតែក្នុងករណីពិសេសតែ

[81] ទិន្នន័យនេះផ្អែកលើចំនួនសរុបនៃជនជាប់ចោទជាកុមារ (៣៥ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ១៩ សំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍។

[82] មាត្រា ៣(១) នៃអនុសញ្ញាស្ដីពីសិទ្ធិកុមារ។ *សូមមើលផងដែរ* គណៈកម្មាធិការស្ដីពីសិទ្ធិកុមារ សេចក្ដីពន្យល់ទូទៅ លេខ ១០៖ សិទ្ធិកុមារនៅក្នុងយុត្តិធម៌អនីតិជន វាក្យខណ្ឌ ១០ និង ៧១ http://bit.ly/1fbEoKP។

ប៉ុណ្ណោះ។[83] ច្បាប់កម្ពុជា ក៏ផ្តល់ឱ្យមានវិធានផ្សេងទៀតក្រៅពីការកាត់ទោសជាប់ពន្ធនាគារផងដែរ។[84] ហេតុនេះ តួលេខខាងលើបង្ហាញពីការព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំង ព្រមទាំងមិនអនុលោមតាមច្បាប់ជាតិ និងច្បាប់អន្តរជាតិ ដោយហេតុថា ការឃុំខ្លួនអនីតិជនជាបណ្តោះអាសន្ន ហាក់ធ្វើឡើងជាទម្លាប់ជាជាងជាវិធានការចុងក្រោយបំផុត។ សាលាឧទ្ធរណ៍ ពុំបានទាញប្រយោជន៍ពីជម្រើសការកាត់ទោសជាជម្រើសជំនួស ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៤០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ និងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ក្នុងមាត្រា ២៨ នៃជំពូក ១០ ស្តីពីការបង្វែរ ដូចជាការដាក់អនីតិជនទៅក្នុងទីភ្នាក់ងារសេវាសង្គម ឬទៅកាន់អង្គការឯកជនមាននីតិសម្បទា ឬដាក់ក្នុងមន្ទីរពេទ្យ ឬស្ថាប័នឯកទេសជាដើម។ សាលាឧទ្ធរណ៍ពុំបានអនុវត្តស្របតាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជនដែលតម្រូវឱ្យជនទាំងឡាយក្នុងមុខងារសាធារណៈដែលជាប់ទាក់ទងជាមួយអនីតិជន ត្រូវធ្វើសកម្មភាព ដើម្បីឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជន និងជាពិសេស គឺសិទ្ធិទទួលបានការអភិវឌ្ឍរបស់អនីតិជន ហើយដែលចែងថា ការចាប់ខ្លួន ឬការឃុំខ្លួនអនីតិជន គួរត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាជម្រើសចុងក្រោយបំផុត។

តួលេខទី ១៤(ខ)៖ ការការពារឯកជនភាពរបស់អនីតិជន[85]

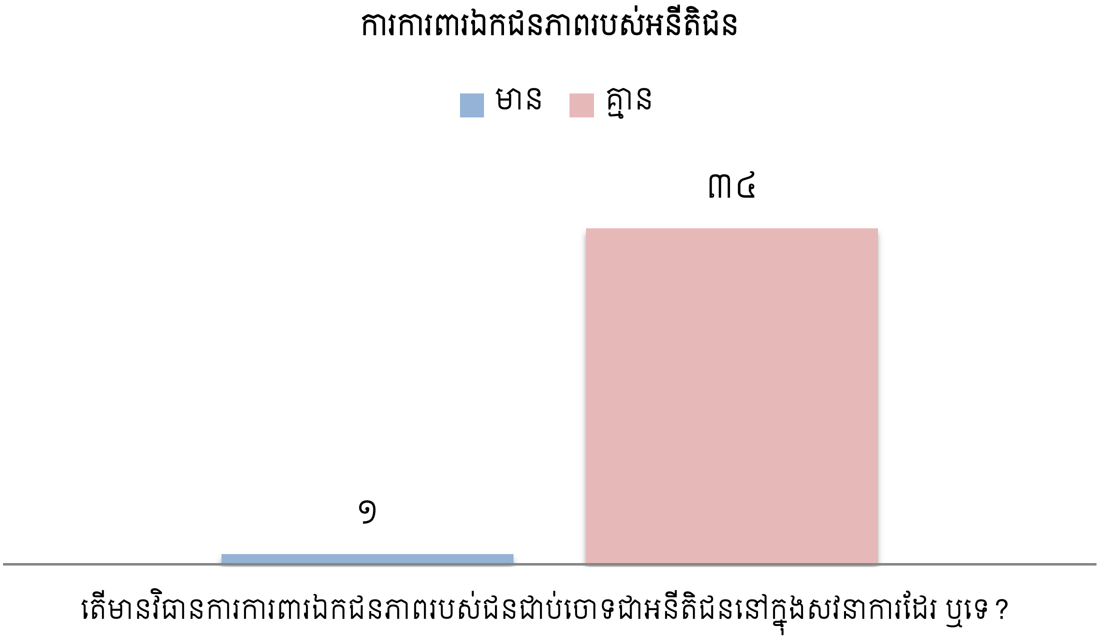

នៅក្រោមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស អនីតិជនមានសិទ្ធិទទួលបានការគោរពចំពោះភាពជាឯកជនរបស់ខ្លួននៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃនីតិវិធី។[86] សិទ្ធិនេះ រួមមានចាប់តាំងពីការចូលមកពាក់ព័ន្ធជាដំបូងជាមួយមន្ត្រី

[83] មាត្រា ៣៧(ខ) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។

[84] មាត្រា៤០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។

[85] ទិន្នន័យនេះផ្អែកលើចំនួនសរុបនៃជនជាប់ចោទជាកុមារ (៣៥ នាក់) ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ១៩ សំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍។

[86] មាត្រា ៤០(២)(vii) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។

អនុវត្តច្បាប់រហូតដល់សេចក្តីសម្រេចជាស្ថាពរ ឬប្រសិនបើត្រូវបានកាត់ឱ្យជាប់ទោស គឺរហូតដល់ការដោះលែងចេញពីការមើលខុសត្រូវ ការឃុំខ្លួន ឬការដកហូតសេរីភាព។[87] មូលដ្ឋានហេតុផលដែលធ្វើឱ្យមានការអនុវត្តបែបនេះ គឺដើម្បីចៀសវាងការបង្កគ្រោះថ្នាក់តាមរយៈការបង្ហាញព័ត៌មានជាសាធារណៈមិនសមស្រប ឬការធ្វេសប្រហែស។ ហេតុនេះ គ្មានព័ត៌មានណាមួយត្រូវបានបង្ហាញជាសាធារណៈទាក់ទងជាមួយអត្តសញ្ញាណរបស់ជនល្មើសជាកុមារឡើយ។[88] ភាពជាឯកជនរបស់ជនរងគ្រោះ ឬជនដែលរងការចោទប្រកាន់ជាអនីតិជនអាចត្រូវបានការពារបន្ថែមទៀតតាមរយៈការដាក់អនីតិជនឱ្យនៅខាងក្រោយរបាំង ឬប្រើប្រាស់មធ្យោបាយជាជម្រើសជំនួសដទៃទៀតក្នុងការផ្តល់សក្ខីកម្ម។ ការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍នានា ដូចជាប្រព័ន្ធឆ្លើយឆ្លងតាមវីដេអូ ឬសវនាការបិទទ្វារ គួរត្រូវបានពិចារណាយកមកអនុវត្ត។

ពុំមានវិធានការណាមួយត្រូវបានធ្វើឡើង ដើម្បីគោរពភាពជាឯកជនរបស់អនីតិជននៅក្នុងសំណុំរឿង ៩៧% ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយអនីតិជនដែលយើងបានសង្កេតការណ៍ឡើយ ហើយនេះជាទង្វើបំពានសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។ គ្រប់សវនាការទាំងអស់សុទ្ធតែបើកចំហសម្រាប់សាធារណជន។ មានតែមួយករណីប៉ុណ្ណោះដែលតុលាការធ្វើសវនាការបិទទ្វារ ប៉ុន្តែសវនាការបិទទ្វារនោះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយសារតែ ហេតុផលសីលធម៌សង្គម ព្រោះថាអនីតិជនរូបនោះត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទរំលោភសេពសន្ថវៈ។ បញ្ហាពាក់ព័ន្ធនឹងសិទ្ធិទទួលបានការការពារឯកជនភាពរបស់អនីតិជននៅពេលសវនាការរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវបានលើកយកមកពិភាក្សាយ៉ាងទូលំទូលាយជាមួយអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍[89] ដែលបានលើកឡើងថានឹងពិនិត្យឡើងវិញលើការអនុវត្តនេះ ដោយមិនត្រឹមតែការពារឯកជនភាពរបស់អនីតិជនជាជនជាប់ចោទប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងការពារឯកជនភាពរបស់អនីតិជនជាជនរងគ្រោះ និងជាសាក្សីផងដែរ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីអនុលោមតាមបទដ្ឋានជាតិ និងអន្តរជាតិ។

[87] អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ១០ វាក្យខណ្ឌ ៦៤។

[88] អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ១០ វាក្យខណ្ឌ ៦៤។

[89] ថ្ងៃទី០៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៨ ក្រុមការងារគម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌បានជួបជាមួយអនុប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ ឯកឧត្តម ប្លង់ សំណាង ឯកឧត្តម ញូង ធុល ព្រមទាំងអគ្គលេខាធិការរងរដ្ឋបាល លោកស្រី ស្រេង សូយ៉េត ដើម្បីពិភាក្សាលើរបកគំឃើញនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ។

៣. ការវិវឌ្ឍនៃការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅចន្លោះឆ្នាំ ២០១៤ ដល់ ២០១៧

ផ្នែកនេះគូសបញ្ជាក់អំពីនិន្នាការសំខាន់ៗ ទាក់ទងជាមួយការគោរពតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិនូវសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់សាលាឧទ្ធរណ៍។ ផ្នែកនេះ បង្ហាញការប្រៀបធៀបនៃទិន្នន័យប្រមូលបានក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ (ថ្ងៃទី ១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៦ ដល់ ថ្ងៃទី ៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៧ និងចាប់ពីពេលនេះទៅហៅថា "២០១៦ -២០១៧") ជាមួយទិន្នន័យប្រមូលបានតាមរយៈការសង្កេតការណ៍សវនាការប្រចាំថ្ងៃដែលធ្វើឡើងនៅក្នុងសាលាឧទ្ធរណ៍ចន្លោះពីថ្ងៃទី ១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៤ ដល់ ថ្ងៃទី ៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១៥ ("២០១៤-២០១៥")។[90] គម្រោងសង្កេតការណ៍សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ ម.ស.ម.ក ត្រូវបានផ្អាកជាបណ្ដោះអាសន្ននៅចន្លោះរវាងថ្ងៃទី ១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៥ ដល់ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៦ ដោយសារកង្វះមូលនិធិ ជាលទ្ធផលពុំមានទិន្នន័យសម្រាប់អំឡុងរយៈពេលនេះឡើយ។

របាយការណ៍ ២០១៤-២០១៥ គឺផ្អែកលើសំណុំរឿងចំនួន ១២៨ ដែលបានសង្កេតការណ៍ ដោយក្នុងនោះមាន ៤៦ សំណុំរឿង ជាបទឧក្រិដ្ឋ, ៧៧ សំណុំរឿង ជាបទល្មើសមជ្ឈិម និង ៥ សំណុំរឿង ជាបទលហុ។ ម.ស.ម.ក បានសន្និដ្ឋានថា សាលាឧទ្ធរណ៍បានគោរពសិទ្ធិដូចខាងក្រោម៖

- ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស
- សិទ្ធិយល់ដឹងពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់
- សិទ្ធិមានមេធាវី និងមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ
- សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្ដី
- ការហាមឃាត់ការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល
- ការហាមឃាត់ការអនុវត្តអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ និង
- សិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្ដីសម្រេចជាសាធារណៈ។

ផ្ទុយទៅវិញ ម.ស.ម.ក បានរកឃើញថា សិទ្ធិខាងក្រោមនេះកំពុងតែប្រឈមនឹងការរំលោភបំពានក្នុងចន្លោះឆ្នាំ ២០១៤ ដល់ ២០១៥៖

- សិទ្ធិបានទទួលការពន្យល់អំពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះរបស់ខ្លួន រួមទាំងសិទ្ធិមានមេធាវី ឬ សិទ្ធិការពារខ្លួនឯង និងសិទ្ធិនៅស្ងៀម

[90] របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ គ្របដណ្ដប់រយៈពេលចាប់ពីថ្ងៃទី ១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៤ ដល់ថ្ងៃទី ៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១៥ គឺនៅមិនទាន់បានបោះពុម្ពផ្សាយនៅឡើយ ប៉ុន្តែយើងអាចផ្ដល់ជូនបានតាមការស្នើសុំ។

- សិទ្ធិទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចដែលមានសម្អាងហេតុ
- ចៅក្រមឯករាជ្យ មិនលម្អៀង និងមានវិជ្ជាជីវៈ
- សិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព និង
- សិទ្ធិរបស់អនីតិជន។

ការប្រែប្រួលនេះ អាចពន្យល់ត្រឹមតែផ្នែកខ្លះៗ ដោយសារតែ ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍លើសវនាការ ក្នុងឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧ ច្រើនជាង ឆ្នាំ២០១៤-២០១៥ ពីរដងក្ដី ប៉ុន្តែការប្រៀបធៀបនេះ នៅតែអនុញ្ញាតឱ្យអាចកំណត់ឃើញនិន្នាការមួយចំនួន ដោយក្នុងនោះ អាជ្ញាធរត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ធ្វើសកម្មភាពដើម្បីកែលម្អការគោរពចំពោះសិទ្ធិទទួលបានកាជំនុំជម្រះជាទូទៅ។

ដោយឡែក នៅពេលយើងធ្វើការប្រៀបធៀបនូវការរកឃើញពីចន្លោះឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ ជាមួយរបាយការណ៍ចន្លោះឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧ មាននិន្នាការសំខាន់ៗមួយចំនួន ដែលអាចកំណត់ឃើញដូចតទៅ៖

- ការគោរពសិទ្ធិយល់ដឹងពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់មានភាពប្រសើរឡើងគួរជាទីកត់សម្គាល់ ដោយបានកើនឡើងដល់ស្ទើរ ១០០% ក្នុងឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧ ដោយកើនឡើងពីអត្រា ៨២% ក្នុងឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥។
- សិទ្ធិសំខាន់ៗ ទាក់ទងនឹងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ត្រូវបានគោរព និងការពារយ៉ាងស៊ីសង្វាក់ នៅក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ទាំងពីរ៖ ការហាមឃាត់ការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល ការហាមឃាត់ការអនុវត្តអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ និងសិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្ដីសម្រេចជាសាធារណៈ។
- ថ្វីបើការគោរពសិទ្ធិអនីតិជន ជាពិសេសការចាត់វិធានការ ដើម្បីការពារភាពជាឯកជនរបស់អនីតិជនមានភាពប្រសើរឡើងបន្តិចបន្តួចក្ដី ដោយគិតពី ១០០% នៃសំណុំរឿងដែលពុំមានវិធានការណាមួយត្រូវបានធ្វើឡើងសោះ មកនៅត្រឹម ៩៧%។ ការមិនគោរពសិទ្ធិរបស់អនីតិជន គឺជាកង្វល់ធំបំផុតទាក់ទងជាមួយសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។
- ការការពារសិទ្ធិសំខាន់ៗ មួយចំនួនមានការថមថយក្នុងអំឡុងរយៈពេលពីរឆ្នាំ ថ្វីបើភាពខុសគ្នារវាងឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ និងឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧ មានកម្រិតតិចតួចក្ដី (ខុសគ្នាប្រមាណ ៥%)។ ជាពិសេស សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្ដី សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ និងមានមេធាវី និងការការពារខ្លួនប្រឆាំងការឆ្លើយដាក់បន្ទុកបទល្មើសលើខ្លួនឯង មានការថយចុះបន្តិច។
- ការវិភាគមួយលើការគោរពចំពោះការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស បាននាំឱ្យមានទស្សនៈថាល្អផង និងមិនល្អផង៖ ខណៈពេលដែលវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារមានការកើន

ឡើងពី ៤% ដល់ ៩% ក្តី ប៉ុន្តែជនជាប់ចោទទាំងនោះ ពុំមាននរណាម្នាក់ត្រូវបានដាក់ខ្នោះឡើយ ហើយចៅក្រមក៏ពុំដែលធ្វើសារណាប្រឆាំងទោសកំហុសរបស់ជនជាប់ចោទ នៅក្នុងអំឡុងពេលធ្វើបោយការណ៍ទាំងពីរនេះដែរ។ ប៉ុន្តែក្នុងអំឡុងពេលធ្វើបោយការណ៍ទាំងពីរនេះ ចៅក្រមខកខានក្នុងការប្រាប់ និងពន្យល់អំពីសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការស្ងៀមនៅតែមានអត្រាថេរដែលជាការបង្ហាញអំពីការអនុវត្តនៅតែមានការបំពានសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ នៅក្នុងសំណុំរឿងភាគច្រើន (ក្នុងអត្រា ៣,៥ សំណុំរឿងក្នុងចំណោម ៥ សំណុំរឿង)។

- សិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសម្អាងហេតុ ដែលជាសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានបំផុតមួយនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅតែប្រឈមគួរជាទីកត់សម្គាល់នៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ដែលតែងខកខានក្នុងការផ្តល់មូលដ្ឋានផ្នែកច្បាប់ និងមូលដ្ឋានផ្នែកអង្គហេតុ ក៏ដូចជាសម្អាងហេតុសម្រាប់សេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួននោះឡើយ ជាហេតុបង្កើតឱ្យមានហានីភ័យនៃការចេញសេចក្តីសម្រេចតាមចិត្តឯង។

៣.១. មានការកើនឡើងគួរជាទីកត់សម្គាល់នូវការគោរពចំពោះសិទ្ធិសំខាន់ៗមួយចំនួន ក្នុងចំណោមសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ទន្ទឹមនឹងនេះក៏ចាំបាច់ត្រូវមានកិច្ចខិតខំបន្ថែមទៀត

៣.១.១. សិទ្ធិយល់ដឹងពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ត្រូវបានការពារកាន់តែប្រសើរឡើង

ការគោរពចំពោះសិទ្ធិយល់ដឹងពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់មានភាពប្រសើរឡើងនៅចន្លោះឆ្នាំ ២០១៤ ដល់ ២០១៧។ ចៅក្រមបានបញ្ជាក់អំពីច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងសំណុំរឿង ៩៦% ក្នុងឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧ ដោយការប្រតិបត្តិនេះ មានត្រឹមតែ ៨២% ប៉ុណ្ណោះក្នុងចំណោមសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ក្នុងឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥។ ជាទូទៅចៅក្រមបញ្ជាក់រាល់បទចោទប្រកាន់ដែលពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ធ្វើឡើងប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទគ្រប់រូប នៅក្នុងសំណុំរឿង ៨៦% ក្នុងឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧ បើធៀបនឹងចំនួន ៨៥% នៃសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ក្នុងឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥។ ហេតុនេះ មាននិន្នាការជាវិជ្ជមាន និងគួរជាការលើកទឹកចិត្តបន្ថែមទៀត ដោយក្នុងនោះ ម.ស.ម.ក សង្ឃឹមជឿជាក់យ៉ាងខ្លាំងថា និន្នាការនេះនឹងបន្តទៅមុខទៀត ដោយហេតុថា ការប្រតិបត្តិនេះ គឺជាធាតុផ្សំគន្លឹះមួយរបស់សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។

យ៉ាងណាក៏ដោយ ចាំបាច់ត្រូវផ្តល់ការយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេសក្នុងការផ្តល់ព័ត៌មានទាក់ទងជាមួយទីកន្លែងប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដោយហេតុថា មានការថយចុះបន្តិចនូវចំនួនសំណុំរឿងដែលបានបញ្ជាក់អំពីទីកន្លែងប្រព្រឹត្តបទល្មើស។

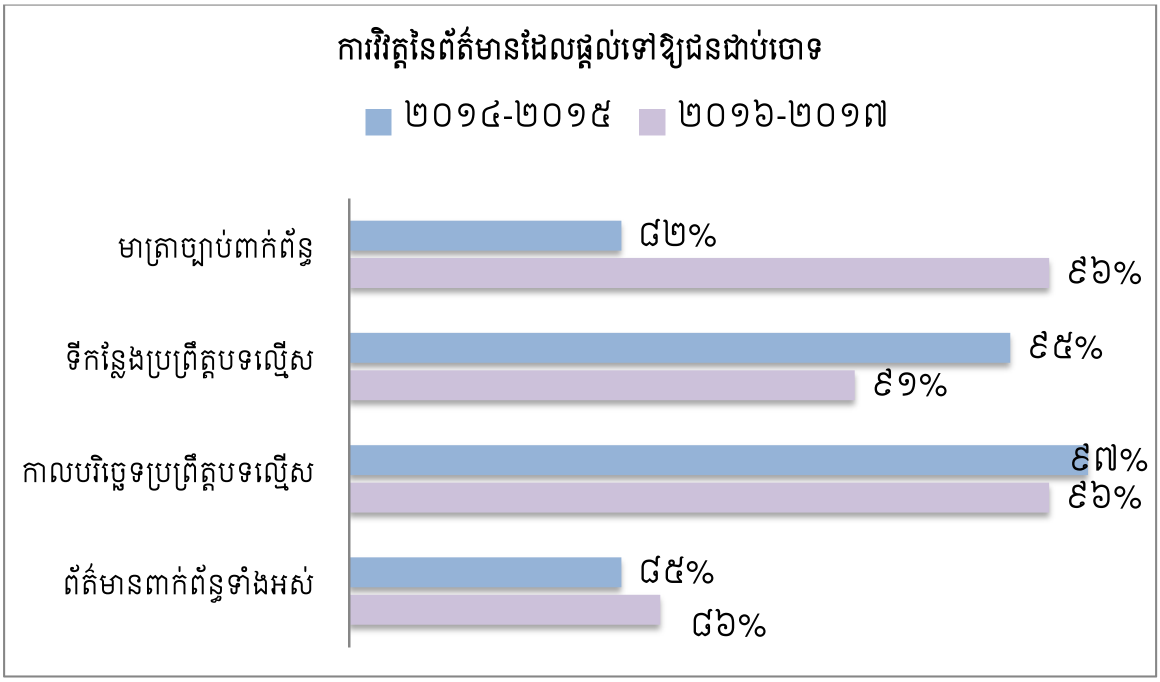

៣.១.២. ការការពារឯកជនភាពដល់អនីតិជនគឺមានភាពប្រសើរឡើងតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ដែលនេះបង្កឲ្យមានការព្រួយបារម្ភខ្លាំង

មានភាពប្រសើរឡើងតិចតួចទាក់ទងជាមួយឯកជនភាពរបស់អនីតិជន។ ខណៈដែលក្នុងឆ្នាំ ២០១៥ ពុំមានវិធានការណាមួយត្រូវបានធ្វើឡើង ដើម្បីការពារឯកជនភាពរបស់អនីតិជនក្នុងគ្រប់សំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ ប៉ុន្តែក្នុងឆ្នាំ ២០១៧ វិធានការប្រភេទនេះ ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងសំណុំរឿងតែចំនួន ៣% ប៉ុណ្ណោះនៃសំណុំរឿងពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន។

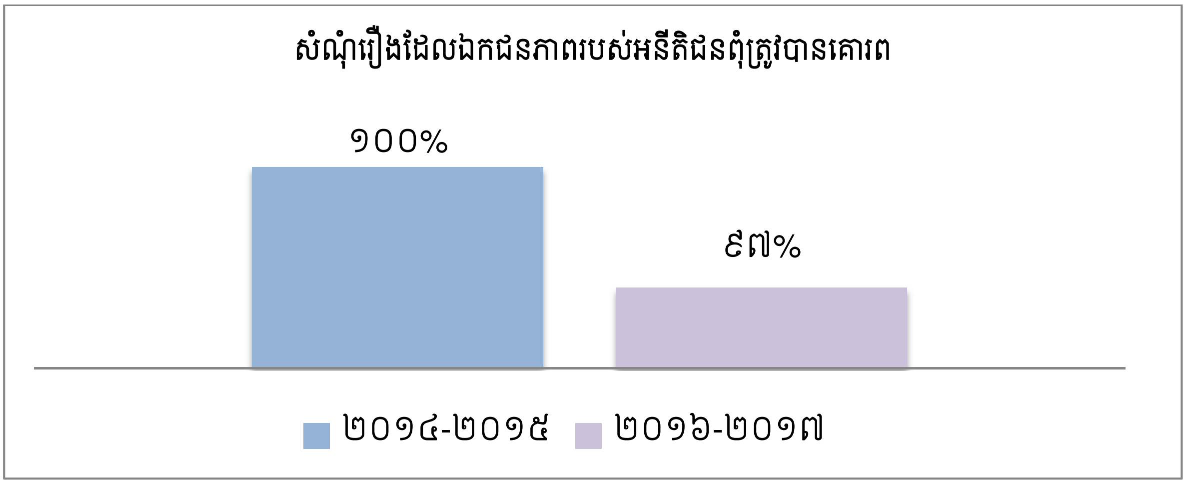

យ៉ាងណាក៏ដោយ ដូចបានបញ្ជាក់ខាងលើហើយថា នេះនៅតែជានិន្នាការគួរជាទីបារម្ភយ៉ាងខ្លាំង ដោយហេតុថា ការការពារឯកជនភាពរបស់អនីតិជន គឺជាសិទ្ធិដ៏សំខាន់មួយនៅក្នុងចំណោមសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌សម្រាប់អនីតិជន។ ហេតុនេះ ចាំបាច់ត្រូវមានវិធានការជាបន្ទាន់ ដើម្បីធានាឱ្យបានថា

ការគោរពឯកជនភាពរបស់អនីតិជន ត្រូវបានអនុវត្តជានិយាមទូទៅ ពុំមែនតែក្នុងករណីលើកលែងនោះឡើយ ដូចមានរៀបរាប់លម្អិតនៅក្នុងអនុសាសន៍ខាងក្រោម។ វិធានការដែលអាចកែលម្អការគោរពសិទ្ធិនេះ គឺអាចអនុវត្តបានយ៉ាងងាយស្រួលដោយចំណាយអស់តិច ឧទាហរណ៍តាមរយៈការហាមឃាត់សាធារណជនចូលមកកាន់បន្ទប់សវនាការនៅពេលមានការជំនុំជម្រះទាក់ទងជាមួយជនណាម្នាក់ដែលជាអនីតិជន។ ចាំបាច់ត្រូវមានវិធានការជាក់លាក់ ដើម្បីដោះស្រាយចំពោះការរំលោភបំពាននេះ។

៣.១.៣. ការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល និងការហាមឃាត់ការអនុវត្តអានុ ភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ក៏ដូចជាសិទ្ធិទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចជាសាធារណៈត្រូវបានគោរពជាបន្តបន្ទាប់

ការប្រៀបធៀបលើបេកគំហើញរបស់ ម.ស.ម.ក ចន្លោះរវាងឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ និង ២០១៦-២០១៧ ទាក់ទងជាមួយការការពារការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល ការហាមឃាត់ការអនុវត្តអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងសិទ្ធិទទួលបានការប្រកាសសេចក្ដីសម្រេចជាសាធារណៈត្រូវបានគោរពយ៉ាងស៊ីសង្វាក់ដោយសាលាឧទ្ធរណ៍។ ដោយឡែកក្នុងសំណុំរឿងទាំងអស់ ដែលបានសង្កេតការណ៍ នៅក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ទាំងពីរនេះ ពុំមានការរំលោភបំពានលើការហាមឃាត់ការអនុវត្តអានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌទេ ហើយសេចក្ដីសម្រេចទាំងអស់ត្រូវបានប្រកាសជាសាធារណៈ។ មានតែសំណុំរឿងរបស់ជនជាប់ចោទតែម្នាក់ប៉ុណ្ណោះដែលបានរំលោភបំពានលើការការពារការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល ក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទជនទាំង ៥៥៨ នាក់ ក្នុងសំណុំរឿងដែល ម.ស.ម.ក បានអង្កេតការណ៍ក្នុងឆ្នាំ ២១០៦-២០១៧។

៣.២. ការថយចុះនូវការគោរពចំពោះសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានសំខាន់ៗ ក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

លទ្ធផលនៃការសង្កេតការណ៍របស់ ម.ស.ម.ក បង្ហាញថា មានការថយចុះតិចតួច ប៉ុន្តែមានលក្ខណៈគួរជាទីបារម្ភចំពោះការគោរព និងការការពារសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្ដី សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ និងមានមេធាវី ព្រមទាំងសិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាពនៅក្នុងសាលាឧទ្ធរណ៍។ បន្ថែមលើនេះ មានសំណុំរឿងជាច្រើនដែលចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍បានតម្កល់សេចក្ដីសម្រេចរបស់សាលាដំបូង បើទោះបីជាជនជាប់ចោទ ឬមេធាវីការពារជនជាប់ចោទបានលើកឡើងថា ការសារភាពកើតចេញពីបង្ខំ ឬហិង្សាលើរូបរាងកាយក៏ដោយ។ លើសពីនេះ ការប្រើប្រាស់ឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារសម្រាប់ជនជាប់ឃុំដែលនៅពុំទាន់ត្រូវបានកាត់ទោសជាស្ថាពរ ដែលជាសិទ្ធិត្រូវបានទទួលពីការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសក៏មានការកើនឡើងបន្តិចផងដែរ។

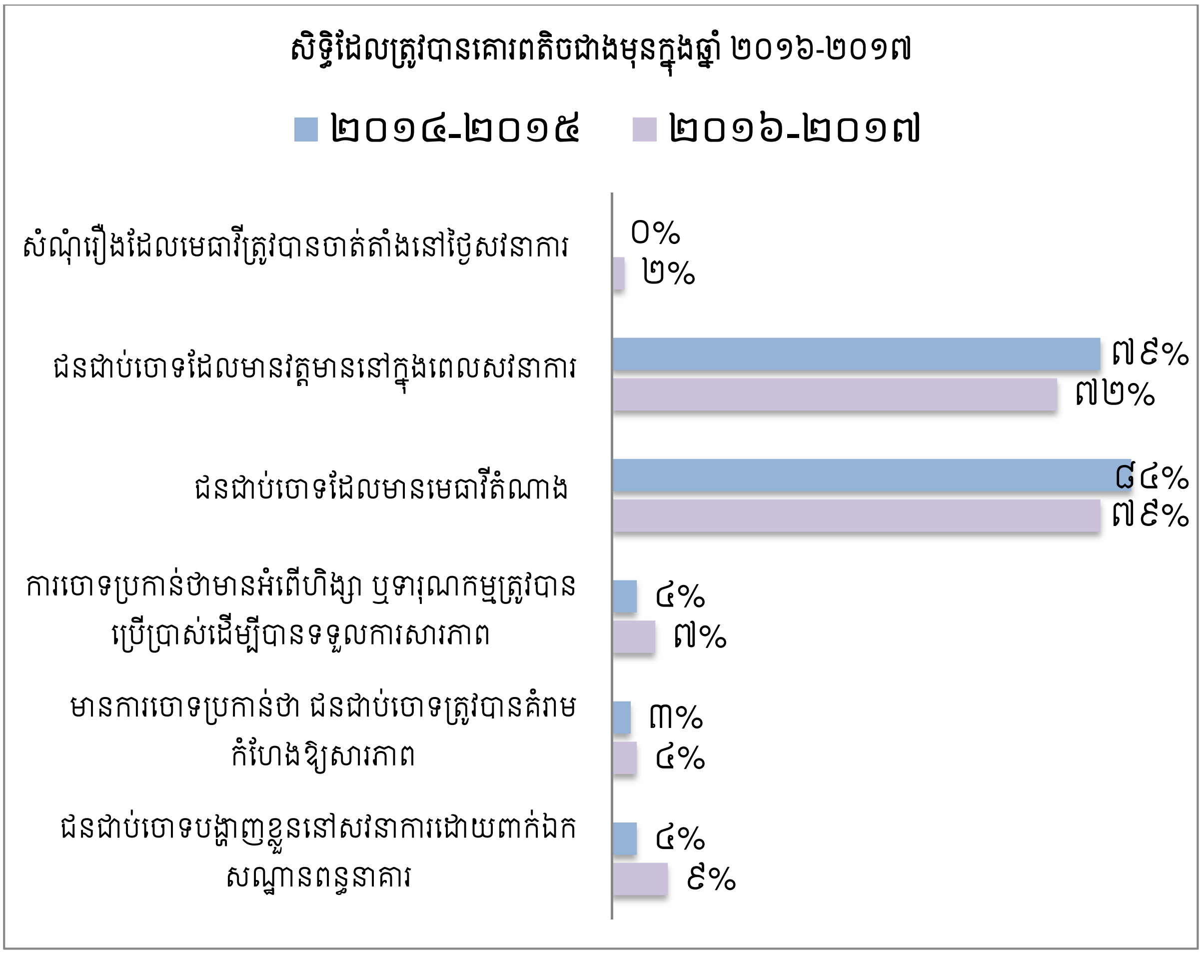

៣.២.១. សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តីមានការថយចុះបន្តិច

ការគោរពសិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តីមានការថយចុះបន្តិចក្នុងសាលាឧទ្ធរណ៍ក្នុងឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧ បើធៀបនឹងឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥។ ថ្វីបើពុំមានជនជាប់ចោទណាមួយដែលមេធាវីរបស់ខ្លួនត្រូវបានចាត់តាំងនៅនាទីចុងក្រោយនៅថ្ងៃសវនាការឧទ្ធរណ៍ឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ ក្តី ប៉ុន្តែមានការកើនឡើងចំនួនជនជាប់ចោទរហូតដល់ ២% ដែលត្រូវស្ថិតក្នុងស្ថានភាពបែបនេះក្នុងឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧ ដែលបង្កើតឱ្យមាននិន្នាការគួរជាទីបារម្ភ។

៣.២.២. សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ និងមានមេធាវីនៅតែទទួលបានការគោរពជាទូទៅថ្វីបើមានការធ្លាក់ចុះបន្តិចចន្លោះឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ មកដល់ឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧ ក្តី

មានភាពធ្លាក់ចុះនូវការប្រកាន់ភ្ជាប់របស់សាលាឧទ្ធរណ៍ចំពោះការគោរពសិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ និងមានមេធាវី។ ក្នុងឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ ជនជាប់ចោទមានវត្តមាននៅក្នុងសំណុំរឿងចំនួន ៧៩% ចំណែកក្នុងឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧ តួលេខនេះ បានថយចុះមកនៅត្រឹម ៧២% ។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ថ្វីបើក្នុង

ឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ ជនជាប់ចោទ ៨៤% ក្នុងសំណុំរឿងដែលត្រូវបានសង្កេតការណ៍មានមេធាវី ប៉ុន្តែក្នុងឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧ ជនជាប់ចោទមានមេធាវីតំណាងតែ ៧៩% តែប៉ុណ្ណោះ។

ថ្វីបើតួលេខខុសគ្នាបន្តិចបន្តួចក្តី ប៉ុន្តែទិដ្ឋភាពនេះ អាចតំណាងឱ្យនិន្នាការជាអវិជ្ជមាន ដែលចាំបាច់ត្រូវដោះស្រាយជាបន្ទាន់។

៣.២.៣. ការចោទប្រកាន់ថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានគំរាមកំហែង ទទួលរងអំពើហិង្សា ឬទារុណកម្មឱ្យសារភាពបានកើនឡើងនៅរវាងចន្លោះឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ ដល់ ២០១៦-២០១៧

ការអនុលោមតាមសិទ្ធិមិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យសារភាពពីពិរុទ្ធភាព (ការការពារខ្លួនប្រឆាំងការឆ្លើយដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង) មានការកើនឡើងបន្តិច ប៉ុន្តែក៏បង្កឱ្យមានក្តីព្រួយបារម្ភផងដែរ។ សំណុំរឿងដែលជនជាប់ចោទចោទប្រកាន់ថា មានការគំរាមកំហែងបង្ខិតបង្ខំលើរូបគាត់ឱ្យសារភាពចំពោះបទល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់បានកើនឡើងពីអត្រា ៣% ក្នុងចំណោមសំណុំរឿងទាំងអស់ក្នុងឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ មកដល់ ៤% ក្នុងចំណោមសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ក្នុងឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧។ ការចោទប្រកាន់ថា ជនជាប់ចោទរងអំពើហិង្សា ឬទារុណកម្មឱ្យសារភាពចំពោះបទល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់បានកើនឡើងពី ៤% ក្នុងឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ ដល់ ៧% ក្នុងឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧។

ការការពារខ្លួនប្រឆាំងនឹងការឆ្លើយដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង គឺជាសិទ្ធិដ៏សំខាន់មួយនៅក្នុងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ហើយគឺជាស្នូលដ៏សំខាន់មួយ ដើម្បីឱ្យប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌អាចបំពេញមុខងារបានត្រឹមត្រូវ។ ជាការសំខាន់ខ្លាំងណាស់ដែលត្រូវបង្វែរនិន្នាការនេះ ឱ្យត្រឡប់មកជាវិជ្ជមានវិញតាមរយៈការប្រើប្រាស់វិធានការដ៏រឹងមាំ ដើម្បីធានាឱ្យបានថា គ្រប់ការសារភាពទាំងអស់ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការព្រមព្រៀងសេរី និងផ្អែកលើព័ត៌មានត្រឹមត្រូវដោយពុំមានការបង្ខិតបង្ខំក្នុងទម្រង់ណាមួយឡើយ។

៣.២.៤. ការប្រើប្រាស់ឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារដែលប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងចំពោះការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស មានការកើនឡើងបន្តិច

ម.ស.ម.ក មានការសោកស្តាយដែលបានសង្កេតឃើញការកើនឡើងចំនួនសំណុំរឿងដែលជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួនក្នុងសវនាការដោយពាក់ឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារ ធ្វើឱ្យការគោរពចំពោះការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសត្រូវប្រឈមនឹងការបំពាន។ ខណៈពេលដែលសមាមាត្រទូទៅនៅមានកម្រិតទាបជាង ១០% នៃសំណុំរឿងដែលបានសង្កេតការណ៍ក្តី ប៉ុន្តែចំនួនសំណុំរឿងបានកើនឡើងពី ៤% មកដល់ ៩% បង្កើតឱ្យមានជាកង្វល់។ ទោះយ៉ាងណាក្តី នៅក្នុងអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ទាំងពីរនេះ ជនជាប់ចោទពុំបានជាប់ខ្នោះឡើយ។

៣.៣. សិទ្ធិនៅស្ងៀម និងសិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសម្អាងហេតុបន្តរងការបំពាន

ម.ស.ម.ក មានក្តីកង្វល់យ៉ាងខ្លាំងដោយបានសង្កេតឃើញថា ទាំងក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ និង ២០១៦-២០១៧ ក្នុងសំណុំរឿងភាគច្រើនលើសលប់ ជនជាប់ចោទពុំត្រូវបានប្រាប់ពីសិទ្ធិនៅស្ងៀមនោះឡើយ (៦៤% នៃសំណុំរឿងក្នុងឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ និង ៦៥% នៃសំណុំរឿងក្នុងឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧) ដែលបំពានយ៉ាងខ្លាំងចំពោះការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស។

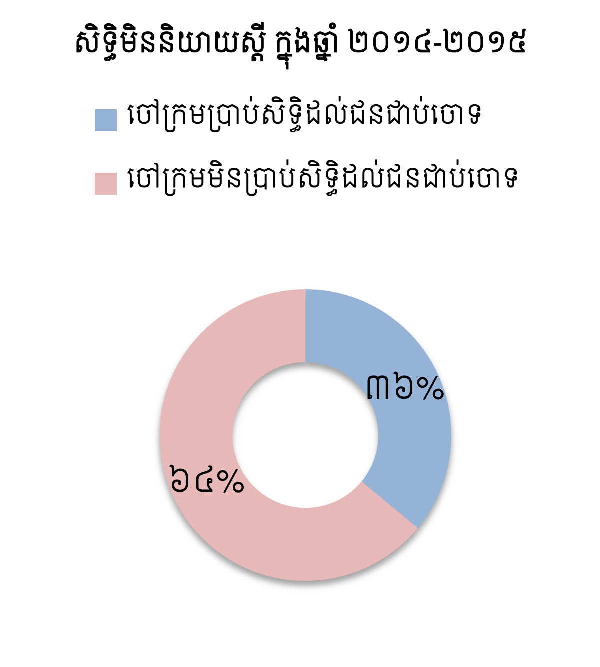

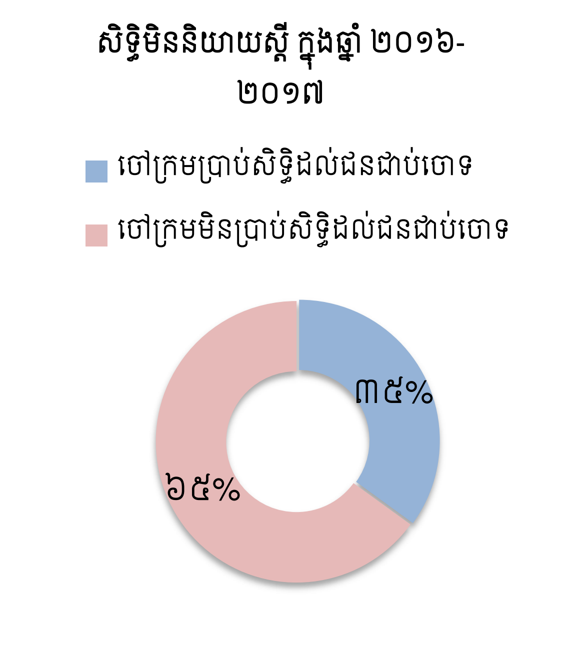

មកទល់ពេលនេះ យើងក៏ឃើញនិន្នាការប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះដែរនៅក្នុងសាលាឧទ្ធរណ៍ទាក់ទងជាមួយការគោរពសិទ្ធិជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបានសេចក្តីសម្រេចដោយមានសម្អាងហេតុ ដែលជាកង្វល់ធ្វើឱ្យសិទ្ធិនេះ ត្រូវប្រឈមការរំលោភបំពានគួរជាទីកត់សម្គាល់។ ក្នុងឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ ចៅក្រមមិនបានបញ្ជាក់អំពីមាត្រាច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនៅពេលប្រកាសសាលដីកាចំនួន ៨០% ហើយមិនបានលើកឡើងអំពីភស្តុតាងក្នុងសំណុំរឿង ៧៣%។ ក្នុងឆ្នាំ ២០១៦-២០១៧ និន្នាការនេះ បន្តកើនឡើងគួរជាទីកត់សម្គាល់ដោយចៅក្រមពុំបានផ្តល់មូលដ្ឋានបញ្ជាក់អំពីសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួននៅក្នុងសំណុំរឿងស្ទើរតែទាំងអស់ ដោយផ្ទុយទៅវិញដោយគ្រាន់តែអាន និងប្រកាសសេចក្តីសម្រេចប៉ុណ្ណោះ។

៣.៤. សេចក្តីសន្និដ្ឋានអំពីនិន្នាការសំខាន់ៗក្នុងអំឡុងពេលរវាងឆ្នាំ ២០១៤-២០១៥ ដល់ ២០១៦-២០១៧

ដូច្នោះ ការងារជាអាទិភាពសម្រាប់សាលាឧទ្ធរណ៍ គឺត្រូវធានាឱ្យបានថាសិទ្ធិអនីតិជនក្នុងការទទួលបានការការពារឯកជនភាព ត្រូវបានគោរព និងការពារយ៉ាងពេញលេញ ហើយត្រូវធានាថានៅពេលប្រកាសសេចក្តីសម្រេចត្រូវផ្តល់សេចក្តីសម្រេចមានសម្អាងហេតុសម្រាប់សេចក្តីសម្រេចនោះ។ សាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវធានា

ឱ្យបានផងដែរថា ជាតុទាំងអស់នៅក្នុងការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសត្រូវបានគោរពយ៉ាងពេញលេញ ជាពិសេសត្រូវជានាឱ្យថា ចៅក្រមប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិនៅស្ងៀមរបស់ខ្លួន។

ម្យ៉ាងទៀតជាការសំខាន់ផងដែរ ដែលសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវជានាឱ្យបានថា សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី សិទ្ធិមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ និងមានមេធាវី ក៏ដូចជាការការពារខ្លួនប្រឆាំងការឆ្លើយដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង ពុំត្រូវធ្វើឱ្យកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរបន្ថែមទៀតឡើយ។ ជាចុងក្រោយ ភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ចាំបាច់ត្រូវបន្តកិច្ចខិតខំធានាយ៉ាងណាឱ្យសិទ្ធិដែលត្រូវបានការពារយ៉ាងស៊ីសង្វាក់ បន្តត្រូវបានការពារតទៅមុខទៀត។

.

៤. សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន និងអនុសាសន៍

ទិន្នន័យដែលប្រមូលបាននៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការអនុវត្តគម្រោង ថ្វីបើបង្ហាញឱ្យឃើញថាសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ជាច្រើនត្រូវបានការពារនៅចំពោះមុខសាលាឧទ្ធរណ៍ក្ដី ប៉ុន្តែក៏បានគូសបញ្ជាក់នូវតម្រូវការក្នុងការធ្វើកំណែទម្រង់ទៅលើចំណុចមួយចំនួន ដើម្បីអាចឈានទៅទទួលបាននីតិរដ្ឋកាន់តែរឹងមាំថែមទៀត។ ថ្វីបើជាទូទៅ សាលាឧទ្ធរណ៍ប្រកាន់ខ្ជាប់តាមនីតិវិធីដែលមានដើម្បីធានានូវសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដូចជាសិទ្ធិទទួលបានការការពារពីការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសដដែល ឬការហាមឃាត់អានុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ និងសិទ្ធិទទួលបានសេចក្ដីសម្រេចជាសាធារណៈក្ដី ប៉ុន្តែកង្វល់ភាគច្រើនគឺផ្ដោតលើបញ្ហាសំខាន់ឯទៀតជាច្រើន។

ជាពិសេស របកគំហើញសំខាន់ៗមួយចំនួនបានកក់សម្គាល់ដូចខាងក្រោម៖

- ពុំមានសវនាការណាមួយក្នុងចំណោមសវនាការទាំង ៣៤០ សំណុំរឿងដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍ចាប់ពីខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៦ ដល់ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៧ ត្រូវបានបិទប្រកាសជាសាធារណៈ តាមរយៈការជូនដំណឹងនៅលើក្ដារព័ត៌មានឡើយ។
- មានជនជាប់ចោទលើសពីម្នាក់ក្នុងចំណោមបួននាក់ ពុំមានវត្តមានក្នុងសវនាការឡើយ (២៨%)។
- មាន ២១% នៃជនជាប់ចោទទាំងអស់ក្នុងសំណុំរឿងពុំមានមេធាវីតំណាងឡើយ។
- ប្រមាណមួយករណីក្នុងចំណោមដប់ករណី ចៅក្រមពុំបានប្រាប់ និងពន្យល់ដល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯង និងសិទ្ធិមានមេធាវីតំណាងនោះឡើយ។
- ចៅក្រមពុំបានប្រាប់ និងពន្យល់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិនៅស្ងៀមឡើយ ក្នុងសំណុំរឿងលើសពីបីសំណុំរឿងក្នុងចំណោមប្រាំសំណុំរឿង (៦៥%)។
- ជនជាប់ចោទ ៥០ នាក់បង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខសាលាឧទ្ធរណ៍ក្នុងឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារ (ឯកសណ្ឋានពណ៌ខៀវ) ដែលជាការរំលោភបំពានដល់ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស។
- ជនជាប់ចោទ ៤០ នាក់បាននិយាយថាខ្លួនបានផ្ដល់ការសារភាពក្រោយពីមានការប្រើប្រាស់អំពើហិង្សា ឬការធ្វើទារុណកម្មមកលើខ្លួន។
- នៅក្នុងស្ទើរគ្រប់សំណុំរឿងទាំងអស់ ចៅក្រមពុំបានលើកពីមាត្រាច្បាប់ និងភស្តុតាងដែលខ្លួនប្រើប្រាស់ជាមូលដ្ឋានដើម្បីឈានដល់ការសម្រេចចេញសាលដីការបស់ខ្លួនឡើយ។ ចៅក្រមគ្រាន់តែអាន និងប្រកាសសេចក្ដីសម្រេចតែប៉ុណ្ណោះ។ ការធ្វើបែបនេះរារាំងដល់ការវាយតម្លៃទាំងឡាយដើម្បីដឹងថាតើបន្ទុកភស្តុតាងហួសពីវិមតិសង្ស័យត្រូវបានឆ្លើយតប ឬមិនបានឆ្លើយតបនោះឡើយ ហើយបង្កឱ្យមានការសង្ស័យថាសាលដីកាត្រូវបានធ្វើឡើងតាមតែចិត្តរបស់ចៅក្រម។

- សាលដីកាប្រកាសថាជនជាប់ចោទមានពិរុទ្ធភាព មានចំនួនបីនាក់ក្នុងចំណោមប្រាំនាក់ (៦៧%)។
- ក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទទាំង ៥៥៨ នាក់ សាលាឧទ្ធរណ៍បញ្ជាឱ្យមានការស៊ើបអង្កេតឡើងវិញតែ ៦ សំណុំរឿងប៉ុណ្ណោះ។
- ក្នុងអំឡុងពេលសង្កេតការណ៍របស់ ម.ស.ម.ក អនីតិជនទាំងអស់ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅមុនពេលសវនាការលើកលែងតែពីរនាក់ប៉ុណ្ណោះ។
- ក្នុងចំណោមសវនាការជំនុំជម្រះលើអនីតិជនទាំង ៣៥ នាក់ដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍មានតែអនីតិជនម្នាក់ប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវបានប្រើវិធានការ ដើម្បីគោរព និងការពារឯកជនភាព។
- ជាទូទៅ ពុំមានវិធានការជាក់លាក់ត្រូវបានធ្វើឡើងដើម្បីការពារសិទ្ធិរបស់អនីតិជនឡើយ ថ្វីបើប្រទេសកម្ពុជាជាភាគីមួយនៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារក្តី។ ជំហានជាក់លាក់ចាំបាច់ត្រូវធ្វើដើម្បីបង្កើតឱ្យមានប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌អនីតិជនពិសេសមួយ និងសម្របតាមប្រព័ន្ធដែលមានស្រាប់ដើម្បីការពារឯកជនភាពរបស់អនីតិជន។

ជាទូទៅ បញ្ហាភាគច្រើនដែលត្រូវបានគូសបញ្ជាក់ក្នុងរបាយការណ៍នេះអាចដោះស្រាយបានតាមរយៈវិធានការងាយៗ ចំណាយអស់តិច និងអាចអនុវត្តបានយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ ឧទាហរណ៍ ការកែលម្អការសម្របសម្រួលទាក់ទងជាមួយការដឹកជញ្ជូនជនជាប់ចោទពីមណ្ឌលកែប្រែទៅចូលរួមសវនាការ ការសុំឱ្យសាក្សីចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការមុនពេលចូលមកផ្តល់សក្ខីកម្មក្នុងសវនាការ និងការតម្រូវឱ្យចៅក្រមត្រូវពន្យល់ប្រាប់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិរបស់គេជាដើម។ បញ្ហាមួយចំនួនទៀតនឹងអាចកែលម្អបានយ៉ាងងាយស្រួលតាមរយៈការបណ្តុះបណ្តាលចៅក្រម និងមេធាវីទាក់ទងជាមួយការអនុវត្តសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ សំខាន់ដូចគ្នាដែរ សមត្ថភាពរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍គួរត្រូវបានពង្រឹងដើម្បីអនុញ្ញាតអាចដោះស្រាយសំណុំរឿងដែលនៅកកស្ទះ ជៀសវាងការពន្យារពេល និងគ្រប់គ្រងសំណុំរឿងថ្មីៗក្នុងលក្ខណៈសមស្រប និងទាន់ពេលវេលា។ ជាចុងក្រោយនេះ ម.ស.ម.ក សូមស្វាគមន៍សេចក្តីប្រកាសធ្វើឡើងដោយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាថានឹងមានការបង្កើតសាលាឧទ្ធរណ៍បន្ថែមនៅតាមបណ្តាខេត្តដទៃទៀត ព្រោះថាការស្ថាបនាសាលាឧទ្ធរណ៍បន្ថែមនឹងអាចដោះស្រាយបញ្ហាមួយចំនួនដែលបានលើកឡើងខាងលើ។[91] តាមរយៈការចាត់វិធានការចំពោះមុខដើម្បីដោះស្រាយកង្វល់ទាំងអស់នេះ សាលាឧទ្ធរណ៍អាចបង្កើតយុត្តិសាស្ត្រ ដើរតួជាឧទាហរណ៍ដល់សាលាដំបូង ព្រមទាំងអាចជះឥទ្ធិពលជាវិជ្ជមានលើគុណភាពនៃការផ្តល់យុត្តិធម៌ជាទូទៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងអាចចូលរួមចំណែកគួរជាទីកត់សម្គាល់ដើម្បីពង្រឹងនីតិរដ្ឋ។

[91] Khy Sovuthy, *"Government to Establish New Appeal Court by 2018"*, The Cambodia Daily ចេញថ្ងៃទី ១៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៦ អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖http://bit.ly/2DNI05l។

បន្ថែមលើអនុសាសន៍ដែលបានលើកឡើងខាងលើ និងជាកិច្ចឆ្លើយតបចំពោះការខកខានគោរពតាមនិយាមការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដូចដែលទិន្នន័យប្រមូលបានអំឡុងពេលធ្វើរបាយការណ៍ ម.ស.ម.ក សូមលើកឡើងនូវអនុសាសន៍បន្ថែមទៀតដូចខាងក្រោម៖

៤.១. អនុសាសន៍ទូទៅ

- ក្រសួងយុត្តិធម៌គួររៀបចំការបណ្តុះបណ្តាលជាប្រចាំ ស្តីពីការអនុវត្តសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌បែបអនុវត្តជាក់ស្តែងសម្រាប់ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ ផ្អែកតាមទស្សនាទានស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ផ្អែកលើបទដ្ឋានជាតិ និងអន្តរជាតិ។
- សាលាឧទ្ធរណ៍គួរអនុវត្តតាមការប្រតិបត្តិល្អបំផុតរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ("អ.វ.ត.ក")។
- គួរបង្កើត និងអនុវត្តទម្រង់បទដ្ឋានមួយសម្រាប់ប្រើប្រាស់នៅក្នុងតុលាការ។ ព័ត៌មានដូចខាងក្រោមត្រូវបានបញ្ចូល ដើម្បីធានាឱ្យបានថារបាយការណ៍សង្ខេបដែលអានដោយប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះនោះជារបាយការណ៍ពេញលេញដូចជា៖
  - បទល្មើសដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទ និងច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ
  - កាលបរិច្ឆេទ ពេលវេលា ទីតាំងនៃបទល្មើស និងភាគីដែលពាក់ព័ន្ធ
  - សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ដែលជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិបានទទួល ដូចមានចែងក្នុងទំព័រទី៦ នៃរបាយការណ៍នេះ។ ជាពិសេស សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទទទួលបានការសន្មតជាមុនថាគ្មានទោស រហូតដល់សេចក្តីសម្រេចស្ថាពរ និងបន្ទុកភស្តុតាងដែលត្រូវជាបន្ទុករបស់អយ្យការ។

  ចៅក្រមគួរសួរទៅជនជាប់ចោទដោយផ្ទាល់ថាតើយល់អំពីបទចោទប្រកាន់ និងអំពីសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ឬទេ។ ការខកខានក្នុងការអានព័ត៌មានខាងលើនៅពេលចាប់ផ្តើមការជំនុំជម្រះ នាំឱ្យមានមូលដ្ឋានប្តឹងតវ៉ានឹងសេចក្តីសម្រេចឱ្យមានពិរុទ្ធភាព។

៤.២. អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទទួលបានសវនាការជាសាធារណៈ

- សាលាឧទ្ធរណ៍ និងក្រសួងយុត្តិធម៌ គួរធានាឱ្យបានថាកាលវិភាគប្រចាំថ្ងៃរបស់សវនាការទាំងអស់ត្រូវបានបិទផ្សាយនៅលើក្តារខៀនព័ត៌មានខាងក្រៅបន្ទប់សវនាការយ៉ាងហោចណាស់ឱ្យបាន ២៤ម៉ោងមុនពេលសវនាការ ហើយបន្តធានាលទ្ធភាពរបស់សាធារណជនអាចចូលមកក្នុងបន្ទប់សវនាការបានទាំងអស់ លើកលែងតែក្នុងករណីពិសេសដែលអាចរួមមានករណីអនីតិជន។ ពេលដែលព័ត៌មានទាំងអស់នេះត្រូវបានបិទផ្សាយនៅលើក្តារខៀនព័ត៌មាន ឈ្មោះរបស់អនីតិជនមិនគួរត្រូវបានសរសេរចេញមកឡើយ ហើយគួរតែហៅអនីតិជនដោយប្រើអក្សរដើមនៃឈ្មោះដើម្បីការពារឯកជនភាពរបស់គេ។

៤.៣. អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ និងមានមេធាវី

- សាលាឧទ្ធរណ៍ និងអគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនាគារត្រូវពិគ្រោះយោបល់ និងសម្របសម្រួលជាមួយគ្នាដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាភស្តុភារ និងបញ្ហាការប្រាស្រ័យទាក់ទងឱ្យបានឆាប់បំផុតតាមដែលអាចធ្វើបានទាក់ទងជាមួយទីតាំងឃុំខ្លួនរបស់ជនជាប់ចោទចោទ ជាពិសេសគឺៈ
  - អគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនាគារចាំបាច់ត្រូវធានាឱ្យបានថាព័ត៌មានស្តីពីការផ្ទេរជនជាប់ឃុំត្រូវបានបញ្ជូនមកឱ្យអយ្យការជាទៀងទាត់។
  - សាលាឧទ្ធរណ៍ចាំបាច់ត្រូវធានាឱ្យបានថា ព័ត៌មានទាក់ទងជាមួយកាលបរិច្ឆេទ និងពេលវេលាសវនាការនៃឧទ្ធរណ៍ត្រូវបានបញ្ជូនទៅដល់មណ្ឌលកែប្រែដាកន្លែងដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានឃុំខ្លួនឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។
- ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍គួរពន្យារសវនាការ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទពុំមានវត្តមានក្នុងសវនាការ បើទោះបីជាជនជាប់ចោទនោះមានមេធាវីតំណាងក៏ដោយ លើកលែងតែជនជាប់ចោទបានបោះបង់សិទ្ធិមានវត្តមាននៅសវនាការរបស់ខ្លួនយ៉ាងជាក់ច្បាស់ និងជាផ្លូវការ។
- ក្នុងករណីជនជាប់ចោទច្រើននាក់ត្រូវបានតំណាងដោយមេធាវីតែម្នាក់ ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវធានាឱ្យបានថាពុំមានទំនាស់ផលប្រយោជន៍ ហើយមេធាវីអាចផ្តល់ការការពារប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពដល់ជនជាប់ចោទទាំងអស់ដែលមេធាវីនោះតំណាងឱ្យ។
- ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍គួរប្រាប់ និងពន្យល់ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិមានមេធាវីតាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន ហើយធានាឱ្យបានថាជនជាប់ចោទដែលជ្រើសរើសការការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯង ធ្វើឡើងដោយផ្អែកលើព័ត៌មានត្រឹមត្រូវ ហើយសម្រេចចិត្តមិនស្វែងរកមេធាវី។

៤.៤. អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស

- ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងក្រសួងមហាផ្ទៃត្រូវចេញ និងផ្សព្វផ្សាយនូវគោលការណ៍ណែនាំយ៉ាងច្បាស់លាស់ដោយគូសបញ្ជាក់ថា ជនជាប់ឃុំដែលរង់ចាំសវនាការ ឬជនដែលត្រូវបានជំនុំជម្រះហើយ ប៉ុន្តែសាលក្រម ឬសាលដីកាស្ថាពរមិនទាន់ស្ថាពរ ចាំបាច់ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យបង្ហាញខ្លួនក្នុងសវនាការដោយស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ស៊ីវិល។
- ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយអាជ្ញាធរពន្ធនាគារដែលពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីធានាឱ្យបានថាពុំមានជនជាប់ចោទណាម្នាក់បង្ហាញខ្លួនក្នុងឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារ ដោយហេតុថាការមានវត្តមាននៅសវនាការក្នុងឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារជាការរំលោភបំពានលើគោលការណ៍ការការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស។

- ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ចាំបាច់ត្រូវប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទ ឱ្យបានជាក់ច្បាស់អំពីសិទ្ធិត្រូវបានសន្មតថាគ្មានទោសរបស់ជនជាប់ចោទរហូតដល់ពេលចេញសាលដីកាស្ថាពរ ត្រូវប្រាប់ឱ្យជនជាប់ចោទបានដឹងថាបន្ទុកភស្តុតាងគឺជាកាតព្វកិច្ចរបស់អយ្យការ និងប្រាប់ឱ្យបានដឹងថាជនជាប់ចោទមានសិទ្ធនៅស្ងៀម ហើយការនៅស្ងៀមនេះនឹងមិនត្រូវបានប្រើប្រាស់ប្រឆាំងរូបគាត់ឡើយ។
- ក្រសួងមហាផ្ទៃគួរគោរពតាមការប្រតិបត្តិល្អជាលក្ខណៈអន្តរជាតិដែលអនុវត្តដោយ អ.វ.ត.ក ដែលអនុញ្ញាតឱ្យជនជាប់ចោទស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ស៊ីវិលរបស់ខ្លួន ចូលមកក្នុងតុលាការនៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរហូតដល់ចេញសាលក្រម/សាលដីកាថាមានទោសជាស្ថាពរ។

៤.៥. អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងការការពារខ្លួនពីការឆ្លើយដាក់បន្ទុកបទល្មើសលើខ្លួនឯង

- ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវរំលឹកជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិមិនផ្តល់ភស្តុតាង ដែលអាចប្រើប្រាស់ប្រឆាំងរូបគាត់។
- ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវធានាឱ្យបានថា រាល់ការសារភាព ឬសេចក្តីថ្លែងពីភាពមានពិរុទ្ធ ត្រូវបានផ្តល់ឱ្យដោយសេរី ដោយពុំមានការបង្ខិតបង្ខំដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលតាមផ្លូវកាយ ឬផ្លូវចិត្តឡើយ។
- ប្រសិនបើជនជាប់ចោទបាននិយាយថា ការសារភាព ឬសេចក្តីថ្លែងពីភាពមានពិរុទ្ធបានទទួលដោយមានការបង្ខិតបង្ខំ ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ចាំបាច់ត្រូវរំលឹកឡើងវិញថាបន្ទុកភស្តុតាង ដើម្បីបញ្ជាក់ថាសេចក្តីថ្លែងនោះមិនត្រូវបានធ្វើឡើងក្រោមការបង្ខិតបង្ខំ គឺជាបន្ទុករបស់ភាគីនៃអ្នកផ្តល់សេចក្តីថ្លែង ពោលគឺពុំមែនជាបន្ទុករបស់ជនជាប់ចោទឡើយ។ ចៅក្រមត្រូវចាត់វិធានការទាំងអស់ដើម្បីវាយតម្លៃថាតើមានមូលហេតុណាមួយ ដើម្បីជឿជាក់ថាសេចក្តីថ្លែងពីភាពមានពិរុទ្ធ ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយមានការបង្ខិតបង្ខំឬទេ។
- ក្នុងករណីដែលមានមូលដ្ឋានសមហេតុផល ដើម្បីជឿជាក់ថាការសារភាពត្រូវបានធ្វើឡើងដោយមានការបង្ខិតបង្ខំ ឬដាក់សម្ពាធ ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍មិនត្រូវទទួលយកមកជាភស្តុតាងឡើយ។
- នៅពេលទទួលយកការសារភាព ឬសេចក្តីថ្លែងពីភាពមានពិរុទ្ធមកធ្វើជាភស្តុតាងដែលក្នុងនោះជនជាប់ចោទនិយាយថា ជាការសារភាព ឬសេចក្តីថ្លែងដែលពុំបានផ្តល់ឱ្យដោយឆន្ទៈសេរី ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ចាំបាច់ត្រូវផ្តល់ហេតុផលលម្អិតបញ្ជាក់អំពីមូលហេតុដែលខ្លួនធ្វើដូច្នេះ។

៤.៦. អនុសាសន៍ទាក់ទងជាមួយសិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង

- ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទ អំពីសិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាងនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចគ្នាជាមួយភស្តុតាងដែលត្រូវបានបង្ហាញដើម្បីប្រឆាំងរូបគាត់។

- ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវបង្គាប់សាក្សីឱ្យចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការ ហើយមិនត្រូវវិលមកកាន់បន្ទប់សវនាការវិញឡើយ រហូតទាល់តែដល់ពេលដែលគេហៅចូលមកធ្វើសក្ខីកម្ម ជាមធ្យោបាយមួយដើម្បីបញ្ជាក់ថាសាក្សីពុំបានរងឥទ្ធិពលពីភស្តុតាង ឬសក្ខីកម្មដទៃទៀតដែលត្រូវបានបង្ហាញក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ។
- ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ចាំបាច់ត្រូវវាយតម្លៃដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ថាតើភស្តុតាងដែលត្រូវបានបង្ហាញចំពោះមុខសវនាការអាចបង្កើតមូលដ្ឋានហួសពីវិមតិសង្ស័យដែលបញ្ជាក់ថាជនជាប់ចោទមានពិរុទ្ធភាព។ ប្រសិនបើមានការបកស្រាយភស្តុតាងដែលស៊ីសង្វាក់ជាមួយភាពគ្មានពិរុទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទ ត្រូវលើកលែងរួចផុតពីបទចោទ។

៤.៧. អនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមានសម្អាងហេតុ

- ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវប្រាប់ និងពន្យល់ដល់ជនជាប់ចោទអំពីមូលហេតុដែលឈានដល់ការសម្រេចទោស។ ជាពិសេស ចៅក្រមចាំបាច់ត្រូវបង្ហាញពីមាត្រាច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ ព្រមទាំង ភស្តុតាងសំខាន់ៗ ដែលជាមូលដ្ឋាននៃការចេញសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន។

៤.៨. អនុសាសន៍ដើម្បីការពារអនីតិជនក្នុងប្រព័ន្ធព្រហ្មទណ្ឌ

- ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ឱ្យបានហ្មត់ចត់ដើម្បីការពារឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជនជាជនជាប់ចោទ ជាពិសេស គឺមាត្រា ៤៧ ដែលតម្រូវឱ្យដំណើរការជំនុំជម្រះ និងសេចក្តីសម្រេច ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងសវនាការបិទទ្វារ។
- ចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា ត្រូវឆ្លងកាត់ការបណ្តុះបណ្តាលជាក់លាក់ទាក់ទងជាមួយបញ្ហាពាក់ព័ន្ធយុត្តិធម៌អនីតិជន ហើយការបណ្តុះបណ្តាលនេះគួរត្រូវបានអនុវត្តរួមគ្នាដោយក្រសួងយុត្តិធម៌ជាមួយគណៈមេធាវី។
- សាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធឆ្លើយឆ្លងតាមវីដេអូដែលបច្ចុប្បន្នមានរួចហើយនៅតុលាការ ហើយត្រូវធានាយ៉ាងណាឱ្យមន្ត្រីរបស់ខ្លួនបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលពីការប្រើប្រាស់នេះ។ ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា ត្រូវអនុវត្តកម្មវិធីបង្វែរដោយក្នុងនោះជនល្មើសជាអនីតិជន បានទទួលការគាំទ្រ និងស្តារនីតិសម្បទានៅក្នុងសហគមន៍ ជាជម្រើសជំនួសឱ្យការកាត់ទោសជាផ្លូវការ។ គម្រោងនេះ ចាំបាច់ត្រូវអនុវត្តសម្រាប់ជនចាប់ចោទប្រព្រឹត្តបទល្មើសលើកដំបូងគ្រប់រូប លើកលែងតែបទល្មើសឧក្រិដ្ឋធ្ងន់ធ្ងរបំផុត។
- ជម្រើសក្នុងការកាត់ទោសអនីតិជនចាំបាច់ត្រូវពង្រីកឱ្យទូលំទូលាយថែមទៀត។ ក្រសួងយុត្តិធម៌ក្រោមការគាំទ្រពីក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា ត្រូវអនុវត្តគោលការណ៍ណែនាំក្នុងការ

កាត់ទោសទាក់ទងជាមួយអនីតិជន ដោយក្នុងនោះត្រូវផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើការស្តារនីតិសម្បទារបស់អនីតិជន ជាជាងការផ្តន្ទាទោសតែមួយមុខ។ ចាំបាច់ត្រូវចៀសវាងជាដាច់ខាតនូវការឃុំខ្លួនកុមារ ហើយការឃុំខ្លួនកុមារត្រូវបានអនុវត្តតែក្នុងករណីធ្ងន់ធ្ងរបំផុត ឬក្នុងករណីដែលចាំបាច់ត្រូវឃុំខ្លួនកុមារ ដោយសារមូលហេតុដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍សាធារណៈ។

- ក្រសួងយុត្តិធម៌ត្រូវពិនិត្យឡើងវិញលើបទដ្ឋានគតិយុត្តិជាធរមាន រួមទាំងច្បាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយការប្រព្រឹត្តទៅរបស់តុលាការ ដើម្បីធានាឱ្យអនុលោមតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌អនីតិជន ដោយក្នុងនោះ រួមមានទាំងវិធានបទដ្ឋានអប្បបរមារបស់អង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់ការអនុវត្តយុត្តិធម៌អនីតិជន ("វិធានក្រុងប៉េងកាំង")[92] គោលការណ៍ណែនាំរបស់មូលនិធិសហប្រជាជាតិដើម្បីកុមារសម្រាប់កំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន[93] សៀវភៅជំនួយស្មារតីការអនុវត្តរបស់មូលនិធិសហប្រជាជាតិដើម្បីកុមារសម្រាប់អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ[94] និងរបាយការណ៍កំណែទម្រង់ច្បាប់ និងការអនុវត្តច្បាប់របស់មូលនិធិសហប្រជាជាតិដើម្បីកុមារ ទាក់ទងនឹងអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ។[95]

---

[92] អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/beijingrules.pdf.

[93] អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://www.unicef.org/policyanalysis/files/Juvenile_justice_16052011_final.pdf.

[94] ជាពិសេសនៅទំព័រ ១០៧ អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://www.unicef.org/publications/index_43110.html.

[95] ជាពិសេសនៅទំព័រ ១០៧ អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/law_reform_អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ_imp.pdf.

៥. ឯកសារយោងនិទ្ទេស

នីតិជាតិ

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (២០០៧)។ http://bit.ly/2C9dRwR

រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (១៩៩៣ ដូចដែលបានធ្វើវិសោធនកម្ម)។ http://bit.ly/2HZZUnn

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (២០០៩)។ http://bit.ly/2BD6cpf

ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ២០១៦)។ http://bit.ly/2BfhuPv

ច្បាប់ស្តីពីពន្ធនាគារនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (២០១១)។ http://bit.ly/2oME26Z

ប្រកាសលេខ ២១៧ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពន្ធនាគារ (ថ្ងៃទី ១៣ ខែមីនា ឆ្នាំ ១៩៩៨)។ http://bit.ly/2FQpSIJ

បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីប្រព័ន្ធតុលាការច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌសម្រាប់អនុវត្តនៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងសម័យអន្តរកាល (១៩៩២)។ http://bit.ly/2rgWYOG

លិខិតូបករណ៍គោលនយោបាយកម្ពុជា

ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលស្តារនីតិសម្បទា និងអភិវឌ្ឍកម្ពុជា នៃក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍកម្ពុជា *ឯកសារបញ្ជាក់គោលជំហរលទ្ធផលការងារគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល*, http://bit.ly/2EvRqSd

ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់ និងយុត្តិធម៌ *យុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់ និងយុត្តិធម៌* អនុម័តដោយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពេញអង្គកាលពីថ្ងៃទី ២០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០០៣, http://bit.ly/2pEnsaX

ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់ និងយុត្តិធម៌ *ផែនការសកម្មភាពសម្រាប់ការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់ និងយុត្តិធម៌* អនុម័តដោយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពេញអង្គកាលពីថ្ងៃទី ២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០០៥, http://bit.ly/2pEnsaX

នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន *សុន្ទរកថាអំពីយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍ ការងារ សមធម៌ និងប្រសិទ្ធភាព ដំណាក់កាលទី ២* កិច្ចប្រជុំគណៈរដ្ឋមន្ត្រីលើកទី ១ នៃអណត្តិទី ៤ នៃរដ្ឋសភា ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ២៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៨។

នីតិអន្តរជាតិ

សន្ធិសញ្ញា និងកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ* ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨៩។ ,http://bit.ly/1fbEoKP

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *អនុសញ្ញាស្តីពីការប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តិមកលើខ្លួន ឬទណ្ឌកម្មឯទៀត ដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ និងបន្ថាបបន្ថោក,* ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៨៤។ http://bit.ly/2z2NhXT

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *កតិកសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ* ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៦៦។, http://bit.ly/1j1mTd1

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស* ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៨។ http://bit.ly/1gisTm1

ឧបករណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិដទៃទៀត

អង្គការសហប្រជាជាតិ *គោលការណ៍មូលដ្ឋានស្តីពីឯករាជ្យភាពនៃប្រព័ន្ធតុលាការ* អនុម័តដោយសមាជអង្គការសហប្រជាជាតិលើកទី ៧ ស្តីពីការបង្ការបទល្មើស និងប្រព្រឹត្តទៅលើជនល្មើស រៀបចំឡើងនៅទីក្រុងមីឡាន ពីថ្ងៃទី ២៦ ខែសីហា ដល់ថ្ងៃទី ៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៨៥ គាំទ្រដោយសេចក្តីសម្រេចនៃអង្គមហាសន្និបាតលេខ ៤០/៣២ ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨៥ និង លេខ ៤០/១៤៦ ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៨៥។ http://bit.ly/1fbG5rI

អង្គការសហប្រជាជាតិ *គោលការណ៍មូលដ្ឋានស្តីពីមេធាវី* អនុម័តដោយសមាជអង្គការសហប្រជាជាតិលើកទី ៨ ស្តីពីការបង្ការបទល្មើស និងការប្រព្រឹត្តទៅលើជនល្មើសរៀបខចំឡើង នៅទីក្រុង ហាវ៉ាណា ប្រទេសគុយបា នៅថ្ងៃទី ៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩០។ http://bit.ly/1fbFWof

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពី *វិធានបទដ្ឋានអប្បបរមាអនុវត្តចំពោះការប្រព្រឹត្តទៅលើទណ្ឌិត* ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែសីហា ឆ្នាំ ១៩៩៥៥។ http://bit.ly/1fbG86U

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *សេចក្តីណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការបង្ការអនីតិជនប្រព្រឹត្តបទល្មើស (សេចក្តីណែនាំរីយ៉ាត)* អនុម័តដោយសេចក្តីសម្រេចនៃអង្គមហាសន្និបាទលេខ ៤៥/១១២ ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩០។ http://bit.ly/N8Ty7i

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *វិធានអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការការពារអនីតិជនដែលត្រូវបានដកហូតសេរីភាព* ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩០។ http://bit.ly/N8TAMx

អង្គមហាសន្និបាទអង្គការសហប្រជាជាតិ *វិធានបទដ្ឋានអប្បបរមានៃបទដ្ឋានអង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់គ្រប់គ្រងយុត្តិធម៌អនីតិជន* ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨៥។ http://bit.ly/N8TIf0

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ *សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ១៣ រដ្ឋបាលយុត្តិធម៌* ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៨៤ http://bit.ly/1vnBOE8

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ *សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៩ ស្តីពីស្ថានភាពក្នុងគ្រាអាសន្ន* ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០០១, http://bit.ly/2D55AO0

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ *សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ ស្តីពីសិទ្ធិស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខតុលាការ និងអង្គជំនុំជម្រះ និងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌* ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០០៧, http://bit.ly/1zOqr0M

ករណីសិក្សាច្បាប់

ជាតិ

ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សេចក្តីសម្រេចលេខ ០៩២/០០៣/២០០៧ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧។

អន្តរជាតិ

គណៈកម្មាធិការស្តីពីសិទ្ធិកុមារ, *សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ១០៖ សិទ្ធិកុមារនៅក្នុងយុត្តិធម៌អនីតិជន* ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០០៧ (CRC/C/GC/10), http://bit.ly/1fbEoKP

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Asch ទល់នឹងប្រទេសអូទ្រីស* ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៩១, http://bit.ly/2ARSDB5

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Barberá, Messeguè and Jabardo ទល់នឹងប្រទេសអេស្ប៉ាញ* ចុះថ្ងៃទី ៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៨, http://bit.ly/2D6kTpS

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Beckles ទល់នឹងប្រទេសចក្រភពអង់គ្លេស* ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០២, http://bit.ly/2mlfgsv

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Condron ទល់នឹងប្រទេសចក្រភពអង់គ្លេស* ចុះថ្ងៃទី ២ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០០០, http://bit.ly/2mwfyO9

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Isgrò ទល់នឹងប្រទេសអ៊ីតាលី* ចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩១, http://bit.ly/2Fv1FYo

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Kostovski ទល់នឹងប្រទេសហូឡង់* ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨៩, http://bit.ly/2D3ndhf

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Mirilashvili ទល់នឹងប្រទេសរុស្ស៊ី* ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៨, http://bit.ly/2Fsxn8u

តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប *សំណុំរឿង Sejdovic ទល់នឹងប្រទេសអ៊ីតាលី* ចុះថ្ងៃទី ១ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០០៦, http://bit.ly/2mn2kIY

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្ដីសម្រេចលេខ ១០៣៣/២០០១ *សំណុំរឿង Singarasa ទល់នឹងប្រទេសស្រីលង្កា*, UN Doc CCPR/C/81/D/1033/200, ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤, http://bit.ly/2EzddIS

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្ដីសម្រេចលេខ ២៥៣/១៩៨៧, *សំណុំរឿង Kelly ទល់នឹងប្រទេសចាម៉ៃកា* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/41/D/253/1987, ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៩១, http://bit.ly/2D50aCE

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្ដីសម្រេចលេខ ៩១២/២០០០ *សំណុំរឿង Deolall ទល់នឹងប្រទេសគូយ៉ាន់ណា* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/82/D/912/2000, ចុះថ្ងៃទី ១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៤, http://bit.ly/2FwT3jV

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្ដីសម្រេចលេខ ០១៦/១៩៧៧ *សំណុំរឿង Mbenge ទល់នឹង Zaire,* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/18/D/16/1977, ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែមីនា ឆ្នាំ ១៩៨៣, http://bit.ly/2muzOje

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្ដីសម្រេចលេខ ២១៥/១៩៨៦ *សំណុំរឿង G. A. Van Meurs ទល់នឹងប្រទេសហូឡង់* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/39/D/215/1986, ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩០, http://bit.ly/1joZ8AG

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្ដីសម្រេចលេខ ២៦៣/១៩៨៧ *សំណុំរឿង M. Gonzalez del Río ទល់នឹងប្រទេសពេរូ* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/46/D/263/1987, ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែតុលា ឆ្នាំ ១៩៩២, http://bit.ly/1h33UDx

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្ដីសម្រេចលេខ ៣២០/១៩៨៨ *សំណុំរឿង V. Francis ទល់នឹងប្រទេសចាម៉ៃកា* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ *GAOR*, A/48/40 (vol. II), ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែមីនា ឆ្នាំ ១៩៩៣, http://bit.ly/1gfuZQw

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្ដីសម្រេចលេខ ៣៨៧/១៩៨៩ *សំណុំរឿង Karttunen ទល់នឹងប្រទេសហ្វាំងឡង់* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/46/D/387/1989, ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែតុលា ឆ្នាំ ១៩៩២, http://bit.ly /2Dm8cUr

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្តីសម្រេចលេខ ៧០១/១៩៩៦ *សំណុំរឿង* Gómez *ទល់នឹងប្រទេសអេស្ប៉ាញ* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ *GAOR*, A/55/40 (vol. II), ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០០, http://bit.ly/1bhUzWm

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, សេចក្តីសម្រេចលេខ ៦២៣, ៦២៤, ៦២៦, ៦២៧/១៩៩៥ *សំណុំរឿង V. P. Domukovsky et al. ទល់នឹងប្រទេស Georgia* នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/63/D/632/1995 ចុះថ្ងៃទី ៦ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៩៨, http://bit.ly/2rgGmGN

គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, *សំណុំរឿង Khuseynova និង Butaeva ទល់នឹងប្រទេសតាជីគីស្ថាន* សេចក្តីសម្រេចលេខ ១២៦៣/២០០៤ និង ១២៦៤/២០០៤ នៅក្នុងឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/94/D/1263–1264/2004, ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០៨ http://bit.ly/2mlnroL

សៀវភៅស្តីពីការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ *សៀវភៅស្តីពីការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ* ទីក្រុងឡុងដ៍ ៖ ការបោះពុម្ពផ្សាយរបស់អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ ឆ្នាំ ១៩៩៨ AI Index POL ៣០/០២/៩៨ អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖ http://bit.ly/2mn7L4a

អូលីវើរ៉ាបាប៉ា និងលីនដាបេសាក់ទីម៉ូរ៉ាអែដ *សៀវភៅស្តីពីការសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់គណៈកម្មាធិការអ្នកច្បាប់អន្តរជាតិ* ឆ្នាំ ២០០២ អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖http://bit.ly/1fbEWQJ

អង្គការសន្តិសុខ និងសហប្រតិបត្តិការអ៊ឺរ៉ុប ("អ.ស.ស.អ")/ការិយាល័យវិទ្យាស្ថានប្រជាធិបតេយ្យ និងសិទ្ធិមនុស្ស ("ក.ស.ម.វ.ប") *ការសង្កេតការណ៍សវនការ ៖ សៀវភៅយោងសម្រាប់អ្នកអនុវត្ត* ប្រទេសប៉ូឡូញ ៖ អ.ស.ស.អ/ក.ស.ម.វ.ប ឆ្នាំ ២០០៨ អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ ៖ http://bit.ly/1fbF6I2

ការិយាល័យឧត្តមស្នងការរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស *សិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងរដ្ឋបាលយុត្តិធម៌៖ សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌សម្រាប់ចៅក្រម ព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវី,* ក្រុងញ៉ូវយ៉ក និងហ្សឺណែវ៖ OHCHR ឆ្នាំ ២០០៣ "ជំពូក ៦៖ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌៖ ផ្នែកទី ១៖ ចាប់ពីការស៊ើបអង្កេត ដល់សវនាការ" http://bit.ly/2n9G0fX និង "ជំពូក ៧៖ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌៖ ផ្នែកទី២៖ ចាប់ពីសវនាការដល់សេចក្តីសម្រេចស្ថាពរ" http://bit.ly/1fbERN7

ភីជីក ដេលេណា និងវ៉ាណេសាលេសនី *អ្វីទៅជាការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌? សេចក្តីណែនាំជាមូលដ្ឋានស្តីពីបទដ្ឋានច្បាប់ និងការអនុវត្ត* ទីក្រុងញូវយ៉ក៖ គណៈកម្មាធិការមេធាវីសម្រាប់សិទ្ធិមនុស្សឆ្នាំ ២០០០ អាចរកបាននៅលើគេហទំព័រ៖ http://bit.ly/1fbF1UE

ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ

ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់ ម.ស.ម.ក, អាចស្វែងរកបានតាមរយៈ៖ http://tmp.sithi.org/។

៦. ឧបសម្ព័ន្ធ

ឧបសម្ព័ន្ធទី១៖ តារាងសង្កេតការណ៍សវនាការនៅសាលាឧទ្ធរណ៍

ក. ព័ត៌មានទូទៅអំពីសវនាការ

១. ព័ត៌មានទូទៅ				
១(ក)កាលបរិច្ឆេទសវនាការ	ម៉ោងចាប់ផ្តើម៖ លេខបន្ទប់សវនាការ៖			
១(ខ) មន្ត្រីសង្កេតការណ៍				
១(គ) ភាគីដែលប្តឹងឧទ្ធរណ៍	☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ស្ថាប័នអយ្យការ(ព្រះរាជអាជ្ញាសាលាដំបូងឬឧទ្ធរណ៍) ☐ ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មូលហេតុ៖ ថ្ងៃប្តឹងឧទ្ធរណ៍៖ ☐ មិនដឹង			
១(ឃ) ចៅក្រម	ទី១ ទី២ ទី៣ ☐ ផ្សេងៗ សូមបញ្ជាក់៖			
១(ង) ព្រះរាជអជ្ញា				
១(ច) ក្រឡាបញ្ជី				
១(ឆ) មេធាវី				
១(ជ) ចំនួនជនជាប់ចោទ	ចំនួនសរុប៖			
	នីតិជន៖	ប្រុស៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
		ស្រី៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
	អនីតិជន៖	ប្រុស៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
		ស្រី៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
	តំណាងនីតិបុគ្គល៖	ប្រុស៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
		ស្រី៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
១(ឈ) ចំនួនជនរងគ្រោះ	ចំនួនសរុប៖			
	នីតិជន៖	ប្រុស៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
		ស្រី៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
	អនីតិជន៖	ប្រុស៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
		ស្រី៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
	តំណាងនីតិបុគ្គល៖	ប្រុស៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
		ស្រី៖	វត្តមាន៖	អវត្តមាន៖
១(ញ) សាលក្រម និងការកាត់ទោសនៅសាលាដំបូង	ទោសជាប់ពន្ធនាគារ៖ ទី១	ពិន័យ៖ ទី១	សំណងជម្ងឺចិត្ត៖ ទី១	ថ្ងៃសាលក្រម៖

	ទី២ ទី៣ ទី៤ ទី៥	ទី២ ទី៣ ទី៤ ទី៥	ទី២ ទី៣ ទី៤ ទី៥	☐ មិនដឹង
១(ដ)តើការកាត់ក្តីធ្វើឡើងនៅសាលាដំបូងខេត្ត/ក្រុងណា?				
១(ឋ)តើជនជាប់ចោទជាប់ឃុំនៅពន្ធនាគារមួយណា?				☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង

សិទ្ធិក្នុងពេលជំនុំជម្រះ

២. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ		
២(ក) តើមានការបិទផ្សាយជូនដំណឹងអំពីសវនាការនៅលើក្តារខៀនក្រៅបន្ទប់សវនាការដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន
២(ខ) តើសាធារណជនត្រូវបានរាំងមិនអោយចូល ឬបណ្តេញចេញពីបន្ទប់សវនាការដែរឬទេ?	☐ មាន ប្រសិនបើមាន មូលហេតុ៖	☐ គ្មាន

៣. សិទ្ធិដឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងខ្លួន			
៣(ក) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីបទចោទដែលពាក់ព័ន្ធដល់ជនជាប់ចោទគ្រប់រូបដែរឬទេ?	☐ ប្រាប់ទាំងអស់	☐ ប្រាប់ខ្លះ	☐ គ្មាន
៣(ខ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីមាត្រាច្បាប់ពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	
៣(គ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីកាលបរិច្ឆេទប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	
៣(ឃ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ពីទីកន្លែងប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	
៣(ង) តើចៅក្រមបានរៀបរាប់ពីឈ្មោះអ្នកចូលរួមដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	

៣(ច) ប្រសិនបើត្រូវការ តើអ្នកបកប្រែត្រូវបានផ្តល់ឲ្យដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
៣(ឆ) ប្រសិនបើត្រូវការ តើជនពិការត្រូវបានគេផ្តល់ជំនួយដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
ប្រសិនបើមាន តើជាជំនួយផ្នែកអ្វី?	☐ ស្តាប់ សូមបញ្ជាក់៖	☐ មើល	☐ ផ្សេងៗ

៤. ការពន្យល់ប្រាប់សិទ្ធិ		☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	
៤(ក) តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និងពន្យល់ (E) ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិមានមេធាវី ឬសិទ្ធិការពារខ្លួន ដែរឬទេ?	☐ មានតែ I	☐ I និង E	☐ គ្មានទាំង I និង E ☐ មានមេធាវីតំណាង
៤(ខ) តើចៅក្រមបានប្រាប់ (I) និងពន្យល់ (E) ជនជាប់ចោទពីសិទ្ធិឆ្លើយ ឬមិនឆ្លើយ ដែរឬទេ?	☐ មានតែ I	☐ I និង E	☐ គ្មានទាំង I និង E

៥. សិទ្ធិហៅ និងសាកសួរសាក្សី			
៥(ក) តើមានការលើកឡើងពីសំណាក់ភាគីណាមួយ ឬមានអ្វីដែលបញ្ជាក់ថាភាគីមិនទទួលបានឱកាសហៅសាក្សី ដែរឬទេ?	☐ មាន ប្រសិនបើមាន តើភាគីណាមួយ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា មូលហេតុ៖ បើមាន តើមានការស្នើសុំជាផ្លូវការនៅពេលសវនាការដើម្បីឲ្យសក្សីបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងសវនាការ ដែរឬទេ? ☐ មាន	☐ គ្មាន ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ គ្មាន	 ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី
៥ (ខ) តើសាក្សីស្ថិតនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការនៅមុនពេលសាកសួរ ដែរឬទេ?	☐ មាន	☐ គ្មាន	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

សូមរៀបរាប់អំពីអង្គហេតុឲ្យបានច្បាស់លាស់

៦. ការបង្ហាញភស្តុតាង	
៦.១. ភស្តុតាងបង្ហាញដោយព្រះរាជអាជ្ញា	
៦.១(ក) ចម្លើយសារភាព	តើការសារភាពត្រូវបានធ្វើឡើងនៅដំណាក់កាលណា? ☐ នគរបាល ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ចៅក្រមស៊ើបសួរ ☐ ផ្សេងៗ៖ ☐ គ្មាន
	តើមានភស្តុតាងផ្សេងទៀតដែលបញ្ជាក់បន្ថែមទៅលើការសារភាពដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន សូមផ្តល់សេចក្តីលម្អិត៖
៦.១(ខ) ភស្តុតាងជាឯកសារ	សង្ខេបអំពីភស្តុតាង៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	មូលហេតុ (ប្រសិនជាដឹង) ដែលឯកសារត្រូវបានអាន ហើយសាក្សីមិនត្រូវបានបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងសវនាការ៖ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	តើមានការជំទាស់ទាក់ទងនឹងការអានឯកសារភស្តុតាង ជាជាងការបង្ហាញខ្លួនដោយផ្ទាល់របស់សាក្សី ដោយភាគីពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីណា? ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ សេចក្តីលម្អិត៖
	តើមានភាគីណាមួយដែលមិនយល់ស្របនឹងខ្លឹមសារនៃឯកសារដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
	សង្ខេបអំពីភស្តុតាង៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

៦.១(គ) ភស្តុតាងជាសាក្សីរស់	តើមានការជំទាស់ត្រូវបានលើកឡើងដោយភាគីពាក់ព័ន្ធទាក់ទងនឹងភស្តុតាងដែរ ឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនជាមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
៦.១(ឃ) ភស្តុតាងជំនាញ	ប្រភេទ៖ ☐ នីតិវេជ្ជវិទ្យា ☐ ផ្សេងៗ៖ ☐ វេជ្ជសាស្ត្រ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	តើអ្នកជំនាញបង្ហាញខ្លួន ឬឯកសាររបស់អ្នកជំនាញត្រូវបានអាន? ☐ វត្តមាន ☐ អវត្តមាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនជាអវត្តមាន មូលហេតុ៖ ☐ មិនដឹង
	តើភាគីផ្សេងៗយល់ស្របទៅនឹងភស្តុតាងជំនាញដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើគ្មាន តើភាគីមួយណា? ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
	តើមានការស្នើសុំដោយភាគីពាក់ព័ន្ធ ឲ្យអ្នកជំនាញបង្ហាញខ្លួនដោយផ្ទាល់ជាជាងការអានឯកសារភស្តុតាង ដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីណា? ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ សូមផ្តល់សេចក្តីលម្អិត៖
៦.២. ភស្តុតាងបង្ហាញដោយភាគីជនជាប់ចោទ	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ អវត្តមាន
៦.២.(ក) សង្ខេបចម្លើយសារភាពរបស់ជនជាប់ចោទនៅពេលសវនាការ ប្រសិនជាមាន៖	☐ គ្មាន

៦.២(ខ) ភស្តុតាងជាឯកសារ	សង្ខេបអំពីភស្តុតាង៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	មូលហេតុ (ប្រសិនជាដឹង) ដែលឯកសារត្រូវបានអាន ហើយសាក្សីមិនត្រូវបានបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងសវនាការ៖ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	តើមានការជំទាស់ទាក់ទងនឹងការអានឯកសារភស្តុតាង ជាជាងការបង្ហាញខ្លួនដោយផ្ទាល់របស់សាក្សី ដោយភាគីពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ សេចក្ដីលម្អិត៖
	តើមានភាគីណាមួយដែលមិនយល់ស្របនឹងខ្លឹមសារនៃឯកសារដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
៦.២(គ) ភស្តុតាងជាសាក្សីរស់	សង្ខេបអំពីភស្តុតាង៖ ☐ មិនមាន
	តើមានការជំទាស់ត្រូវបានលើកឡើងដោយភាគីពាក់ព័ន្ធទាក់ទងនឹងភស្តុតាងដែរ ឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនជាមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
៦.២(ឃ) ភស្តុតាងជំនាញ	ប្រភេទ៖ ☐ នីតិវេជ្ជវិទ្យា ☐ វេជ្ជសាស្ត្រ ☐ ផ្សេងៗ៖ ☐ គ្មាន
	តើអ្នកជំនាញបង្ហាញខ្លួន ឬឯកសាររបស់អ្នកជំនាញត្រូវបានអាន? ☐ វត្តមាន ☐ អវត្តមាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនជាអវត្តមាន មូលហេតុ៖ ☐ មិនដឹង

	តើភាគីផ្សេងៗយល់ស្របទៅនឹងភស្តុតាងជំនាញដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើគ្មាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
	តើមានការស្នើសុំដោយភាគីពាក់ព័ន្ធ ឲ្យអ្នកជំនាញបង្ហាញខ្លួនដោយផ្ទាល់ជាជាងការអានឯកសារភស្តុតាង ដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីណាមួយ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ ផ្សេងៗ៖ សេចក្តីលម្អិត៖
៦.២(ង) ការឆ្លើយតបរបស់ចុងចម្លើយ	សេចក្តីសង្ខេប៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ(បើសិនជាមិនមាន)
៦.៣ ភស្តុតាងបង្ហាញដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ អវត្តមាន
៦.៣(ក) ភស្តុតាងជាឯកសារ	សង្ខេបអត្ថន័យនៃភស្តុតាង៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	មូលហេតុ (ប្រសិនជាដឹង) ដែលឯកសារត្រូវបានអាន ហើយសាក្សីមិនត្រូវបានបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងសវនាការ៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង
	តើមានការជំទាស់ទាក់ទងនឹងការអានឯកសារភស្តុតាង ជាជាងការបង្ហាញខ្លួនដោយផ្ទាល់របស់សាក្សី ដោយភាគីពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
	តើមានភាគីណាមួយដែលមិនយល់ស្របនឹងអត្ថន័យនៃឯកសារដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
	សង្ខេបអំពីភស្តុតាង៖

៦.៣(ខ) ភស្តុតាងជាសាក្សីរស់	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	តើភាគីផ្សេងៗយល់ស្របទៅនឹងភស្តុតាងដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីចុងចោទ ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
៦.៣(គ) ភស្តុតាងជំនាញ	ប្រភេទ៖ ☐ នីតិវេជ្ជវិទ្យា ☐ វេជ្ជសាស្ត្រ ☐ ផ្សេងៗ៖ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
	តើអ្នកជំនាញបង្ហាញខ្លួន ឬឯកសាររបស់អ្នកជំនាញត្រូវបានអាន? ☐ វត្តមាន ☐ អវត្តមាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនជាអវត្តមាន មូលហេតុ៖ ☐ មិនដឹង
	តើភាគីផ្សេងៗយល់ស្របទៅនឹងភស្តុតាងជំនាញដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើគ្មាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖
	តើមានការជំទាស់ទាក់ទងនឹងការអានឯកសារភស្តុតាង ជាជាងការបង្ហាញខ្លួនដោយផ្ទាល់របស់អ្នកជំនាញ ដោយភាគីពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ បើមាន តើភាគីមួយណា? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ផ្សេងៗ៖ បញ្ជាក់៖

៦.៤ ការជំទាស់

តើមានភាគីណាមួយធ្វើការជំទាស់ទៅនឹងភស្តុតាងនានាដែលដាក់បង្ហាញនៅក្នុងសវនាការដែរ ឬទេ? ចូរពិពណ៌នាអំពីមូលហេតុនៃការជំទាស់ និងការឆ្លើយតបពីសំណាក់ចៅក្រម៖

☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

ព្រះរាជអាជ្ញា	ភាគីជនជាប់ចោទ	ភាគីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី

៧. សិទ្ធិទទួលដឹងឮភស្តុតាង/សិទ្ធិស្មើភាព	
៧(ក) តើមានការលើកឡើងឬមានអ្វីដែលបង្ហាញថាភាគីណាមួយមិនទទួលបានឱកាសបង្ហាញភស្តុតាង?	☐ មាន ☐ គ្មាន ប្រសិនបើមាន តើភាគីណាមួយ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី មូលហេតុ៖ បើមាន តើមានការស្នើសុំឲ្យទទួលយកភស្តុតាងជាផ្លូវការនៅពេលសវនាការ ដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន
៧(ខ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាភាគីណាមួយមិនទទួលបានឱកាសសាកសួរសាក្សី ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនបើមាន តើភាគីណាមួយ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី មូលហេតុ៖ បើមាន តើមានការស្នើសុំជាផ្លូវការត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងសវនាការដើម្បីសួរសក្សីដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន
៧(គ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាភាគីណាមួយមិនបានទទួលឱកាសមើល សំណុំរឿងមុនពេលសវនាការ ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ប្រសិនបើមាន តើភាគីណាមួយមិនបានទទួលសំណុំរឿងនៅមុនពេល សវនាការ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ជនជាប់ចោទ (ប្រសិនបើគ្មានមេធាវី) ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី មូលហេតុ (សូមពន្យល់លម្អិតអំពីមូលហេតុដែលបង្ហាញថាភាគីពាក់ព័ន្ធមិនបានទទួលសំណុំរឿង)៖
៧(ឃ) តើពិរុទ្ធជន ឬភាគីជនជាប់ចោទមិនទទួលបានឱកាសនិយាយសំដីចុងក្រោយ ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ ជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ប្រសិនបើគ្មាន សូមបញ្ជាក់មូលហេតុ៖

៨. ភាពឯករាជ្យ ភាពមិនលម្អៀង និងទង្វើរបស់ចៅក្រម	
៨(ក) តើចៅក្រមប្រព្រឹត្តទង្វើដែលធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដល់ភាគីដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ប្រសិនបើមាន សូមពន្យល់៖
៨(ខ) តើចៅក្រមបាននិយាយបង្ហាញអំពីលក្ខណៈរើសអើងភាគីណាមួយដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ប្រសិនបើមាន ជាការរើសអើងទៅលើ៖ ☐ ពូជសាសន៍ ☐ យេនឌ័រ ☐ សាសនា ☐ ផ្សេងៗ

	សូមបញ្ជាក់អំពីសម្តីនោះ៖
៨(គ) តើមានភាគីណាមួយចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការ នៅក្នុងពេលជំនុំជម្រះ ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ប្រសិនបើមាន តើភាគីណា? ☐ ចៅក្រម ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ មេធាវី សូមបញ្ជាក់ពីមូល ហេតុ៖ ☐ មិនដឹង
៨(ច) តើមានភាគីណាមួយនិយាយទូរស័ព្ទនៅក្នុងពេលជំនុំជម្រះដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ប្រសិនបើមាន តើភាគីណា? ☐ ចៅក្រម ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ មេធាវី ☐ ឆ្លើយយ៉ាងខ្លី ហើយដាក់ចុះ ☐ បន្តការសន្ទនា ប្រសិនបើមាន តើជា៖ ☐ សម្លេងរោទិ៍ខ្លាំង ☐ សម្លេងញ័រ

៩. ការពិភាក្សាសម្រេចរបស់តុលាការ

ម៉ោងបញ្ចប់៖	
៩(ក) តើមានការពិភាក្សាសម្រេច ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ ថ្ងៃបន្ទាប់ ☐ មិនដឹង ប្រសិនបើមាន តើរយៈពេលប៉ុន្មាន? ប្រសិនបើគ្មាន បញ្ជាក់ពីមូលហេតុ៖
៩(ខ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាភាគីណាមួយដើរចូលទៅក្នុងបន្ទប់ពិភាក្សាសម្រេចក្នុងអំឡុងពេល ពិភាក្សាសម្រេចរបស់តុលាការ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង ប្រសិនបើមាន តើភាគីណាមួយ? ☐ ព្រះរាជអាជ្ញា ☐ ភាគីជនជាប់ចោទ ☐ ភាគីរដ្ឋប្បវេណី ☐ បុគ្គលិកតុលាការ

១០ ការវាយតម្លៃភស្តុតាង

១០(ក) តើភស្តុតាងបង្ហាញអំពីធាតុផ្សំចាំបាច់នៃបទល្មើសដែរឬទេ?

ធាតុផ្សំនៃបទល្មើស	ភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធ

១០(ខ) សង្ខេបនៃសេចក្ដីសន្និដ្ឋាន		
ព្រះរាជអាជ្ញា	ភាគីជនជាប់ចោទ	ភាគីរដ្ឋប្បវេណី

១១. សាលក្រម	
១១(ក) តើសាលក្រមត្រូវបានប្រកាសនៅថ្ងៃសវនាការដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ប្រសិនបើគ្មាន តើកាលបរិច្ឆេទប្រកាសសាលក្រមត្រូវបានប្រកាសនៅក្នុងថ្ងៃសវនាការដែរឬទេ? ☐ មាន ☐ គ្មាន
១១(ខ) ថ្ងៃប្រកាសសាលក្រម	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
១១(គ) នៅពេលប្រកាសសាលក្រម តើចៅក្រមមានវត្តមានប៉ុន្មាននាក់?	☐ ១ ☐ ២ ☐ ៣ ☐ មិនដឹង
១១(ឃ) តើសាលក្រម ត្រូវបានប្រកាសជាសាធារណៈដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង ប្រសិនបើគ្មាន សូមបញ្ជាក់ពីមូលហេតុ៖
១១(ង) សង្ខេបមូលហេតុដែលមាននៅក្នុងសាលក្រម៖	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង
១១(ច) តើមានវត្តមានមេធាវីភាគីពាក់ព័ន្ធដែរ ឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង
១១(ឆ) តើមានអ្វីដែលបញ្ជាក់ថាចៅក្រមពឹងផ្អែកទៅលើភស្តុតាងផ្សេងក្រៅពីភស្តុតាងដែលដាក់បង្ហាញនៅក្នុងសវនាការដែរ ឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន

រយៈពេលសវនាការសរុប៖

កំណត់ត្រាពិសេស

ខ. ព័ត៌មានអំពីជនជាប់ចោទ

១២. ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ					
ជនជាប់ចោទ	ទី១	ទី២	ទី៣	ទី៤	ទី៥
១២(ក) នៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស តើជនជាប់ចោទជាអនីតិជនដែរឬទេ? (សូមបំពេញឯកសារភ្ជាប់ទី១ សម្រាប់ជនជាប់ចោទអនីតិជន)	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

១៣. មូលដ្ឋានច្បាប់នៃបទចោទប្រកាន់					
១៣(ក) បទចោទប្រឆាំងជនជាប់ចោទ	☐ ឧក្រិដ្ឋ ☐ មជ្ឈិម ☐ លហុ	☐ ឧក្រិដ្ឋ ☐ មជ្ឈិម ☐ លហុ	☐ ឧក្រិដ្ឋ ☐ មជ្ឈិម ☐ លហុ	☐ ឧក្រិដ្ឋ ☐ មជ្ឈិម ☐ លហុ	☐ ឧក្រិដ្ឋ ☐ មជ្ឈិម ☐ លហុ
បទល្មើស៖ ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ៖ មាត្រាច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ៖					
១៣(ខ) ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសដែលត្រូវបានបង្ហាញដើម្បីជានាដល់ការចោទប្រកាន់៖					

សិទ្ធិមុនពេលជំនុំជម្រះ

១៤. សិទ្ធិមានសេរីភាព និងជំនុំជម្រះដោយគ្មានពន្យារពេល					
ជនជាប់ចោទ	ទី១	ទី២	ទី៣	ទី៤	ទី៥
១៤(ក) កាលបរិច្ឆេទប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលអះអាង	______ ☐ មិនដឹង	______ ☐ មិនដឹង	______ ☐ មិនដឹង	______ ☐ មិនដឹង	______ ☐ មិនដឹង
១៤(ខ) កាលបរិច្ឆេទនៃការចាប់ខ្លួន	______ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	______ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	______ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	______ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	______ ☐ មិនដឹង ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
១៤(គ) តើមានការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង
១៤(ឃ) តើមានការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនដឹង
ប្រសិនបើមាន កាលបរិច្ឆេទដែលការឃុំខ្លួនបណ្ដោះ អាសន្ន ចាប់ផ្ដើម	______ ☐ មិនដឹង	______ ☐ មិនដឹង	______ ☐ មិនដឹង	______ ☐ មិនដឹង	______ ☐ មិនដឹង
កាលបរិច្ឆេទដែលការឃុំខ្លួន បណ្ដោះ អាសន្នបញ្ចប់	______ ☐ មិនដឹង	______ ☐ មិនដឹង	______ ☐ មិនដឹង	______ ☐ មិនដឹង	______ ☐ មិនដឹង
១៤(ង) តើមានការស្នើសុំនៅក្រៅឃុំឬទេ?	☐ មាន	☐ មិនមាន		☐ មិនដឹង	
បើមាន ចូរសង្ខេបខ្លឹមសារពាក្យស្នើសុំរបស់ភាគីជនជាប់ចោទ និងលក្ខខណ្ឌនៃការដាក់ឲ្យត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ៖					☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
យោបល់របស់ព្រះរាជអជ្ញា៖					☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
យោបល់របស់ភាគីរដ្ឋប្បវេណី៖					☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
សេចក្ដីសម្រេចរបស់ចៅក្រម និងហេតុផល៖					☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

១៥. សិទ្ធិនៅក្នុងអំឡុងពេលសួរចម្លើយ និងការហាមឃាត់ការធ្វើទារុណកម្ម					
ជនជាប់ចោទ	ទី១	ទី២	ទី៣	ទី៤	ទី៥
១៥(ក) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទត្រូវបានសួរចម្លើយដោយគ្មានវត្តមានមេធាវី ដែរឬទេ? ប្រសិនបើមានសូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
១៥(ខ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទត្រូវបានគំរាមកំហែងឲ្យសារភាព ដែរឬទេ? ប្រសិនបើមានសូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
១៥(គ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទទទួលរងអំពើហិង្សា ឬទារុណកម្មបង្ខំឲ្យសារភាព ដែរឬទេ? ប្រសិនបើមានសូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

១៦. សិទ្ធិមុនពេលជំនុំជម្រះ និយាយជាមួយមេធាវី និងសិទ្ធិទទួលបានមធ្យោបាយ និងពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ការពារក្តី					
ជនជាប់ចោទ	ទី១	ទី២	ទី៣	ទី៤	ទី៥
១៦(ក) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាមេធាវីជនជាប់ចោទត្រូវបានចាត់តាំងនៅក្នុងថ្ងៃសវនាការ ដែរឬទេ? ប្រសិនបើមានសូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
១៦(ខ) តើបញ្ហាមធ្យោបាយ និងពេលវេលាមិនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរៀបចំការការពារក្តីត្រូវបានលើកឡើងដោយភាគីជនជាប់ចោទដែរឬទេ? ប្រសិនបើមានសូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

សិទ្ធិក្នុងពេលជំនុំជម្រះ

១៧. សិទ្ធិមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ និងមានមេធាវី					
ជនជាប់ចោទ	ទី១	ទី២	ទី៣	ទី៤	ទី៥

១៧(ក) តើជនជាប់ចោទមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
១៧(ខ) តើជនជាប់ចោទមានមេធាវីនៅក្នុងសវនាការដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
១៧(គ) ប្រសិនបើជនជាប់ចោទជាស្ត្រី តើជនជាប់ចោទមានមេធាវីជាស្ត្រី ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ ព័ន្ធ
១៧(ឃ) តើមេធាវីការពារក្តីឲ្យជនជាប់ចោទលើសពីម្នាក់ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
ប្រសិនបើមាន តើមានជម្លោះផលប្រយោជន៍កើតឡើងរវាងជនជាប់ពីរនាក់ ឬច្រើននាក់ដែលការពារក្តីដោយមេធាវីតែម្នាក់ដែរឬទេ? ជម្លោះផលប្រយោជន៍អ្វី?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

១៨. ការសន្មតថាគ្មានទោស					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១៨(ក) តើជនជាប់ចោទបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាអ្នកទោសដែរឬទេ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
១៨(ខ) តើជនជាប់ចោទជាប់ខ្នោះនៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
១៨(គ) តើចៅក្រមបាននិយាយអំពីភាពមាន ឬគ្មានទោសរបស់ជនជាប់ចោទនៅមុនពេលចេញសាលក្រម ដែរឬទេ? ប្រសិនបើមាន តើជាសំដីអ្វី?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

១៨(ឃ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាចៅក្រមទាញពិរុទ្ធភាពពីការនៅស្ងៀមរបស់ជនជាប់ចោទ ដែរឬទេ? ប្រសិនបើមាន តើជាអ្វី?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

១៩. ការហាមឃាត់ការវិនិច្ឆ័យទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
១៩(ក) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទត្រូវបានជំនុំជម្រះ និងដាក់ទោសចំពោះបទល្មើសនេះពីមុនដែរឬទេ? ប្រសិនបើមាន សូមបញ្ជាក់អំពីការជំនុំជម្រះការដាក់ទោស និងបទល្មើសនោះ៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

២០. ហាមឃាត់ចំពោះការអនុវត្តអនុភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ					
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២០(ក) តើជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសស្ថិតនៅក្នុងច្បាប់ជាធរមាននៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរឬទេ? ប្រសិនបើគ្មាន សូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

២១. សាលក្រម			☐ មិនដឹង		
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២១(ក) តើតុលាការសម្រេចយ៉ាងដូចម្តេច?	☐ មានពិរុទ្ធភាព ☐ គ្មានពិរុទ្ធភាព	☐ មានពិរុទ្ធភាព ☐ គ្មានពិរុទ្ធភាព	☐ មានពិរុទ្ធភាព ☐ គ្មានពិរុទ្ធភាព	☐ មានពិរុទ្ធភាព ☐ គ្មានពិរុទ្ធភាព	☐ មានពិរុទ្ធភាព ☐ គ្មានពិរុទ្ធភាព ☐ ស៊ើបសួរម្តងទៀត ☐ មុនអង្គសេចក្តី

	☐ ស៊ើបសួរម្តងទៀត ☐ មុនអង្គសេចក្តី	☐ ស៊ើបសួរម្តងទៀត ☐ មុនអង្គសេចក្តី	☐ ស៊ើបសួរម្តងទៀត ☐ មុនអង្គសេចក្តី	☐ ស៊ើបសួរម្តងទៀត ☐ មុនអង្គសេចក្តី	
២១(ខ) តើចៅក្រមបានយោងមាត្រាច្បាប់ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
២១(គ) តើចៅក្រមបានយោង ភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញ ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
២១(ឃ) ប្រសិនបើជនជាប់ចោទសារភាពបទល្មើស ដែលបានចោទ នៅមុនពេលឬនៅក្នុងពេលសវនាការ តើចៅក្រមពឹងផ្អែកលើចម្លើយសារភាពនោះជាភស្តុតាងដែរឬទេ? (ប្រសិនបើគ្មានការសារភាព - មិនពាក់ព័ន្ធ)	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ ☐ មិនដឹង

២២. ទោស	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ		☐ មិនដឹង		
ជនជាប់ចោទ	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២២(ក) តើជនជាប់ចោទត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារដែរឬទេ? រយៈពេលជាប់ពន្ធនាគារសរុប៖ រយៈពេលជាប់ពន្ធនាគារ៖ រយៈពេលព្យួរទោស៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
២២(ខ) តើជនជាប់ចោទជាប់ទោសពិន័យ ដែរឬទេ? ចំនួនប្រាក់ពិន័យ៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
២២(គ) តើជនជាប់ចោទត្រូវបង់ថ្លៃសងជំងឺចិត្ត ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

ចំនួនប្រាក់សងជំងឺចិត្ត៖					
២២(ឃ) តើមានការអនុវត្តទោសជំនួសដែរឬទេ? ប្រសិនបើមាន តើជាអ្វី?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន

២៣. អាយុ					
ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២៣(ក) អាយុជនជាប់ចោទជាអនីតិជននៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧
២៣(ខ) ប្រសិនបើជនជាប់ចោទជាអនីតិជនមានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំនៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស តើចៅក្រមសម្រេចឲ្យជនជាប់ចោទជាអនីតិជនរួចទោសភ្លាមៗដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

២៤. ការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន					
ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២៤(ក) អាយុជនជាប់ចោទជាអនីតិជននៅពេលឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន?	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ < ១៤ ☐ ១៤-១៥ ☐ ១៦-១៧ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
២៤(ខ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទជាអនីតិជនមិនត្រូវបានឃុំដាច់ដោយឡែកពីជនជាប់ចោទជានីតិជនដែរឬទេ? ប្រសិនបើមាន សូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាន ☐ គ្មាន ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ

២៥. ការជំនុំជម្រះ	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ		☐ អវត្តមាន		
ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២៥(ក) តើមានវិធានការការពារភាពឯកជនរបស់ជនជាប់ចោទជាអនីតិជននៅក្នុងសវនាការដែរឬទេ? ប្រសិនបើមាន តើជាអ្វី?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន
២៥(ខ) តើចៅក្រមបានផ្តល់ឱកាសឲ្យជនជាប់ចោទជាអនីតិជនបញ្ចេញយោបល់ដោយសេរីដោយខ្លួនឯង ឬតាមរយៈតំណាង ដូចជាមេធាវី ឬឪពុកម្តាយ ដែរឬទេ?	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

២៦. ទោស	☐ មិនពាក់ព័ន្ធ		☐ មិនដឹង		
ជនជាប់ចោទជាអនីតិជន	**ទី១**	**ទី២**	**ទី៣**	**ទី៤**	**ទី៥**
២៦(ក) តើចៅក្រមបានយោងមាត្រា ៣៨ ឬ ៣៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៅពេលដាក់ទោសជនជាប់ចោទជាអនីតិជន ដែរឬទេ?	☐ មាត្រា ៣៨ ☐ មាត្រា ៣៩ ☐ មាត្រាទាំងពីរ ☐ គ្មានទាំងពីរ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាត្រា ៣៨ ☐ មាត្រា ៣៩ ☐ មាត្រាទាំងពីរ ☐ គ្មានទាំងពីរ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាត្រា ៣៨ ☐ មាត្រា ៣៩ ☐ មាត្រាទាំងពីរ ☐ គ្មានទាំងពីរ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាត្រា ៣៨ ☐ មាត្រា ៣៩ ☐ មាត្រាទាំងពីរ ☐ គ្មានទាំងពីរ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ	☐ មាត្រា ៣៨ ☐ មាត្រា ៣៩ ☐ មាត្រាទាំងពីរ ☐ គ្មានទាំងពីរ ☐ មិនពាក់ព័ន្ធ
២៦(ខ) តើមានអ្វីមួយដែលបង្ហាញថាចៅក្រមពិចារណាដាក់ទោសមិនមែនពន្ធនាគារ? ប្រសិនបើមាន សូមបញ្ជាក់៖	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន	☐ មាន ☐ គ្មាន

ឧបសម្ព័ន្ធទី២៖ ក្រមសីលធម៌មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ

ការរៀបចំ និងត្រៀមទុកជាមុន

ករណីយកិច្ចទូទៅ

ការរក្សាការសម្ងាត់

- កម្មវិធីសង្កេតការណ៍សវនាការគោរពយ៉ាងពេញលេញនូវគោលការណ៍រក្សាការសម្ងាត់ ដោយមិនផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានសម្ងាត់ ។
- មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការទាំងអស់ ត្រូវយល់ដឹងឲ្យបានទូលំទូលាយនូវគោលការណ៍រក្សាការសម្ងាត់ទាក់ទងនឹងការសង្កេតការណ៍សវនាការពាក់ព័ន្ធនឹងព័ត៌មានទាំងឡាយ ដែលយកបានពីតុលាការក៏ដូចជាព័ត៌មានទាក់ទងទៅនឹងដំណើរការនិងការគ្រប់គ្រងមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ។

មុនពេលអនុវត្តគម្រោងសង្កេតការណ៍សវនាការ

ការវាយតម្លៃបឋម

នៅមុនពេលដំណើរការការសង្កេតការណ៍សវនាការ មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ ត្រូវមានការយល់ដឹងឲ្យបានច្បាស់លាស់អំពី៖

- យន្តការតុលាការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា
- ឋានានុក្រម និងយុត្តាធិការតុលាការ
- កម្រិតនៃការសហការ និង/ឬ ការចូលរួមដែលសង្ឃឹមថានឹងទទួលបានពី ក) ចៅក្រម ខ)ព្រះរាជអាជ្ញា គ) មេធាវីជនជាប់ចោទ និង ឃ) រដ្ឋាភិបាល។

សេចក្តីជូនដំណឹង

- សេចក្តីសម្រេចអំពីអ្នកដែលនឹងទទួលសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការសង្កេតការណ៍សវនាការជាផ្លូវការនិង/ឬមិនផ្លូវការ ត្រូវធ្វើឡើងមុនការសង្កេតការណ៍សវនាការចាប់ផ្តើម និងត្រូវសម្រេចដោយប្រធានគម្រោង ស្របតាមគោលបំណងរបស់គម្រោង។
- ប្រសិនបើ មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជាជូនដំណឹងទៅតុលាការ អំពីការសង្កេតការណ៍សវនាការ សេចក្តីជូនដំណឹងនោះត្រូវតែអនុលោមទៅតាមការអនុវត្តជាទូទៅ។

- មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ ត្រូវតែកត់ត្រាទុកនូវបុគ្គលទាំងឡាយណាដែលខ្លួនបានផ្ដល់ ព័ត៌មាន និង/ឬ ពិគ្រោះយោបល់ជាមួយ មុន និង/ឬ ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ។

  កំណត់ត្រាទាំងនេះរួមមានសេចក្ដីលម្អិត និងទម្រង់នៃសេចក្ដីជូនដំណឹង។

- ថាតើមានអនុស្សរណៈយោគយល់គ្នាមួយ ដែលត្រូវបានចុះហត្ថលេខារវាងមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា និងក្រសួងយុត្តិធម៌ដែរឬយ៉ាងណា។

នៅមុនពេលសង្កេតការណ៍សវនាការនីមួយៗ

ការវាយតម្លៃបឋម

ព័ត៌មានខាងក្រោមត្រូវប្រមូលមុនពេលសវនាការនីមួយៗ ឬនៅពេលដែលមិនអាចធ្វើដូច្នេះបាន គឺត្រូវមានការកត់ចំណាំ និងស្រាវជ្រាវ ធ្វើឡើងបន្ទាន់ ឬក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ៖

- ថាតើមានរបាយការណ៍ពាក់ព័ន្ធនឹងសវនាការនៅកម្ពុជាស្រដៀងគ្នាដែរឬទេ។
- ថាតើកម្រងច្បាប់ និងសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិណាមួយដែលទាក់ទងនឹងសវនាការកំពុងសង្កេតការណ៍នេះ។
- ថាតើច្បាប់ជាតិ និងនីតិវិធីណាខ្លះទាក់ទងនឹងករណីដែលកំពុងសង្កេតការណ៍នេះ។
- ថាតើមានបទប្បញ្ញត្តិរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលពាក់ព័ន្ធ។

សេចក្ដីជូនដំណឹង

- អ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការទាំងអស់ត្រូវចងក្រងឯកសារលម្អិតអំពីការប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយៈ

  ក) រដ្ឋាភិបាល ខ)ស្មាក្ដីភាគីខាងចុងចោទ គ) ព្រះរាជអាជ្ញា ឃ) ចៅក្រម ង) ក្រឡាបញ្ជី ឬ ច)ភាគីពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ។

ការចូលទៅកាន់តុលាការ

- មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការទាំងអស់ ត្រូវចុះឈ្មោះនៅតុលាការមុនធ្វើការសង្កេតការណ៍។ ប្រសិនបើចង់ស្នើសុំឯកសារ ឬចូលក្នុងតុលាការអ្នកសង្កេតការណ៍សវនាការទាំងអស់ត្រូវរក្សាទុកឯកសារផ្លូវការទាំងអស់។

នៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ

គោលការណ៍ទូទៅ

- ត្រូវទៅដល់តុលាការឲ្យបានមុនម៉ោង ដើម្បីមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់នឹងចូលទៅកាន់តុលាការស្វែងរកបន្ទប់សវនាការ និងរកកន្លែងអង្គុយសមរម្យ។ ចំណុចនេះត្រូវពិពណ៌នានៅក្នុងទម្រង់របាយការណ៍។
- មន្រ្តីសង្កេតការណ៍សវនាការត្រូវរៀបចំខ្លួន និងអាចពន្យល់ឲ្យបានច្បាស់អំពីមូលដ្ឋានច្បាប់គោលបំណង និងទិសដៅនៃគម្រោង ដល់បុគ្គលិកតុលាការ និងមន្រ្តីច្បាប់នានា។

អត្តសញ្ញាណ

- ត្រូវពាក់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសម្គាល់ជាមន្រ្តីសង្កេតការណ៍សវនាការនៅគ្រប់ពេលវេលា និងបង្ហាញអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណនេះទៅមន្រ្តីតុលាការប្រសិនបើមានការស្នើសុំឲ្យបង្ហាញ។
- ប្រសិនបើមានបញ្ហាណាមួយកើតឡើង ក្នុងការចូលទៅក្នុងតុលាការ ត្រូវតែធ្វើការពន្យល់ដល់មន្រ្តីមូលដ្ឋានឲ្យស្គាល់គម្រោងសង្កេតការណ៍សវនាការ។

ការប្រព្រឹត្តក្នុងតុលាការ

- ត្រូវប្រកាន់ខ្ជាប់នូវអត្តចរិតជាមន្រ្តីសង្កេតការណ៍សវនាការ គ្រប់ពេលវេលា។
- ត្រូវមានចំណេះដឹងច្បាប់ខ្ពស់ រួមទាំងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។
- ត្រូវសម្រេចថាអង្គុយកន្លែងណា ដើម្បីធានាបាននូវភាពមិនលម្អៀង និងងាយស្រួលក្នុងការសង្កេតការណ៍សវនាការ។មន្រ្តីសង្កេតការណ៍គួរជ្រើសរើសកន្លែងអង្គុយ ដែលគេអាចមើលឃើញជាកន្លែងអព្យាក្រឹតនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ។មន្រ្តីសង្កេតការណ៍សវនាការត្រូវបង្ហាញអាកប្បកិរិយាគួរសម និងសុភាពចំពោះមន្រ្តីតុលាការ និងភាគីទាំងអស់ពាក់ព័ន្ធរឿងក្តី។
- ត្រូវស្លៀកសំលៀកបំពាក់សមរម្យ។
- ត្រូវទៅដល់តុលាការទាន់ពេលវេលា។
- ត្រូវរក្សានូវការគោរពក្នុងគ្រប់ទំនាក់ទំនងជាមួយមន្រ្តីតុលាការ និងអ្នកដទៃទៀត។
- ត្រូវធ្វើការកត់ត្រាដោយចំហក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ដោយផ្អែកលើតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការរបស់មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ដោយមិនធ្វេសប្រហែសនៅក្នុងពេលសវនាការ។
- ត្រូវមានភាពច្នឹក និងយល់ច្បាស់អំពីតារាងសង្កេតការណ៍សវនាការ និងសេចក្តីណែនាំអំពីការសង្កេតការណ៍សវនាការ។
- ត្រូវធានាសុវត្ថិភាព និងរក្សាការសម្ងាត់នូវរាល់កំណត់ត្រាទាំងអស់។
- ត្រូវធ្វើការណែនាំខ្លួនទៅកាន់តុលាការតាមរយៈភាគីដែលអព្យាក្រឹត (ប្រសិនយើងនៅបន្តសង្កេតការណ៍ក្នុងបន្ទប់សវនាការរហូតដល់ពេលបញ្ចប់សវនាការទាំងអស់) ដើម្បីបង្កើននូវតម្លាភាព។

ភាពមិនលម្អៀង និងភាពមិនជ្រៀតជ្រែក

- ត្រូវអង្គុយនៅកន្លែងសមរម្យមួយនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ដែលអាចសង្កេតបាន ឮបាន និងអាចតាមមើលបាននូវគ្រប់ចំណុចទាំងអស់នៃសវនាការ។
- មិនត្រូវអង្គុយជាប់ជាមួយភាគីជនជាប់ចោទ ឬព្រះរាជអាជ្ញា។
- មិនត្រូវសួរអ្នកច្បាប់អំពីគំនិតរបស់ពួកគេ ឬឲ្យគេផ្តល់ការណែនាំអំពីរឿងក្តីណាមួយ។
- ជៀសវាងជ្រៀតជ្រែកចូលដំណើរការសវនាការ។
- មិនត្រូវបង្អាក់ដំណើរការសវនាការណាមួយ ឬនិយាយទៅកាន់មន្រ្តីច្បាប់ ឬអ្នកចូលរួមសវនាការ។
- មិនត្រូវធ្វើអន្តរាគមន៍នៅក្នុងសវនាការ ឬប៉ុនប៉ងជះឥទ្ធិពលទៅលើលទ្ធផលនៃរឿងក្តីក្នុងគ្រប់រូបភាព។
- មិនត្រូវបង្ហាញភាពលម្អៀង ឬការគាំទ្រណាមួយដល់ភាគីនៃរឿងក្តី។
- មិនត្រូវសំដែងយោបល់ណាមួយអំពីដំណើរការសវនាការ ទោះជានៅក្នុង ឬក្រៅបន្ទប់សវនាការក៏ដោយ។ នៅពេលមានអ្នកណាម្នាក់សួរសំនួរជាក់លាក់ត្រូវឆ្លើយតបដោយពន្យល់អំពីតួនាទីជាមន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ និងអំពីក្រមសីលធម៌នៃភាពមិនលម្អៀង។
- មិនគួរធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាសាធារណៈណាមួយឡើយ។
- ប្រសិនបើជាអាច គួរកត់ត្រាទុកនូវរាល់អត្ថបទសារព័ត៌មានណាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសវនាការ និងត្រូវដឹងអំពីរបៀបឃ្លាំមើលដែលងាយអនុវត្តដើម្បីទុកជាប្រយោជន៍ដល់មន្ត្រីសង្កេតការណ៍សវនាការ នាពេលអនាគត។